

Magt, styring og identitet

- et speciale om subjektivering af unge
kontanthjælpsmodtagere

UDARBEJDET AF:

FREDERIK THOMSEN

STUDIE NR.: 20141576

ENGLISH TITLE: POWER, CONTROL AND IDENTITY

- A THESIS ABOUT THE PROCESSES OF SUBJECTIFICATION OF YOUNG CASH BENEFIT
RECEIVERS

VEJLEDER: MATHIAS HERUP NIELSEN

ANTAL TYPEENHEDER: 224.459

AFLEVERES D. 01.08.2016

KANDIDAT I SOCIALT ARBEJDE
AALBORG UNIVERSITET

Resume:

This thesis examines the process of subjectification of young cash benefit receivers in the implementation of the social assistance reform from 2014.

The uncovering hereof consists more concretely of a twofold analysis. The first part of the analysis seeks to analyse the different queries and specific forms of knowledge that, in the political debate of employment, is connected to the young receivers of cash benefits' behaviour and identity and thereby constitute the groups political articulated possibilities of identification. The second part of the analysis will investigate how the different subjects problematized nature are embedded in the social assistance reform's new governing instruments and how they influence on the room for manoeuvre from which position the young receivers' identity are believed to take up a legitimate position in the social sphere of society.

The analysis is formed by the so-called governmentality perspective, which theoretical fundament is attached to the French philosopher Michel Foucault's insight in the interaction between power, knowledge and subjectivity. The analysis takes its outset in a collected archive of documents consisting of articles from daily papers together with centrally politically framed instructions to the employment policy's institutional practise. On behalf of the analysis, this thesis concludes that the young receivers of cash benefits generally are classified as passive, which basically is problematized with reference to an elevated ideal about the active citizen. The problematic conception of the young receivers is fed by different underlying mentalities, which in this thesis, through the lens of Foucault, are categorized as respectively disciplinary and pastoral.

Furthermore, this thesis points out how the employment policy's glorification of the active citizen's productive and self-fulfilled marker of identity concretely is embedded in a line of the social assistance reform's new governing instruments. More precisely, it is shown how the social assistance reform, by its use of techniques such as categorization, "nyttejob" and education prompt in practice format the legitimate room of manoeuvre for the young's display of identity. It is concluded that the young receivers of cash benefit, through the social assistance reform, are endeavoured to transform towards political promoted active ideals for identity, which current employment policy rationales in practice provide for identification. As such, the social assistance reform constitutes a narrow room of act in its attempt to regulate the young receivers conceived problematic passivity in favour of an active conduct of life characterized by self-

realization, self-development and productivity, which thereby shape, restrict and influence on the perception of the young subjects.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
1.1 Problemfelt	5
1.2 Problemformulering	8
1.3 Besvarelsesstrategi	8
2. Metodiske overvejelser	12
2.1 Målgruppe	12
2.2 Videnskabsteori	12
2.2.1 Erkendelsesinteresse	13
2.2.2 Perspektivisme	13
2.2.3 Anti-essentialisme	14
2.3 Specialedesign	16
2.4 Empiri	16
2.4.1 Besvarelse af arbejdsspørgsmål 1	17
2.4.2 Besvarelse af arbejdsspørgsmål 2	22
3. Teori	26
3.1 Magt, subjektivering og viden	27
3.1.1 Magt og subjektivering	27
3.1.2 Viden	28
3.2 Governmentality analyse	29
3.3 Biopolitik, pastoral magt og disciplinering	31
3.3.1 Biopolitik	31
3.3.2 Pastoral magt	32
3.3.3 Disciplinær magt	33
3.4 Governmentality analysens kritiske potentiale	34
3.5 Kritik af governmentality	36
4. Analyse	39
4.1 Analysedel 1	39
4.1.1 Pastoral problematisering af det unge subjekt	40
4.1.2 Disciplinær problematisering af det unge subjekt	47
4.2 Delkonklusion	54
4.3 Analysedel 2	57
4.3.1 Visitation	57
4.3.2 Nyttejob	66
4.4 Delkonklusion	70
5. Diskussion	73
6. Konklusion	79
7. Litteratur	83

1. Indledning

I dette afsnit introduceres specialets problemfelt, problemformulering og besvarelsesstrategi.

1.1 Problemfelt

”Vi opgiver ingen. Alle skal mødes med en forventning om, at de med den rette hjælp kan udvikle sig. Derfor skal alle have mulighed for at realisere deres potentiale og blive en del af fællesskabet på arbejdsmarkedet” (Beskæftigelsesministeriet 2013b: 7).

Ovenstående tekst er hentet fra et regeringsudspil til den kontanthjælpsreform, hvis beskæftigelsespolitiske tiltag blev implementeret 1. januar 2014. En kontanthjælpsreform som, i kølvandet på sit genstandsfelts langvarige politiske bevågenhed, udgør et centralt led i en kæde af velfærdsstatslige reformer, hvis akkumulerede effekt igennem de seneste årtier synes at have medført en gradvis transformation af Gøsta Esping-Andersens idealtypiske udlægning af den skandinaviske velfærdsstats decomodificerende tankegods (Esping-Andersen 1990). En transformation, som i makrofunderede analyser af den diskursive nydannelses paradigmatisk forskydninger, blandt andet beskrives som et stille sporskifte (Torfing 2004) eller en reaktivering af filantropiens gammelkendte paroler (Villadsen 2004). Kursændringen bag dette forskningsmæssigt veldokumenterede ”sporskifte” anskues overordnet som en overgang fra den efterspørgselsregulerede velfærdsstats passive forsørgelse til institutionaliseringen af et Schumpeteriansk strukturparadigmes proaktive udbudspolitik (Torfing 2003: 235; Larsen & Andersen 2009: 15). En sådan idealtypisk kontrastering af disse to multidimensionale begrebsdannelser menes, som organiserende princip, at illustrere, hvordan håndteringen af arbejdsløshed som socialt problem, i kølvandet på en ny politisk rationalitets fremherskende problemdefinitioner og adækvate løsningsstrategier, har ladet sig re-artikulere indenfor den danske velfærdsstats beskæftigelsespolitiske struktur.

Det ovenfor skitserede paradigmeskifte beskrives af flere med henvisning til ”workfare” begrebets typologisering af velfærdsstatens arbejdsmarkedsrettede politikker (Jørgensen 2008: 20f; Baadsgaard et al. 2012: 6; Juul 2010: 328f). Workfare begrebet skal her forstås som en forskydning fra den klassiske ”welfare” politiks betoning af rettigheder og kompensation til en mere aktiv-linje, hvor rettigheder i højere grad betinges af pligter - rettet mod deltagelsen i forskellige

arbejdsmarkedsrettede programmer (Torfing 2004: 40). En forskydning, som blandt andet begribes som et led i en overordnet konkurrencestatslig transformation (Pedersen 2011), eller som et udtryk for fællesskabslige ny-orienteringer, hvori lønarbejdet indtræder som bærende princip i en ny tids ”mekaniske solidaritet” eller ”kommunitære sammenhold” (Loftager 2001: 121f; Andersen 2013: 91). Workfare begrebet kan imidlertid ikke reduceres til en bestemt essens og differentieres ofte i en grovkornet skelen mellem ”work first” og ”human capital” funderede tilgange (Lødemel & Gubrium 2014: 328f; Torfing 2004: 41f). I den forbindelse kobles den danske aktivlinje traditionelt til ”human capital” tilgangens opkvalificerende strategi (Torfing 2004: 40ff), om end aktivlinjen ifølge nyere forskning også menes at konvergere i retning af mere ”work first” og angelsaksisk inspirerede programmer for beskæftigelsespolitik (Lødemel & Gubrium 2014: 338f).

Flere af kontanthjælpsreformens nye tiltag, herunder ungeydelsens nedsatte ydelser, de obligatoriske uddannelsespålæg, skærpelsen af sanktionerne og matchgruppernes nedlæggelse, kan, i forlængelse af strukturparadigmet og ”work fare” begrebets politiske forskrifter, da også tolkes som aktørrettede forsøg på at stimulere udbuddet af arbejdskraft. En sådan privilegering af aktørperspektivet i beskæftigelsespolitikens borgernære institutioner, synes da også at korrespondere med indholdet i dette problemfelts indledende citat fra den daværende S-SF-R regering. Et citat, hvor kontanthjælpsreformens forandringsbestræbelser har den enkelte ledige som sin genstand, idet der tilstræbes en konkret ”udvikling” blandt reformens målgruppe. En udvikling, hvorigennem kontanthjælpsmodtagerne skal have mulighed for at ”realisere deres potentiale” samt tilpasse sig det specifikke fællesskab, som arbejdsmarkedet i citatet begribes som.

Kontanthjælpsreformen synes med andre ord at være forbundet med et bestemt menneskeligt udviklingssigte, som S-SF-R regeringen med bemærkningen: ”*vi opgiver ingen*” må formodes at ville gøre landets kontanthjælpsmodtagere til genstand for. En sådan proces omkring en kollektiv eller individuel omformning af adfærd og identitet kan, med inspiration fra den franske filosof Michel Foucault (1926-1984), benævnes subjektivering og udlægges ofte som en krumtap i den moderne stats raffinerede styringskunst (Dean 2006; Foucault 2008).

Med afsæt i den Foucault inspirerede governmentality analyse forekommer det mig i forlængelse heraf interessant at anskue kontanthjælpsreformen som et konkret svar på en politisk problematiseret adfærd, da den, som et led i en subjektiveringskamp, kan forstås som et udtryk for et ønske om at forme kontanthjælpsmodtagere i henhold til bestemte og centralt formulerede pejlemærker for adfærd og identitet. En sådan omformende ambition må kunne henføres til nogle

specifikke tankestrukturer, der, som et forudgående sandhedsfilter, har autoriseret kontanthjælpsreformens identitets- og adfærdstransformerende agenda. Med inspiration fra Foucaults analytiske optik kan dette tankemæssige ophav begribes som en historisk betinget konfiguration af magt og viden, som kontanthjælpsreformen visioner ikke kan isoleres fra.

Kontanthjælpsreformens nye foranstaltninger, og de deri indlejrede logikker, synes på baggrund af ovenstående at indvirke på, hvilken form for identitet og livsførelse, som reformens målgruppe på legitim vis kan udfri i samfundets sociale rum. En målgruppe, som omfatter samtlige af landets modtagere af kontanthjælp. Kontanthjælpsreformen synes dog i særlig grad at strække sig efter de unge ledige, da den via en række målrettede tiltag, såsom indførelsen af nyttejob, uddannelsespålæg og nedsatte ydelser, søger at indlemme netop denne gruppe i sin generaliserede udviklingsproces. På den baggrund synes kontanthjælpsreformen fra 2014 at indskrive sig i en aktuell beskæftigelsespolitisk tendens, bestående i et særligt fokus på unge modtagere af offentlig forsørgelse (Lødemel & Gubrium 2014: 339). Tematiseringen af de unge som en særlig interventionskrævende population kan også identificeres i beskæftigelsesdebattens retoriske landskab, idet daværende beskæftigelsesminister Mette Frederiksen i 2012 fx udtaler følgende til Berlingske: *"Det er i forhold til de unge, at advarselslamperne blinker allermost. Her skal smertetersklen for, hvor lang tid du må være passiv, være ekstremt lav. Højest et par måneder, så er det alvorligt"* (Bonde 2012).

På denne baggrund synes de unges levede liv, i højere grad end befolkningens øvrige segmenter af kontanthjælpsmodtagere, at være objekt for de kritiske spørgsmål og forudgående problematiseringer, som reformens indgreb i de unges sociale sfære kan betragtes som et materialiseret svar på. I dette lys forekommer det mig relevant at tage udgangspunkt i gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere, og med dem for øje afdække de identitetsmæssige problematikker, som reformen inkarnerer et centralt formuleret svar på. For når de konfigurationer af magt og viden, som dominerer tidens beskæftigelsespolitiske felt, lader særlige subjekt-positioner med betydning, og derigennem stiller specifikke samt politisk promoverede idealer for identifikation til rådighed for de unge, organiseres gruppens intime livsførelse i henhold til specifikke former for sandhed og rationalitet. Ved at problematisere særlige former for identitet, og i forlængelse heraf søge at omforme de unge kontanthjælpsmodtagere i relation til diverse forherligede kriterier for adfærd, kan der således argumenteres for, at de unge med kontanthjælpsreformen underlægges en bestemt subjektiveringsproces, hvorigennem de pålægges en særlig fortolkning af livet og fornuftens

legitime former. Det udviklingsigte, som synes at udgøre en væsentlig drivkraft bag implementeringen af kontanthjælpsreformen, kan via governmentality perspektivets foucauldianske optik således betragtes som et magtfuldt medie, da det med kontanthjælpsreformens institutionalisering tendentielt indvirker på det handlerum, hvori de unge kan indtage en legitim identitetsmæssig position i samfundet.

I forlængelse heraf forekommer det mig interessant i dette speciale at undersøge, hvordan magten konkret kommer til udtryk i de ledelsesstrategier, hvormed kontanthjælpsreformens politiske ambition om at underkaste de unge kontanthjælpsmodtagere et særligt udviklingsigte tager form. Kontanthjælpsreformens adfærdsregulerende vision må med andre ord formodes at materialisere forskellige former for magtudøvelse, som, i et komplimenterende og socialt regulerende samspil, sameksisterer på tværs af de forskellige reformpartiers beskæftigelsespolitiske regulering af de unges eksistens.

En udredning af kontanthjælpsreformens beskæftigelsespolitiske disponering af adfærd og identitet forekommer mig således at rumme et relevant erkendelsespotentiale, da en formning heraf på sin vis udstikker retningslinjerne for de unges legitime livsførelse. En sådan udredning af kontanthjælpsreformens subjektiverende processer kan endvidere bidrage til at kaste lys over nogle af den velfærdsstatslige magtudøvelses mere skyggefulde konturer, ligesom en refleksion herover kan blotlægge en vigtig dimension af tidens beskæftigelsespolitiske styring. For som den australske sociologi Michel Dean skriver i sin bog om magt og styring i det moderne samfund: *”At spørge hvordan styring fungerer, er at spørge, hvordan vi skabes som bestemte aktører med bestemte handlemuligheder”* (Dean 2006: 70).

1.2 Problemformulering

Ovenstående problemfelt leder til udarbejdelsen af følgende problemformulering:

Hvordan søges unge modtagere af offentlig forsørgelse subjektiveret i forbindelse med implementeringen af kontanthjælpsreformen fra 2014?

1.3 Besvarelsesstrategi

I dette afsnit vil specialets to arbejdsspørgsmål blive præsenteret og præciseret.

Arbejdsspørgsmålene vil gennem en individuel behandling strukturere specialet, og det vil i det følgende blive uddybet, *hvorfor* spørgsmålene vil bidrage til besvarelsen af specialets overordnede

problemformulering. Den nærmere redegørelse for de metodiske overvejelser knyttet til udformningen af de enkelte arbejdsspørgsmål, samt måden, hvorpå de konkret er blevet besvaret, vil derimod fremgå i metodeafsnittet.

1. Hvilke former for subjektivitet bliver i forbindelse med kontanthjælpsreformens forudgående debat problematiseret, og hvilke kriterier for identitet bliver derimod ønsket fremelsket blandt gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere?

Udformningen af velfærdsstatens beskæftigelsespolitiske arbejde kan grundlæggende ikke isoleres fra det konglomerat af generelle samfundsmæssige strømninger og bestemte måder at iagttage på, som tidens mere overordnede former for tænkning udstikker (Villadsen 2004: 20). Reformen kan, jævnfør det indledende problemfelt, da heller ikke opfattes som værende opstået i et tomrum, men synes snarere at udgøre et udfald af en forudgående problematiseringsproces, baseret på bestemte former for tænkning og rationalitet. Et tankemæssigt ophav som, i skikkelse af tidens fremherskende konstellation af magt og viden, udstikker en art formatering af reformens beskæftigelsespolitiske genstandsfelt, og dermed foreskriver særlige håndteringsmodeller for udfrielsen af en række veldefinerede forandringsprocesser. Forandringsprocesser, som i dette tilfælde synes at kredse omkring en omformning af de unges personlige karakter, med henblik på at fremelske en specifik udvikling af de unges person og livsførelse.

I forsøget på at afdække hvilken form for subjektivisering reformen implicerer, finder jeg det relevant at undersøge, hvilke former for identitet, som i årene mellem 2011-2014 blev problematiseret og forherliget i den pågældende periodes social- og beskæftigelsespolitiske debat. Baggrunden for valget af netop disse år vil blive uddybet i specialets forestående metodeafsnit. En sådan afdækning kan give et relevant indblik i de politiske betydningsdannelser, der, som en form for strukturerende sandhed, udgør et magtfuldt politisk instrument og en central nøgle til forståelsen af reformens konkrete tilblivelse (Hjelmar 1998: 144). Specialets analyse af kontanthjælpsreformens identitetsmæssige ansporinger vil således indledningsvist orientere sig mod den beskæftigelsespolitiske løbebane, hvis idépolitiske ambitioner udgjorde kontanthjælpsreformens diskursive ophav. På denne måde vil det blive muligt at identificere, hvad det er for nogle problemer vedrørende de unges identitet, samt specifikke udviklingsvisioner på gruppens vegne, som reformen materialiserer et praksisrettet svar på. Mit blik for reformens subjektivitetsfabrikerende visioner er imidlertid afgrænset til at omfatte tidens politiske aktører, idet de som arkitekter til reformens konkrete indhold udgør en nærliggende indgang til blotlæggelsen af

de tankestrukturer, som den er undfanget af. Politikerne kan, ifølge den danske sociolog Ulf Hjelmar, i kraft af deres centrale rolle i relation til at påvirke og kontrollere det verserende magtregimes normative grundlag, endvidere beskrives som en form for ”sandhedsproducenter” (Hjelmar 1998: 147). Frem for at begribe politikerne som deciderede producenter af sandhed, anser jeg dem dog snarere som magtfulde bærere og forkyndere af rammesættende diskursive forestillinger, der, som handlingsstrukturerende perceptioner, udstikker bestemte problemer, løsninger og præmisser for intervention (Torfing 2004: 45). I begge tilfælde udgør politikerne imidlertid en frugtbar indgang til de fremherskende former for viden, som i skikkelse af diverse problematiseringer og ophøjelser af bestemte subjekter udgør kontanthjælpsreformens rationaliserede tankefigurer. Ved at søge at optrevle disse former for viden bliver det således muligt at indkredse de magt- og vidensformationer, som kontanthjælpsreformen og dennes subjektiverende intentioner kan anskues som et produkt af. Afkodningen af beskæftigelsespolitikens forudgående problematiseringer kan på den måde blotlægge de ”sandheder” om de unges identitet og adfærd, som kontanthjælpsreformens ønske om at forarbejde de unges intime sfære kan forstås i relation til.

2. Hvordan søges de politisk promoverede subjekt-positioner med reformens implementering konkret indløst i den danske velfærdsstats institutionelle praksis?

Gennem besvarelsen af andet arbejdsspørgsmål ønsker jeg at undersøge, hvorledes kontanthjælpsreformen konkret svarer på den angivne beskæftigelsesdebats forudgående problematiseringer. Med den analytiske behandling heraf tilstræbes der således en afdækning af, hvordan politikernes specifikke former for betydningsdannelse, tænkning og rationalitet konkret materialiserer sig i reformens praksisrettede instrumenter, og dermed udgør de institutionaliserede midler, hvorigennem det beskæftigelsespolitiske magt og videns regime opererer, realiserer mål og opererer i praksis (Dean 2006: 55ff, 340). Omdrejningspunktet for besvarelsen, og dermed analysedel to, bliver således at afdække, på hvilken måde kontanthjælpsreformen konkret søger at fremelske det unge subjekt, som fremhæves i opposition til de centralt formulerede problematiseringer af de unges identitet. Ved at kaste et blik på kontanthjælpsreformens institutionaliserede teknikker og konkrete instrumenter, hvorigennem de politisk promoverede kriterier for identitet søges legemliggjort, ønsker jeg med dette arbejdsspørgsmål at blotlægge den mere lavpraktiske dimension, hvorigennem subjektiveringen af de unge tager form i praksis. Til dette formål vil besvarelsen indledningsvist tage udgangspunkt i kontanthjælpsreformens nye visitationssystem, herunder det ændrede kategoriseringssystem, uddannelsespålægget og opfølgningssamtalerne, for efterfølgende at gøre indførelsen af nyttejobbet til genstand for analyse.

Besvarelsen vil empirisk tage udgangspunkt i forskellige centralt udarbejdede dokumenter, som i form af officielle skrivelser fra arbejdsmarkedsstyrelsen og beskæftigelsesministeriet knytter sig til kontanthjælpsreformens idégrundlag og borgernære forvaltning.

Gennem besvarelsen af de to ovenfor skitserede arbejdsspørgsmål, ønsker jeg med dette speciale således at afdække, hvordan magt og viden forbindes indenfor velfærdsstatens beskæftigelsespolitiske rammer, og derigennem etablerer særlige rum, hvori de unge kontanthjælpsmodtagere ledes mod at påtage sig specifikke selvforhold. Rum, hvori særlige subjekt-positioner lades med betydning, og gennem institutionaliserede teknikker stilles til rådighed for identifikation i beskæftigelsespolitikens kommunale praksis. Besvarelsen af arbejdsspørgsmålene kan med andre ord bidrage til at indfange, hvordan kontanthjælpsreformen underkaster samfundets unge segment af ledige en specifik subjektiveringsproces, med en handlingsstrukturerende indsnævring af de unges legitime spillerum for identitetsdannelse til følge.

Da specialets problemformulering går på *hvordan* de unge subjektiveres, anser jeg det for relevant at afdække både den diskursive og praktiske dimension heraf, hvilket netop søges gjort gennem besvarelsen af hhv. første og andet arbejdsspørgsmål. Ved at anlægge et blik for hvilke politisk italesatte subjekt-positioner som stilles til rådighed, samt måden hvorpå de konkret søges legemliggjort i praksis, kan der udvindes mere sammensat forståelse af kontanthjælpsreformens subjektiveringsprocesser, hvilket vil medføre en mere holistisk besvarelse af nærværende speciales problemformulering.

2. Metodiske overvejelser

I dette afsnit vil specialets videnskabsteoretiske udgangspunkt blive belyst, ligesom en række valg knyttet til analyseprocessen og den empiriske datagenerering vil blive ekspliciteret og begrundet.

Som det vil fremgå nedenfor, bryder mit videnskabsteoretiske afsæt med den traditionelle metodes forhåbninger, idet nærværende speciale ikke finder det muligt at forstå videnskabelig viden som værende uafhængig af tid, kontekst og den pågældende person, som har udarbejdet den analytiske proces. Metoden opfattes altså ikke som en måde eller teknik, hvorigennem der kan leveres *garantier for universalitet* (Hansen 2004: 405). Omvendt implicerer en sådan erkendelse heller ikke et frit metodevalg, og jeg vil i det følgende søge at begrunde og underbygge de forskellige valg og beslutninger, knyttet til specialets analytiske proces. Indenfor den konstruktivistiske tradition kaldes sådanne overvejelser ofte analysestrategier (Andersen 1999), men jeg har trods ovenstående valgt at kalde afsnittet omkring disse centrale refleksioner for *metodiske overvejelser*.

2.1 Målgruppe

Inden specialets videnskabsteoretisk udgangspunkt bliver belyst, vurderes det relevant at forholde sig til nærværende speciales valg af målgruppe. Som det fremgik af problemfeltet omfatter specialets målgruppe unge kontanthjælpsmodtagere under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (Jf. 1.1). Dette skyldes, at gruppen i forbindelse med kontanthjælpsreformen implementering i 2014 bliver objekt for en række målrettede tiltag, som i form af eksempelvis indstiftelsen af ungeydelsen og uddannelsespålægget specifikt retter sig mod netop denne politisk indrammede population. I forlængelse af specialets indledende problemfelt synes denne gruppe således i særlig grad at være genstand for problematiseringer, som menes at fordre politisk mobiliserede svar i beskæftigelsespolitikens institutionelle praksis.

Kontanthjælpsreformen synes altså i høj grad at strække sig efter denne politisk definerede gruppe, hvorfor jeg mener at blikket for de unge under 30 år, udgør et relevant afsæt for en undersøgelse af den beskæftigelsespolitiske praksis subjektiverende processer.

2.2 Videnskabsteori

I dette afsnit vil specialets grundantagelser om individet, erkendelsens betingelser og forholdet mellem teori og empiri blive ekspliciteret, da disse anskuelser er helt afgørende for måden, hvorpå besvarelsen af den tidligere skitserede problemstilling er blevet angrebet og formuleret.

2.2.1 Erkendelsesinteresse

Specialets analyse trækker grundlæggende på en socialkonstruktivistisk videnskabslære, hvorfor brugen af teori i højere grad tager form af et program for iagttagelse af mit genstandsfelt end et forsøg på at forstå og forklare dette. Hvor teori typisk refererer til formuleringen af teser, kausale årsagssammenhænge og generelle modeller, som igennem en empirisk sammenkædning af variable kan afdække virkelighedens objekter, antager den i specialet form af et særligt blik på kontanthjælpsreformens subjektiverende processer. Specialets teoretiske interesse består således ikke i at indfange en given virkelighed, men derimod i at afdække, hvordan virkeligheden konstrueres gennem meningstilskrivelser i samfundets sociale praksisser. I den forbindelse forskyder min erkendelsesinteresse sig fra ontologien til epistemologien (Hansen 2004: 397; Hansen 2012: 272; Esmark et al.: 2005: 9fff), eller som professor Niels Åkerstrøm Andersen formulerer det: *fra væren til tilblivelse* (Andersen 1999: 12). En forskydning, som skal ses i lyset af den de-naturalisering af det givne, der, som en politiserende bestræbelse, udgør en central drivkraft i konstruktivismens kritiske forskningsprogram (Andersen 1999: 15, 152; Hansen 2004: 401; Stormhøj 2011: 20; Collin 2012: 338).

2.2.2 Perspektivisme

Den ovenfor beskrevne omvending af forholdet mellem epistemologi og ontologi skal forstås i relation til en antagelse om, at viden og erkendelse ikke repræsenterer en direkte afspejling af virkelighedens objektive former. Sandheden er derimod bundet til bestemte perspektiver, hvorfor den må betragtes som lokal i forstanden historisk og kulturel specifik (Juul & Pedersen 2012: 407). Viden udformes med andre ord indenfor bestemte diskursive rum, og kan således ikke foregive at repræsentere en neutral og universel spejling af et ydre fænomens sande væren. I relation til denne perspektivistiske erkendelse udgør nærværende afsnit, foruden de forstående afsnit om teori og metode, en slags skematik for iagttagelse, forstået som en udredning af det punkt, hvorfra mit blik på specialets undersøgelsesfelt rettes. Dette er centralt, da den konstruktivistiske tilgang netop betoner kontekstualiteten i mit analytiske blik, og som en følgeslutning af denne erkendelse suspenderer forestillingen om adgangen til en objektiv og universel sandhed. Som epistemologisk udsagn har perspektivismen således stor betydning for specialets ontologiske position, da denne mangel på adgang til virkelighedens umedierede form, underminerer forestillingen om en universel og af social praksis uafhængig sandhed.

Min forståelse heraf bør derfor anskues som én af flere udlægninger af virkelighedens beskaffenhed, og den positivistiske korrespondenstanke forlades således til fordel for en

pluraliserende perspektivering af sandheden. En perspektivering, som grundet fraværet af neutrale grundlag for erkendelse, absolutte standarder for vurdering og umedierede adgange til virkeligheden, udspalter sandheden i en myriade af partikulære fortolkninger (Hansen 2004: 399; Stormhøj 2011: 155). Specialets analyse af 'virkeligheden' kan med andre ord ikke adskilles fra *erkendelsens mulighedsbetingelser*, hvorfor produktet heraf, som en epistemologisk præmis, antager en tidslig, situeret og dermed også partiel karakter (Stormhøj 2011: 17, 45f).

Den perspektivistiske forandring af specialets analytiske fortolkningsakt betyder med andre ord, at jeg ikke beskuer min problemstilling fra en neutral position hævet over menneskelig praksis. Gennem valget af problem og teoretisk iagttagelsesperspektiv fungerer jeg snarere som medproducent af analysens output, hvorfor dette ikke kan isoleres fra specialets begrebslige "*præstrukturering*" (Rasborg 2004: 380). Ligesom kontanthjælpsreformens begunstige af specifikke former for identitet indvirker på det unge subjekts legitime udfoldelsesrum, kan specialets konklusioner altså heller ikke unddrage sig det analytiske blik, hvorigennem de træder frem og kommer til syne. Valgene knyttet til processen vedrørende måden, hvorpå jeg som beskuer konstruerer min genstand gennem iagttagelse, er altså væsentlige for mit analyseobjekts fremtræden. I lyset af denne erkendelse bliver gennemsigtighed med hensyn til mine teoretiske såvel som metodiske valg selvsagt et centralt valideringskriterium for specialets samlede vidensproduktion, hvorfor de bærende begreber og metoder, hvorigennem specialets konklusioner finder sin form, da også vil blive genstand for en grundig redegørelse i de følgende afsnit (Pedersen 2012: 228; Andersen 1999: 151f; Stormhøj 2011: 101).

Selvom det postuleres, at der ikke gives kriterier for videnskabelighed, som kan garantere sikker viden, og analysens validitet dermed ikke lader sig afveje ud fra en positivistisk epistemologisk verifikations eller falsifikationskrav, er det imidlertid ikke ensbetydende med, at analysens konklusioner ikke kan påberåbe sig nogen gyldighed. Fremfor at henvise til korrespondens eller universelle metoderegler, opstår gyldigheden derimod som et: "*resultat af anvendelsen af eksplicite og plausible forskningsmetoder*" (Torfing 2004: 80), samt analysens konsistens, klarhed og evne til at overbevise (Dean 2006: 42).

2.2.3 Anti-essentialisme

Specialets analyse vil grundlæggende trække på Foucaults magt analytiske refleksionsrum, hvortil en række bærende videnskabsteoretiske antagelser er indlejret. Mens selve indholdet af Foucaults konkrete begrebsapparat vil blive præsenteret i afsnittet om specialets teoretiske fundament, vil jeg

i det følgende specificere den videnskabsteoretiske positionering, som begreberne skal forstås i relation til. Specialets inddragelse af Foucaults refleksioner over måden, hvorpå magt, viden og subjektivitet indgår i gensidige forbindelser, kan nemlig ikke isoleres fra et underliggende og anti-essentialistisk tankesæt. Indenfor dette filosofisk ladede menneskesyn skal individet snarere forstås i relation til historisk betingede diskurser, end ud fra forestillingen om en forud given natur eller indre essens (Collin 2012: 84; Rasborg 2004: 351). I forhold til specialets konkrete problemstilling anskuer jeg således ikke udviklingen af de unges selv som et produkt af autonome processer, men søger derimod at inddrage diskursivt konsoliderede positioner for identifikation i forståelsen heraf.

Da individet hos Foucault ikke kan isoleres fra historisk betingede konstellationer af magt og viden, opererer specialet altså med en anti-essentialistisk måde at forstå menneskelig adfærd og erfaring på. Der er med andre ord ikke noget substantielt lag, som er bestemmende for individet (Hansen 2012: 236), hvilket udgør en central ontologisk pointe i analysens teoretiske blik.

En sådan historisering af subjektet implicerer nødvendigheden af at anskue selvet som en: *”historisk iscenesat vidensfigur”* (Kristensen 1987: 149), hvorfor specialets interesse for beskæftigelsespolitikens subjektivering skal forstås i henhold til Foucaults forestilling om menneskets indlejring i en permanent historisk transformation. På denne baggrund viger spørgsmålet om naturgivne essenser til fordel for studiet af subjektets bestandige tilblivelse, samt de videns-procedurer og sociale teknologier, hvorigennem subjektet opstår som en historisk og kulturel realitet. Specialet abonnerer altså på en relationel og kontekstuel forståelse af identitet, og de unge kontanthjælpsmodtagere skal således forstås som værende indlejret i et netværk af magt og videns forbindelser, som i en formende forbindelse italesætter gruppens historisk betingede socialisationspraksisser (Stormhøj 2011: 60; Schmidt & Kristensen 1985: 5). I opposition til psykologiserende forestillinger om indre essenser, anskuer mit analytiske blik altså snarere de unge i henhold til de subjektiveringsprocesser, som de med reference til bestemte sandheder bliver objekt for i beskæftigelsespolitikens institutionelle praksis (Hansen 2012: 250).

I forlængelse af ovenstående består specialets sigte altså ikke i at afdække, hvem de unge er eller hvori, det gode liv består. Jeg ønsker dermed ikke at ophøje bestemte former for identitet der, som forudgivne og autentiske udtryk for de unges indre kerne, eksisterer uafhængigt af samfundets konstruktioner heraf. Fremfor at forudsætte min genstand ønsker jeg derimod at fremanalysere de politisk italesatte identifikationsmuligheder, ud fra hvilke de unge kontanthjælpsmodtagere kan træde frem og indtage en meningsfuld position i samfundet. Det er med andre ord tidens beskæftigelsespolitiske konstruktionsprocesser, og måden hvorpå disse aflejrer sig i jobcentrenes

praksis, som udgør specialets teoretiske afsæt. Der er således ikke tale om nogen psykoanalytisk eller hermeneutisk granskning af de unges underbevidsthed eller autentiske indre, men derimod en analyse af de identitetsmæssige konstitutionsbetingelser, som i praksis stilles til rådighed for den unge kontanthjælpsmodtager.

2.3 Specialedesign

Som angivet i besvarelsesstrategien (Jf. 1.3) er specialets undersøgelse af kontanthjælpsreformens subjektiverende processer overordnet blevet struktureret via to arbejdsspørgsmål. Besvarelsen af de to arbejdsspørgsmål vil blive behandlet separat i analysen, og samlet set lede til et holistisk svar på specialets problemformulering. Den analytiske besvarelse tager udgangspunkt i en empiri bestående af indsamlede dokumenter, og der knytter sig et særegent arkiv til hver af de enkelte arbejdsspørgsmål, hvis besvarelse er inddelt i to analysedele.

2.4 Empiri

I det følgende afsnit vil der blive redegjort for indsamlingen af det empiriske dokumentarkiv, som udgør specialets analytiske afsæt. Der vil med skyldig hensynstagen til de postpositivistiske paradigmers epistemologiske indsigter således blive reflekteret over de forskellige valg, der er gået forud for indsamlingen af dokumentarkivet, og som har indvirket på måden, hvorpå dette konkret er blevet opbygget.

Specialets empiriske fundament består overordnet af forskellige dokumenter, som enten udgør politiske indlæg i den offentlige beskæftigelsesdebat (arbejdsspørgsmål 1) eller præskriptive myndighedsskrivelser til beskæftigelsesområdet praksis (arbejdsspørgsmål 2). Uddybet vil besvarelsen af specialets første arbejdsspørgsmål således trække på politiske indlæg fra et bredt udsnit af artikler, kronikker og interviews, publiceret i landsdækkende dagblade. Besvarelsen af andet arbejdsspørgsmål tager udgangspunkt i en række præskriptive dokumenter, som alle er udarbejdet fra centralt hold og rettet mod kommuner samt frontlinjemedarbejdere på beskæftigelsesområdet.

I det følgende vil der blive redegjort yderligere for de metodiske valg og overvejelser, som konkret knytter sig til hver enkelt arbejdsspørgsmål, hvilket adskiller sig fra besvarelsesstrategiens beskrivelse af, hvorfor arbejdsspørgsmålene vil bidrage til besvarelsen af problemformuleringen.

2.4.1 Besvarelse af arbejdsspørgsmål 1

Sigtet med besvarelsen af første arbejdsspørgsmål består i at udrede en systematik i de beskæftigelsespolitiske betydningstilskrivelser, som reformpartiernes centrale aktører forud for kontanthjælpsreformens vedtagelse og institutionalisering kobledede til de unges identitet og adfærd. Jeg finder det relevant at centrere mit blik på den offentlige debat for derigennem at identificere de idépolitiske policy spor, som med en bred opbakning senere materialiserede sig i reformens beskæftigelsespolitiske nydannelser. Fokusset på politikere skyldes, at jeg opfatter dem som helt centrale kilder i udredningen af beskæftigelsesdebattens identitetsmæssige ansporinger og problematiseringer, hvilket skal ses i kraft af deres position som bærere af beskæftigelsespolitikens diskursive strømninger, samt deres rolle som arkitekter og beslutningstagere i relation til reformens konkrete udformning. Deres udsagn anvendes på denne baggrund som repræsentationer af den fremherskende meningshorisont, som i skikkelse af statens abstrakte operationer, italesætter beskæftigelsespolitikens diskursivt afgrænsede rum for de unge kontanthjælpsmodtageres udfoldelse af subjektivitet.

Arbejdsspørgsmålets orientering mod de beskæftigelsespolitiske aktørers problematiseringer af de unges subjekt, udspringer af en metodisk inspiration fra Foucaults blik for problematiseringernes adgang til ”tænkningens historie” (Jensen 2013: 19f; Kristensen 1987: 161). Med politikernes subjekt-rettede problematiseringer tilskrives de unges adfærd og identitet en negativt ladet karakter, da dette må formodes at konflikte med et ophøjet princip, som de unge ønskes formet i henhold til. På denne baggrund udgør problematiseringerne en interessant indgang til forståelsen af de beskæftigelsespolitiske rationaliteter, som former et særligt domæne for handlinger i jobcentrenes borgernære praksis.

Forud for besvarelsen af første arbejdsspørgsmål blev der indsamlet et dokumentarkiv, som efterfølgende var genstand for en systematisk kodning, med henblik på at strukturere de forskellige rationaler som beskæftigelsespolitikens subjektiverende idealer for identitet kan anskues ud fra. Artiklerne blev helt konkret systematiseret i et skema og kodet for at kunne kvantificere omfanget af de forskellige ledelsesrationelle problematiseringer (Jf. Bilag 1)¹.

2.4.1.1 Tilblivelse af dokumentarkiv

Arkivet af anvendte artikler er konkret indhentet gennem brugen af Infomedia. Det rå datasæt blev

¹ Se bilag 1, hvori de 71 artikler er blevet struktureret og inddelt efter medie, dato, teoretisk kodning og citerede politikere.

indhentet ved at lave en generel søgning på de to ord ”kontanthjælp” og ”unge”, som begge skulle optræde i artiklen. For at reducere omfanget af notitser, henvisninger og lignende spinkelt materiale, valgte jeg, at artiklerne skulle have et omfang på mindst hundrede ord. Det blev derudover indskærpet, at artiklerne skulle komme fra seks trykte medier i form af landsdækkende dagblade, mere konkret: Berlingske, Jyllands-Posten, Politiken, BT, Information og Weekendavisen. Disse medier er valgt, da de dels udgør et bredt og varieret udsnit af den danske presse, og fordi de udgør et alment tilgængeligt og udbredt talerør til befolkningen. De opfattes således som en frugtbar kilde til at indfange beskæftigelsesdebattens politiske betydningsdannelser, og de dertil knyttede problematiseringer af det unge subjekt. I forlængelse heraf omfatter det empiriske datagrundlag både kronikker, skriftligt formidlede interviews samt nyhedshistorier baseret på udsagn, indhentet fra centrale politiske aktører.

Søgningen er endvidere afgrænset af tidsrummet mellem d. 03-10-2011 og 31-12-2013. De pågældende datoer spænder fra S-R-SF regeringens indtræden, der som reformens politiske ophav udgør en central rolle i forståelsen af dennes politiske sigte, til dagen før kontanthjælpsreformen officielt træder i kraft i landets kommunale jobcentre. Søgningen indledes ved regeringsskiftet, da jeg i forbindelse med en forudgående research har fundet, at de unge kontanthjælpsmodtagere allerede fra regeringens indtræden synes at tage form som problematiseret objekt på deres beskæftigelsespolitiske dagsorden. Der tilstræbes med dette snit ikke en historisk oprulning af en given rationalitet, men interessen består derimod i at afdække de subjekt-rettede formationer af viden, der som aktuelle logikker har ladet sig indføje i kontanthjælpsreformens tiltag. På denne baggrund bliver det muligt at undersøge, hvilke former for magt og viden, som sedimenterer sig i beskæftigelsespolitikens verserende praksis, og dermed bidrager til at forme et regelstyret felt med indvirkning på det unge subjekts identitetsmæssige konstitutionsbetingelser. Det er ud fra denne bestræbelse, at det mere eller mindre synkrone snit på empirien skal forstås, da de logikker, som med kontanthjælpsreformen aflejrer sig i beskæftigelsespolitikens institutionelle frontlinje, bør anskues som det fremmeste stadie af en noget længere udviklingslinje.

En sådan søgning genererede 1380 artikler, som efterfølgende hver og en blev skimmet ud fra specialets kriterier for relevans. Den første screening bestod i at frasortere debatindlæg, læserbreve, forsidehenvisninger, nyhedsartikler og ledere, som viste sig ikke at rumme udsagn fra folketingets politiske aktører, og således brød med det selekterende kriterium, som udgør den tidligere omtalte strukturerende tråd i analysens empiriske fundament. En stor del af artiklerne relaterede sig derudover ikke til mit genstandsfelt, idet de eksempelvis omhandlede en specifik domsafsigelse

over en gruppe ”unge” bandemedlemmer, hvoraf en eller flere var på ”kontanthjælp”. På denne baggrund blev en del materiale ligeledes frasorteret, som følge af dets åbenbare mangel på indholdsmæssig forbindelse til beskæftigelsesområdets politiske diskurs.

Efter denne grundige screening bestod mit samlede dokumentarkiv af 71 artikler, som alle opfyldte kravet om inddragelsen af folketingspolitikere som argumenterende aktører, ligesom de relaterede sig til det social- og beskæftigelsespolitiske område.

2.4.1.2 Kodning og operationalisering af artikler

De 71 artikler, der udgjorde dokumentarkivet er efter indsamlingen blevet kodet med henblik på at udrede de forskellige problematiseringer, som i den social- og beskæftigelsespolitiske debat knyttede sig til det unge subjekt. Konkret blev indholdet af de forskellige artikler farvekodet ud fra en vurdering af den problemforståelse og underliggende målsætning, som de politiske udsagn mere eller mindre eksplicit trak på. Den systematiske behandling af empirien gjorde det endvidere muligt at kvantificere omfanget af de identificerede problematiseringsformer, og derigennem udlede de mest fremtrædende former for argumentation, som de politiske aktører griber om i forbindelse med deres problematisering af de unge subjekt (Tangaard & Brinkmann 2010: 47). Empirien har således indledningsvist været genstand for en kvalitativ kodningsproces, hvori det beskæftigelsespolitiske policy-felts problematiseringer er blevet fortolket, for derefter at blive underlagt et kvantificerende blik for frekvensen af deres forekomst i arkivet.

Artiklerne er efter kodningen inddelt i fire kategorier. Behandlingen af de 71 artikler blottede overordnet konturerne af to gennemgående problematiseringsformer, som jeg med inspiration fra Foucaults udlægning af magtens specifikke former har rubriceret som *disciplinære* og *pastorale*. De to former for magtudøvelse vil blive uddybet i det kommende teoriafsnit, men den pastorale ledelse forbindes grundlæggende med en omsorgsladet og velmenende anvisning af vejen til ”frelse”, hvorimod disciplinen repræsenterer en ambition om at optimere og dressere individet ud fra et ønske om at gøre den enkelte mere føjelig og produktiv. Blandt de 71 artikler har jeg fundet, at det pastorale perspektiv optræder i de 24 af artiklerne, mens det disciplinære forefindes i 27 artikler. Derudover er 12 artikler blevet rubriceret med en overordnet henvisning til termen *incitement*, mens 17 artikler har fået tildelt et X, hvilket vil blive uddybet nedenfor.

Kodningen af det empiriske materiale repræsenterer selvfølgelig en fortolkningsproces (Torfing 2004: 70), og inddelingen af de forskellige artikler kan, i forlængelse af specialets perspektivistiske afsæt, således ikke prætendere at udgøre en fuldstændig neutral afspejling af logikkerne bag

dokumentarkivets beskæftigelsespolitiske problematiseringer. Af hensyn til denne kvalitative fortolkningsproces' transparens, vil de overordnede kriterier for kodningen af dokumentarkivets politiske udsagn i det følgende blive ekspliciteret.

Konkret er den pastorale problematisering (24/71) blevet kvalificeret ud fra et blik for problematiseringer af det unge subjekt, som eksempelvis lod sig beskrive igennem termer som *herre i eget liv, solidaritet og frigørelse*. Den pastorale tematik er således blevet udlæst, såfremt den politiske argumentation baserede sig på et "frelsende" eller retningsanvisende rationale. Den disciplinære problematisering (27/71) er derimod blevet identificeret, når de politiske aktører talte indenfor et univers af *pligter, moral og effektivitet*, hvorfor denne argumentationsform overordnet refererer til produktivitetshensyn samt moralske forpligtelser, som menes at forbinde de unge kontanthjælpsmodtagere til det samfundsmæssige fællesskab. Incitament-kategorien (12/71) dækker konkret over artikler, hvor forestillingen om de sociale ydelsers underminering af de unges incitament til at finde arbejde forfægtes. Et sådant rationale forbindes i specialet med et neoliberalt perspektiv, der som en form for teoretisk forståelsesramme udgør den prisme, hvorigennem samfundets strukturer og de unge kontanthjælpsmodtagere tager form. Dette nyttemaksimerende menneskesyn retter gennemgående en kritik mod samfundets sociale strukturer, hvis skævvredne incitamentsstrukturer menes at erodere grundlaget for udfrielsen af de unges driftige potentialer. Selve subjekt-problematiseringen antager dog indenfor denne optik ofte en disciplinær karakter, da den skal ses i relation til et ønske om at fremme et mere lydigt, moralsk og produktivt subjekt. På denne baggrund forstås incitament problematiseringen snarere som et udtryk for et underliggende menneskesyn, end som en selvstændig magtudøvelse eller ledelsesrationalitet, som kan isoleres fra disciplinerings optimerende ambitioner. Det er i dette lys, at incitament kategorien ikke behandles som en særskilt subjekt-problematisering i analysen. De 12 artikler er imidlertid blevet kategoriseret således, idet der ikke optræder eksplicite subjekt-problematiseringer, baseret på moralske forpligtelser eller totaliserende produktivitetshensyn, heri.

Kategorien *X* (17/71) dækker over artikler, som ikke forholder sig aktivt til de unges adfærd og identitet, men eksempelvis udelukkende kredser om antallet af unge på kontanthjælp, eller størrelsen på eventuelle gevinster ved en reformering af beskæftigelsesområdet. Artiklerne dækker ligeledes over artikler, hvor udsagnene fra de citerede politikere er så sparsomme eller vage, at der ikke kan udledes en hverken disciplinær, pastoral eller anden rationalitet heraf.

2.4.1.3 Valg af kilder fra datasættet

Efter at datasættet er blevet indsamlet, har jeg i forbindelse med selve besvarelsen truffet valg omkring inddragelsen af specifikke udsagn og politiske aktører i analysen. Analysen af den beskæftigelsespolitiske debats pastorale subjektiveringsbestræbelser baserer sig primært på citater af den daværende beskæftigelsesminister Mette Frederiksen (S), om end der ligeledes trækkes på udsagn fra forhenværende socialminister Karen Hækkerup (S). Dette skyldes, at Mette Frederiksen, i kraft af sin funktion som beskæftigelsesminister, udgør den altoverskyggende politiske aktør i mit arkiv, set i relation til regeringens udmeldinger omkring kontanthjælpsreformen og de forudgående problematiseringer af de unge kontanthjælpsmodtagere. Hvad angår udmeldinger knyttet til det beskæftigelsespolitiske felt, er det således Mette Frederiksen, som indenfor den angivne periode har udgjort regeringens mediemæssige frontfigur. I kraft af hendes position som talsperson for regeringens beskæftigelsespolitiske ambitioner, problematiseringer og reformerende ideer, vil hun derfor udgøre omdrejningspunktet for analysen af de pastorale tankestrukturer, som hovedsageligt forfægtes i de kronikker og interviews, som hun på vegne af regeringen bidrager til debatten med. Den disciplinære problematisering af det unge subjekt blev, som det fremgår af bilag 1, i højere grad identificeret på tværs af politiske skel, hvorfor de i analysen anvendte citater også spænder over et bredere udsnit af beskæftigelsespolitiske aktører. Citaterne i analysen er udvalgt, da de er blevet vurderet som værende illustrative for de problemforståelser, som på baggrund af den empiriske kodning udgør regelmæssigheder indenfor dokumentarkivets beskæftigelsespolitiske debat. Fokus består således snarere i, hvad der bliver sagt end hvem, der siger det, hvorfor analysen heller ikke har tilstræbt at skulle repræsentere alle reformpartiernes relevante aktører (S-R-SF-V-DF-K-LA). Analysens sigte består derimod i at iscenesætte og dokumentere de gennemgående tankemæssige strømninger, som forefindes på tværs af reformpartiernes politiske skel.

Set i relation til specialets brug af citater fra reformpartiernes politiske aktører er jeg bevidst omkring, hvordan politikeres udsagn kan dække over en række bagvedliggende intentioner i form af blandt andet blødgørende legitimeringer af upopulære tiltag. I forlængelse heraf udlægger daværende beskæftigelsesminister Mette Frederiksen i flere artikler kontanthjælpsreformen som et moderne og frigørende solidaritetsprojekt, og man kan i relation hertil fx spørge, hvorvidt dette bør tolkes som et udtryk for socialdemokratisk fernis på en mere konkurrencestatslig udbudspolitik, eller som et oprigtigt udtryk for en forestilling om visionær solidaritetsudøvelse? Jeg har i forlængelse af mit teoretiske perspektiv dog søgt at undvige spekulative fortolkninger af eventuelt

underliggende intentioner, og har dermed ladet analysen tage form efter, hvad der rent faktisk bliver sagt i det indsamlede dokumentarkiv. På denne baggrund afgrænser specialets sig fra sådanne overvejelser.

Det er således ved at orientere mig i retning af politiske aktørers udtalelser i forskellige landsdækkende dagblade, at specialets empiriske afsæt er indhentet, og også herfra, at udredningen af den beskæftigelsespolitiske debats forskellige italesættelser vedrørende det unge subjekt tager form.

2.4.2 Besvarelse af arbejdsspørgsmål 2

I forhold til besvarelsen af andet arbejdsspørgsmål har jeg valgt at tage udgangspunkt i empiri, som fra officielt hold beskriver, hvorledes forvaltningen af reformens nye regler skal forestås i praksis. Tekstmaterialet består således af lovgivers intentioner kommunikeret direkte til de frontlinjearbejdere, som håndhæver kontanthjælpsreformens tiltag i beskæftigelsespolitikens borgernære praksis. Arkivet består konkret af en orienteringsskrivelse fra arbejdsmarkedsstyrelsen til kommunerne vedrørende procedurene knyttet til implementeringen af visitationsprocessen og de dertil knyttede kategoriseringsmuligheder. Derudover har jeg trukket på en informationspjece udformet af beskæftigelsesministeriet til sagsbehandlere og ydelsesansatte i jobcentres frontlinje, et læringskatalog vedrørende uddannelsespålægget fra arbejdsmarkedsstyrelsen, et notat fra arbejdsmarkedsstyrelsen vedrørende nyttejobbets regler og indhold – herunder strategi og anvendelse -, S-SF-R regeringens politiske udkast til kontanthjælpsreformen: ”*Alle kan gøre nytte*” (Beskæftigelsesministeriet 2013b) samt den overordnede aftaletekst hvori reformens politiske koalition begrunder og redegør for håndhævelsen af de nye beskæftigelsesrettede tiltag.

Det indsamlede dokumentarkiv til besvarelsen af første arbejdsspørgsmål består således af centralt udformede retningslinjer eller vejledninger til praksis, hvorfor de alle antager en præskriptiv karakter i relation til reformens implementering i de kommunale jobcentre. Kravet herom udgjorde det centrale kriterium for væsentlighed, som de ovenfor skitserede dokumenter er blevet sammensat ud fra. Dette valg forekommer relevant idet besvarelsen netop ønsker at afdække, hvordan tidens konstellation af magt og viden på et programmatisk plan materialiserer sig i reformens praksisnære instrumenter. Som følge af mit synkrone blik på den specifikke kontanthjælpsreform fra 2014 og dennes konkrete innovationer i praksis, vidste det sig imidlertid at omfanget af dokumenter som opfyldte ovenstående krav, og som rettede sig eksplicit mod de i analysen udvalgte nedslag, ikke antog nogen overvældende dimensioner. Der forelå imidlertid en række skrivelser vedrørende

implementeringen af disse nye tiltag, og som i form af ovenstående dokumenter konstituerer analysens empiriske afsæt for specialets anden analysedel.

Til at besvare dette tager analysen, som nævnt ovenfor, udgangspunkt i en række konkrete empiriske nedslag som, i form af den nye visitationsproces, herunder kategoriseringen, uddannelsespålægget og de relaterede opfølgningssamtaler, og indførelsen af nyttejob til unge uddannelsesparate, udgør centrale nydannelser i kontanthjælpsreformens modificering af beskæftigelsesområdet institutionelle praksis. Selvom jeg opfatter disse nedslag som bærende elementer i reformen, repræsenterer et sådant udsnit selvfølgelig også et fravalg af alternative empiriske indfaldsvinkler til feltet. Det kunne eksempelvis også have været nærliggende at underkaste den nedsatte ungeydelse en analyse, eller inddrage den mentorordning, som ligeledes udgjorde en del af kontanthjælpsreformens omkalfatrende program. Valget af ovenstående kan til dels tilskrives en pragmatisk karakter, idet rammerne for specialets omfang nødvendigvis fordrer sådanne former for afgrænsende valg. Der knytter sig dog ligeledes en række specifikke overvejelser til valget af de enkelte nedslag i henhold til hvilke, empirien er blevet indhentet og hvorigennem, analysen vil besvare specialets andet arbejdsspørgsmål. De uddybes herunder.

2.4.2.1 Kategorisering

Kontanthjælpsreformens nye kategoriseringssystem udgør et interessant nedslag for analyse, da dette på mange måder kan tolkes som et produkt af de reformatoriske tankestrukturer, som i specialets indledende analyse syntes at sedimentere sig som tidens beskæftigelsespolitiske ledetråd.

Kategoriseringen udtrykker med andre ord en bestemt måde at tænke på, hvis logik og sprog fortrænger alternative former for livsførelse og rationalitet. Jobcenterets kategoriseringsapparat er i relation hertil heller ikke uvant territorium for socialvidenskabelig analyse, som på et mikroniveau eksempelvis har kredset om de konfliktfyldte dilemmaer som opstår i jobcenterets interpersonelle frontlinje, når borgerens selvforståelse ikke modsvarer den institutionelt katalyserede etikette som udstedes og forhandles i jobcenterets ressourceorienterede rammesætning (Caswell et al. 2010; Caswell et al. 2011). Derudover har postdoc Mathias Heerup Nielsen studeret kategoriseringsredskabets reformatoriske forskydninger, og i den forbindelse udlagt dets verserende form som en subtil legitimationskilde set i relation til en indlemmelse af samfundets svageste grupper i aktivlinjens beskæftigelsesfikserede praksisser (Nielsen 2015). I lyset af specialets afdækning af tidens beskæftigelsespolitiske sammenføjninger af magt og viden, finder jeg det dog relevant at beskue kategoriseringen gennem Foucaults governmentality teoretiske prisme og

derigennem belyse, hvorledes jobcenterets kategoriseringsinstruments, som et stykke ”teknificeret” tækning, materialiserer nogle specifikke idealer og subjektiverende logikker i praksis.

2.4.2.2 Uddannelsespålæg og opfølgningssamtaler

Med indførelsen af uddannelsespålægget, samt de regelmæssige samtaler orienteret omkring realiseringen heraf, er intentionen at kommunernes forløb med de unge – uanset dennes udfordringer – repræsenterer en indsats baseret på et fælles mål om uddannelse. På denne baggrund antager pålægget form af det bærende element, som hele indsatsen med den unge skal tænkes og legitimeres i relation til. Uddannelsespålægget og opfølgningssamtalerne kan således anskues som et tvungent mulighedsrum, indenfor hvilket kursen for de unges valg og fremadrettede livsførelse skal defineres. Begge rummer de et eksplicit transformativt sigte, og forekommer således at udgøre relevante analyseobjekter i relation til at afdække, hvordan det beskæftigelsespolitiske landskabs fremherskende logikker bundfælder sig i jobcentrenes daglige praksis.

2.4.2.3 Nyttejob

I modsætning til visitationsprocessen generaliserede indgang til det sociale system bliver alle unge ikke omfattet af nyttejobbets krav om at arbejde for sin ydelse (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013d). Nyttejobbet repræsenterer imidlertid et interessant nedslag, eftersom det afkræver den unge en omfattende arbejdsindsats for sin kontanthjælp, og derfor kan tolkes som en form for radikaliserings af aktivlinjens aktiverende beskæftigelsespolitik. En radikaliserings som synes at have en række fællesnævner med den mere ”work first” inspirerede politik, der typisk forbindes med residuale velfærdsregimers beskæftigelsespolitiske instrumentside, og som den danske aktivlinje traditionelt set har afstået fra at praktisere (Torfing 2004: 25; Esping-Andersen 1990). Nyttejobbet udgør i forlængelse heraf et interessant nedslag for analyse, da det som instrument synes at materialisere en rationalitet, som jævnfør den beskæftigelsespolitiske udvikling i stigende grad bundfælder sig blandt centrale politiske aktører.

Med valget af disse konkrete nedslag har det således været tilstræbt at indfange tre forskellige dimensioner af tidens beskæftigelsespolitiske system, som i den forestående analyse kan bidrage til udrede de former for modificerende magtudøvelse, som sætter sig igennem i forbindelse med de unge kontanthjælpsmodtageres møde med beskæftigelsesrådets kommunale jobcentre.

Overordnet repræsenterer det første nedslag den elementære kategorisering der, som en særlig indstillet lyskegle, synliggør de unge og dermed definerer, hvordan gruppen overhovedet kan erkendes af systemet. Uddannelsespålægget og opfølgningssamtalerne kan derimod anskues som en

mere subtil appel til de unges indre selvstyring, mens nyttejobbet materialiserer en radikaliseret af den aktiveringstrend, som i mange år har udgjort en hjørnesteen i den aktive beskæftigelsespolitik og borgernære praksis.

3. Teori

I dette afsnit vil der blive redegjort for specialets analytiske perspektiv, og de beslægtede begreber hvorigennem analysen vil tage form.

Specialets teoretiske afsæt kan primært henføres til Foucaults sene forfatterskab, hvis studier af magtteknologiernes historiske mutationer, udgør en hjørnesten i mit perspektivs begrebslige og analytiske fundament. Et fundament inspireret af det såkaldte governmentality perspektiv der, som en sociologisk samlebetegnelse for en række kritiske magtanalyser, søger at udrede det moderne samfunds nuancerede former for magtudøvelse (Villadsen 2006: 9). Særligt Foucaults forelæsninger på *College de France* (Foucault 2008) omkring måden hvorpå distinkte typer af governmental praksis historisk set er blevet problematiseret, rationaliseret og konverteret til divergerende teknologier for menneskelig ledelse, står centralt indenfor det analytiske tankgods, som har formet mit blik for kontanthjælpsreformens subjektiverende processer. Da governmentality perspektivet siden ovenstående forelæsninger imidlertid også er blevet udviklet, beriget og empirisk udfoldet af en række mere sociologisk orienterede arvtagere, vil specialets ligeledes trække på en række relaterede samfundsforskere såsom Nikolas Rose, Mitchell Dean, Kaspar Villadsen, Barbara Cruikshank & Mariana Valverde.

Afsnittet vil indledningsvist redegøre for Foucaults forståelse af magt, samt dette fænomens dynamiske relation til bestemte former for viden. Der vil derefter blive redegjort for specialets overordnede governmentality perspektiv der, som et særligt styringsproblematiserende studie, operationaliserer magt- og viden tankegangen i et samlet analytisk perspektiv.

Efter denne introduktion til governmentality perspektivets analytiske kerne og relevans, vil en række af Foucaults konkrete begreber blive introduceret. Begreber som, i form af idéen om biopolitik, pastoralmagt og disciplinering, vil blive anvendt i forbindelse med specialets undersøgelse af kontanthjælpsreformens subjektiveringsprocesser. Der vil afslutningsvist blive redegjort for governmentality analytikkens kritiske potentiale, ligesom en række kritiske indvendinger mod denne form for problematiserende styringsanalyse vil blive præsenteret og diskuteret.

3.1 Magt, subjektivering og viden

3.1.1 Magt og subjektivering

Foucaults forståelse af magtens væsen udgør et centralt omdrejningspunkt for nærværende speciale, såvel som det repræsenterer en uomgængelig og bestandig del af Foucaults omfattende forfatterskab. Specialets anvendelse af Foucaults magtbegreb skal således forstås i relation til den franske idéhistorikers rekonceptualisering af den klassiske politologis substantielle forståelse af magt. Fremfor at anskue magten som en ressource koblet til bestemte aktører ønsker Foucault derimod at ”kappe hovedet af kongen”, og således frarøve os et eksogent centrum som kan udgøre et stabilt referencepunkt i forståelsen af den moderne stats magtudøvelse (Foucault 1994: 95f; Foucault 2015: 109). I modsætning til centralistiske eller repressive specifikationer af magtens væsen, betoner Foucault således dennes allestedsværende og produktive karakter. På denne baggrund skal magt betragtes som en neutral kraft der, som en obligatorisk bestanddel i enhver social relation, er i stand til at forme, påvirke og forandre de unge kontanthjælpsmodtageres subjektivitet. En kraft som Foucault selv udlægger som: ” (...) en kompliceret strategisk situation i et givet samfund” (Foucault 1994: 99).

Magt og styring kan ud fra foucauldiansk perspektiv altså ikke reduceres til en negerende undertrykkelse af frihed og subjektivitet, men bør derimod anskues som en produktiv kraft, hvortil individet, og den erkendelse som kan unddrages heraf, lader sig henføre (Foucault 2002: 210). Ved at anlægge Foucaults decentraliserede blik for magtens substansløse pluralitet, hævet over en snæver konception knyttet til repressionens simplificerede og negative form, opstår der en berigende analytisk optik, hvorigennem magtens skabende såvel som formende virkninger kan indfanges. Et sådant analytisk greb åbner med andre ord op for et studie af magtens sociale funktioner, herunder de subjektiverende virkninger, som udgør en central akse i Foucaults omfattende analyser vedrørende udformningen af den menneskelige væren.

Magten giver altså handlerummet form, og Foucaults produktive magtbegreb kan i relation hertil udgøre et interessant teoretisk afsæt i forhold til at undersøge, på hvilken måde kontanthjælpsreformen søger at modificere de unges legitime spillerum for identitet. Med Foucault bliver det altså muligt at anskue kontanthjælpsreformen som en katalyserende kraft som, ved at forme det handlerum hvori unge kontanthjælpsmodtagere kan indtage en meningsfyld identitetsmæssig position, fremmer muligheden for at bestemte subjekter opstår blandt gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere. En sådan proces, hvorigennem individet bliver objekt for særlige

former for viden og konkrete praktiske teknikker med henblik på at påtage sig bestemte selvforhold, betegnes indenfor den foucauldianske tradition som *subjektivering* (Hansen 2012: 250).

Blikket for magtens produktive væsen kan på denne baggrund bidrage til at afdække, hvilke legitime former for identitet, som med kontanthjælpsreformen tilbydes og stilles til rådighed for de unge. Udgangspunktet for specialets brug af Foucaults magtbegreb består således ikke at påvise, hvordan bestemte personer befaler over andre. Analysens brug af begrebet består derimod snarere i at afdække, hvordan magten gør de unge kontanthjælpsmodtagere til bestemte subjekter, som gruppen forventes at identificere sig med.

I den forbindelse bliver viden og sandhed helt centrale begreber, da de ifølge Foucault udgør væsentlige komponenter i det magt og videns-regime, hvis kodede blik på verden italesætter præmisserne for de unges legitime udfoldelse i samfundets sociale rum (Foucault 2008: 36).

3.1.2 Viden

Magtens produktive virkninger kan altså ikke isoleres fra samfundets dominerende former for viden. I relation hertil skal erkendelse hos Foucault ikke ses som en kontinuerlig vækst af videnskabelige fremskridt, som på neutral vis genererer en ubrudt akkumulation og perfektionering af viden (Schmidt & Kristensen 1985: 51,58, 61). Den herskende videns udseende og funktionsbetingelser skal derimod ses i relation til en diskursiv praksis historiske variable betingelser for viden, hvorfor Foucault ofte forbindes med en kritik af den videnskabelige realisme: "*rationalistiske immunisering af viden og sandhed fra den verden de fungerer i*" (Dyrberg et al. 2000: 334). Den viden, som de beskæftigelsespolitiske aktører offentligt trækker på, kan således ikke isoleres fra forskellige interesser og anonyme historiske regler, da disse netop sætter sig igennem i produktionen heraf. I forlængelse af Foucaults egne studier af fx galskab, normalitet og seksualitet bør beskæftigelsespolitikens virkningsfulde viden således anskues som værende intimt forbundet med bestemte magtrelationer, hvis grænsedragninger snarere repræsenterer produkter af historiske betydningstilskrivelser end objektive og sande fænomener. Produktionen af sandhed, viden og magtudøvelse bør altså begribes som gensidigt forbundne størrelser (Foucault 2002: 42; Villadsen 2006: 14), hvilket med Foucault bør stimulere til en refleksion over det politiske i tidens beskæftigelsespolitiske forvaltning af viden. Det skal i relation hertil understreges, at jeg ikke forstår begrebet sandhed som en absolut kategori, hvorfor specialets analyse heller ikke tilstræber at besvare, hvorledes de "sandheder", som reformen trækker på, er sande eller ej. Afdækningen heraf kan imidlertid vise, hvorledes bestemte former for viden,

tænkning og rationalitet indskrives sig i kontanthjælpsreformen fra 2014, og dermed udleder forskellige former for subjektiverende magtudøvelse i praksis. En sådan udredning af magt og videns kompleksets performative relation udlægges typisk som *governmentality studier*.

Governmentality studiet kan overordnet betragtes som en operationalisering af Foucaults ovenfor skitserede indsigter, og udgør på denne baggrund en form for praksisrettet analytik. En analytik som er frugtbar i relation til at indfange moderne former for magt, styring og subjektivering, hvorfor nærværende speciales analyse da også skal forstås som en governmentality inspireret afdækning af mit undersøgelsesfelt. På denne baggrund vil jeg i det følgende introducere perspektivets analytiske blik, der som nævnt ikke kan isoleres fra de ovenfor udfoldede tanker hos Foucault.

3.2 Governmentality analyse

I forlængelse af Foucaults tidligere skitserede refleksioner over magtens virke, kan moderne styring ikke blot forstås i relation til Fyrstens eller suverænenes repressive udøvelse af herredømme (Foucault 2008: 106, 262). Moderne styring indbefatter derimod en nærgående bearbejdning af individet, som ved at styre gennem de styredes egen vilje, frihed og kapaciteter (Dean 2006: 50), søger at stimulere, fremelske og forme en indre styret selvudvikling i overensstemmelse med realiseringen af bestemte målsætninger (Villadsen 2006: 10, 14). Governmentality studiet beskæftiger sig netop med afdækningen af disse mere eller mindre subtile processer, og analytikken orienterer sig på denne baggrund mod samfundets tænkning: ”således som den forbinder sig med og indlejres i tekniske redskaber, programmer og institutioner rettet mod at forme og omforme adfærd” (Dean 2006: 54).

Governmentality perspektivets fokus består således i at indfange de praktiske teknikker og vidensformer, som moderne styring anvender til at opdele, kategorisere og forme borgere med (Villadsen 2007: 159). I modsætning til en abstrakt teoretisering over statens funktion repræsenterer governmentality studiet altså et blik, hvorigennem staten betragtes i sin konkrete gøren. Det er med andre ord de specifikke teknikker og institutionelle praksisser indenfor staten, som er genstand for analyse, hvorfor perspektivet udgør et relevant medie i relation til at belyse forbindelsen mellem kontanthjælpsreformens rationalitet og konkrete instrumenter, samt bestemte sandhedsvædede bestræbelser efter at opdyrke specifikke former for subjektivitet blandt gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere. Perspektivet udgør således et analytisk afsæt, hvorfra moderne styring, ved at belyse de institutionelle praksisser som søger at modificere, mobilisere og operere gennem individers valg, ønsker og livsstil, kan forbindes med spørgsmål vedrørende dannelsen af individets

selvforhold og subjektivitet (Dean 2006: 46f). På denne baggrund reflekterer governmentality studiet grundlæggende en problematiserende styringsanalyse, hvori ”styring” refererer til en rationel og kalkuleret aktivitet som, gennem et mangfoldigt udsnit af teknikker og vidensformer, søger at forme menneskelig adfærd i henhold til udfrielsen af bestemte mål (Rose 2003: 180; Dean 2006: 43). Governmentality studiet forudsætter således de styrede som værende i besiddelse af frihed og handlekapacitet (Dean 2006: 50), hvorfor friheden bør betragtes som et teknisk middel, hvorigennem formelt frie individers handlinger søges disponeret. En analyse af magtens produktive karakter bør i relation hertil rettes mod de processer, som sigter på at konstruere borgere med særlige evner, rettigheder og kendetegn (Rose 2003: 183). Denne foucauldianske bestemmelse af magt og styring skal forstås i relation til den bevægelse indenfor regeringskunstens praktiske udøvelse, hvor befolkningen snarere end suverænen styrke tematiseres som styringens mål og redskab (Foucault 2008: 113f; Foucault 1994: 34). I forlængelse heraf anskuer jeg ikke de unges frihed som et ydre forhold isoleret fra tidens beskæftigelsespolitiske udøvelse, men opfatter derimod selvforholdet som et centralt element i styringen af unge kontanthjælpsmodtagere. Jeg forstår altså ikke friheden som styringens selvbegrænsende princip, og tager i relation hertil afstand fra klassiske kontrasteringer mellem magt, dominans og subjektiv frihed (Dean 2015: 150). Den beskæftigelsespolitiske styring som kontanthjælpsreformen materialiserer fungerer i forlængelse af Foucaults pointer nemlig ikke nødvendigvis gennem en repressiv knægtelse af selvets frie udfoldelse, men snarere via formningen af de unge og formelt frie individers selvsamme selv (Gordon 1991: 2; Heede 2010: 107).

Ud fra en sådan analytisk optik kan kontanthjælpsreformens subjektivering anskues som en strukturering af feltet for de unges moralske handle (Jensen 2013: 288ff; Kristensen 1987: 165). En strukturering som ved at støbe frihedens legitime former i praksis tilstræber en regulering af handlerummet for undfangelsen af specifikke identiteter.

Det er i dette lys, at det foucauldianske governmentality perspektiv forekommer mig frugtbart, da man herigennem kan undersøge, hvordan magten udøves produktivt på de unges liv. En skabende proces, som med en forøgelse handlemuligheder og egenskaber for øje, opererer ved at opdyrke bestemte dispositioner i de unge kontanthjælpsmodtagere (Foucault 2008: 117). Med governmentality perspektivet kan man således undersøge, hvilke specifikke subjekt-positioner, som de unge med kontanthjælpsreformen anråbes i forhold til, og derigennem indfange den aktuelle beskæftigelsespolitikens identitetsmæssige valoriseringsprocesser. Som teoretisk ramme leverer

perspektivet således en analytisk ansats, hvorfra man kan begribe de former for magtudøvelse der, som en form for *humanteknologi*, søger at producere bestemte identiteter, hvorigennem mennesker kan forstå og forholde sig til sig selv (Rose 2003: 186f). Fremfor at forbinde magten til et lokaliserbart center kan nærværende speciale, gennem governmentality analytikkens teoretiske refleksionsrum, således kaste lys over de ”fremherskende sandheder”, hvorfra magten udgår, rationaliseres og finder sit objekt. Governmentality perspektivet udgør således en frugtbar analytik i relation til at undersøge kontanthjælpsreformens institutionaliserede vidensformer, samt de konkrete teknikker hvorigennem denne viden på virkningsfuld vis materialiserer sig i samfundets beskæftigelsespolitiske praksis.

3.3 Biopolitik, pastoral magt og disciplinering

På baggrund af den empiriske kodning er de politiske problematiseringer af de unges kontanthjælpsmodtageres subjektivitet, som tidligere nævnt blevet struktureret i henhold til to idealtypiske figurer udledt fra Foucaults begrebslige apparatur. Analysens besvarelse af første arbejdsspørgsmål vil således trække på disse rationaliserede figurer for ledelse og problematisering, og de to begreber om disciplin og pastoralmagt vil endvidere kunne genfindes i den efterfølgende besvarelse af andet arbejdsspørgsmål. Begreberne udgør således et gennemgående referencepunkt i forståelsen af kontanthjælpsreformens adfærdsregulerende magtudøvelse, hvorfor deres nærmere indhold vil blive præsenteret i det følgende.

Inden der vil blive redegjort for de to begreber, hvorigennem besvarelsen af første arbejdsspørgsmål vil blive struktureret, vil de kort blive sat i relation til Foucaults mere abstrakte begreb om biopolitikens befolkningsoptimerende rationalitet. Dette har jeg valgt med henblik på at indsætte dem i en større ledelsesrationel sammenhæng, som hverken den disciplinære eller pastorale velfærdførelse synes at kunne unddrage sig.

3.3.1 Biopolitik

Foucaults begreb om biopolitik udgør et centralt element i hans forståelse af forholdet mellem stat og befolkning, og kan passende tjene som en relevant teoretisk kontekstualisering, som den disciplinære og pastorale magt kan forstås i relation til. Begrebet forskyder sig imidlertid en smule igennem den sene del af hans forfatterskabs historiske perspektiveringer af magt og styring, og synes i den forbindelse at bevæge sig fra, hvad Foucault udlægger som disciplinens biologiske sidestykke, i form af en totaliserende regulering af biomassen (Foucault 1994: 144), til en mere overordnet politisk bestræbelse baseret på et administrativt imperativ, vedrørende en generel

optimering af befolkningen (Foucault 2008). En optimering som knytter sig til befolkningens sundhed, velfærd, effektivitet og liv (Dean 2006: 57f), og som med støtte fra diverse vidensfelter, såsom fx politisk økonomi, statistik og psykiatri, søger at regulere og fremme befolkningens kollektive livsprocesser (Kristensen & Hermann 2009: 817). Individet bliver med biopolitikens indførelse således til objekt for viden og optimering, og fravristes i den forbindelse sin singulære karakter, da dette ifølge sociologen Thomas Lemkes bliver til et: ”*abstrakt objekt for videnskabelige viden, administrativ omsorg og teknisk optimering*” (Lemke 2009: 138).

Biopolitikken kan i forlængelse heraf betragtes som en totaliserende magtudøvelse, som udvider magten og styringens optioner betragteligt, idet den autoritative styrings klassiske interventionsfelt nu suppleres med mere indirekte mekanismer til at incitere, drage omsorg, vejlede og moralisere (Foucault 2008: 113; Lemke 2009: 139).

Såfremt biopolitikken forstås ud fra den brede definition som synes at karakterisere Foucaults brug af begrebet i forelæsningsrækken: ”*Sikkerhed, Territorium, Befolkning*” (Foucault 2008), kan den disciplinære og pastorale ledelsesrationalitet anskues som en individualiserende delmængde i den befolkningspleje, som i form af den biopolitiske magtudøvelse har ladet sig indføje i det moderne samfunds institutionelle grundstrukturer. Disciplinens optimering af kroppen kan ligesom den pastorale ledelses handlingsanvisninger for selvstyring, således anskues som empirisk observerbare delmængder i biopolitikens befolkningsoptimerende tjeneste.

3.3.2 Pastoral magt

I den ovenfor nævnte forelæsningsrække omtaler Foucault i flere sammenhænge en særlig ledelsesform, hvis rødder han sporer tilbage til kristendommens organisering som kirke, og som han med reference til dette gejstlige ophav benævner *pastoral magt*. Den pastorale ledelse eller magtudøvelse består grundlæggende i en sjæleledende omsorg, og beskrives med reference til det hebræiske hyrdetema, som en velmenende ledelse af flokken (Foucault 2008: 137fff, 195f). Hyrden agerer således metafor for den pastorale magtudøvelse, som i en mere sekulariseret skikkelse har ladet sig integrere i en lang række af det moderne samfunds verdslige strukturer og organisationsformer for at fremme befolkningens dennesidige sundhed, velfærd og styrke (Kristensen & Hermann 2009: 819). Den pastorale omsorgsmagt består således ikke først og fremmest i en eklatant fremvisning af magt og overlegenhed, men manifesterer sig snarere ved den nidkære hengivenhed, hvorved den våger over sin genstand. Den repræsenterer med andre ord en velmenende formning af ”sjælen”, og udmønter sig igennem en omsorgsfuld sanktionering af specifikke former for adfærd (Foucault 2008: 138). Udøvelsen af den pastorale ledelsesrationalitet

forudsætter et intimt og individualiserende kendskab til den enkeltes indre, hvilket frembringes gennem bekendelsen og selvransagelsens refleksionsteknikker. Brugen af systematiske bekendelsesprocedurer udgør således en central teknik for pastorens anvisning af frelsens vej, og bodsøvelser udgør ligesom skriftestolen historiske materialiserede eksempler herpå (Foucault 2008: 195ff).

3.3.3 Disciplinær magt

Foucault udlægger disciplinen som en magt, der uden at bero på en ejendomsrelation til kroppen: *”tillader en nøjagtig kontrol med kroppens funktioner, sikrer en konstant underkastelse af dens kræfter, og pålægger den et føjeligt nyttighedsforhold”* (Foucault 2002: 153). Disciplinen repræsenterer altså en magt, som udøves over og gennem individets krop, kræfter og kapaciteter, med henblik på at dressere, nyttiggøre, omforme og perfektionere (Foucault 2002: 154ff). En magt hvis historiske og vidtforregnede rødder Foucault henfører til militæret, fabrikken og skolens organisatoriske praksisser (Foucault 2002), og hvis vigtigste opgave består i at afrette for bedre at kunne afkræve noget og drage fordel heraf. En magt som ikke samler kræfterne for at reducere dem men for at forbinde dem således, at de samlet kan forøges og udnyttes (Foucault 2002: 186). De magtprocedurer som karakteriserer disciplinen har altså forøgelsen af individets evner og aftvingelsen af dets kræfter som sin genstand, hvorfor Foucault i flere tilfælde også omtaler denne som menneskelegemets politiske anatomi (Foucault 1994: 143; Foucault 2002: 154). Med opkomsten af den moderne styrings blik for befolkningen kodificeres disciplineringens regulerende magtudøvelse i henhold til dennes biopolitiske målsætninger, og befolkningens kræfter og kapaciteter anskues i relation hertil som ressourcer, der skal fremelskes, udnyttes og optimeres (Dean 2006: 57). Disciplinen kan endvidere antage en moraliserende karakter, da den med normen som kriterium for sine regulerende bestræbelser (Foucault 1994: 149), søger at gøre individets afvigende egenskaber til genstand for en retledende korrektion (Raffnsøe et al. 2008: 212f). Disciplinen kan, foruden dens befolkningsoptimerende sigte, således også antage en konformerende og reintegrerende dimension set i relation til gældende normer og forestillinger om fællesskabslige forpligtelser.

Ved at drage disse begrebsligt udledte skillelinjer mellem de politiske aktørers problematiseringer af de unge kontanthjælpsmodtagere, bliver det muligt at belyse, hvordan gruppen ønskes formet i en fusion af forskellige magtøkonomier. De begrebslige distinktioner kan således bidrage til at blotlægge, hvordan en hybrid af forskellige rationaler interagerer og indgår alliancer i den beskæftigelsespolitiske praksis, hvilket fremmer muligheden for at forstå kontanthjælpsreformens

subjektiverende magtudøvelse i sin specifikke tilblivelse. Analysens teoretisk funderede skelnen mellem de simultane former for magtudøvelse som de unge kontanthjælpsmodtagere jævnfør kodningen synes at blive objekt for i den beskæftigelsespolitiske debat, ligger endvidere i forlængelse af en vigtig pointe hos Foucault. I en forelæsning på *College de France* pointerer Foucault nemlig, hvordan forskellige magtformer ikke nødvendigvis opstår på bekostning af andre, men derimod virker i kombinatoriske, parallelle og sammenfiltrerede kredsløb (Foucault 2008: 116f).

3.4 Governmentality analysens kritiske potentiale

Væbnet med historien anvendte Foucault i sit de-naturaliserende opgør med prækonceptuelle tankefigurer og humanistiske ideer om naturgivne essenser, ofte et analytisk greb kaldet *genealogi*. Genealogien repræsenterer en analysestrategi, hvor man ved at udgrave givne rationaliteters historiske tilblivelse kan bidrage til at destabilisere deres status af uforanderlig selvfølgelighed. Genealogien udgør således en epistemologisk strategi, hvor Foucault ved at gøre: ” (...) *historiens horisont relevant for bedømmelsen af sandheds udsagn*” (Jensen 2013: 47), lod blikket for den menneskelige fortids sedimenterede lagdelinger erodere det historiske fundament, hvorpå samtiden baserede sine kontingente opfattelser af sandhed. Foucaults historiserende værker kan således læses som bud på tænkningens kritiske selvbearbejdning, da han gennem disse retroperspektive afdækninger af givne rationaliteters historiske tilblivelse, i en form for kættersk og subversivt sandhedsprojekt, søgte at ryste den dominerende tankes formelle betingelser. Fremfor at anskue mit undersøgelsestema i en sådan genealogisk modhukommelses kritiske lys, og dermed udstille verserende praksisformer som et resultat af kontingente kampe, eksklusionsprocesser og tilfældigheder afledt fra historiens diskontinuerlige gang (Villadsen 2002: 85), har jeg valgt at rette mit fokus mod en anden gren af governmentality studiets styringsproblematiserende analytik. I modsætning til genealogiens diakrone (historisk perspektiv) blik for historien vil nærværende speciale derimod anlægge et mere synkront blik (samtidigt perspektiv) for den måde, hvorpå magt og viden forbindes indenfor tidens social- og beskæftigelsespolitiske landskab (Dyrberg et al. 2000: 322). Ved at undersøge hvordan magt og viden spiller sammen indenfor beskæftigelsespolitikens velfærdsstatslige felt, kan specialet belyse, hvordan de unge kontanthjælpsmodtageres subjekt gøres til et problem, og hvordan der på denne baggrund indskrives sig særlige former for rationalitet og teknikker i social og beskæftigelsespolitikens borgernære institutioner. Ved at anlægge et blik for måden hvorpå de unge konstrueres, problematiseres og konkret søges afrettet i praksis, bliver det altså muligt at afdække de diskursive sandheder og materialiserede magt-teknikker, som på

organiserende vis udstikker fornuften og livets legitime former. En sådan blotlæggelse af måden hvorpå subjektet og dets frihed formes indenfor bestemte magt og videns regimer, kan således bidrage til at udpege forholdet mellem magt og autonomi, samt de dominantstilstande, hvorunder de unge kontanthjælpsmodtageres livsførelse forventes at tage form. En styrke ved governmentality perspektivet består i denne sammenhæng i at analysen, ved at orienterede sig mod de konkrete instrumenter, hvorigennem de unge kontanthjælpsmodtagere ønskes afrettet i praksis, kan forbinde beskæftigelsespolitikens omformende intentioner med den styringsrationelle tænkningens tekniske instrumenter. Ved at beskæftige sig med kontanthjælpsreformens institutionaliserede virkemidler, kan governmentality analysen således bidrage til at optegne et netværk af samvirkende elementer, hvilket rækker udover den traditionelle og mere lingvistisk orienterede diskursanalyseres ambitioner (Villadsen 2006: 16f). Uden at bekende mig til bestemte værdier eller underlæggende principper kan jeg gennem en demonstration heraf, medvirke til at gøre disse former for beskæftigelsespolitisk autoritetsudøvelse og rationalitet anfægtelig, og dermed bidrage til at åbne et polemisk rum for refleksion herover. Specialets governmentality vinkel synes således tæt forbundet med genealogiens re-politiserende tankesæt, uden dog at lade det genealogiske blik for sandheden eller fornuftens historiske snit dominere det analysestrategiske design. Begge tilgange kan imidlertid forstås som en kritik karakteriseret ved en forstyrrende destabilisering af samtidens etablerede dominantstilstande, idet en påvisning af beskæftigelsespolitikens aktuelle konstellationer af magt og viden eksempelvis kan udfordre de fremherskende tankers legitimerende og tendentielt skråsikre aura af selvfølgelighed.

Da specialet ikke opererer med et eksternt punkt for bedømmelsen af magt, repræsenterer analysen, i modsætning til fx den kritiske teoris emancipatorisk ladede modstilling af dominans og frihed, et felt hvorfra der kan stilles spørgsmålstejn ved styring, autoritet og magt uden sideløbende at formulere generelle principper som styringen bør reformeres ud fra (Dean 2006: 78ffff). Analysen søger derimod at blotlægge de former for rationalitet og tænkning, som de unge med kontanthjælpsreformen bliver underlagt, med henblik på at stimulere til en re-politiserende refleksion over, hvorledes forgreningerne af kontanthjælpsreformens sandheder og konkrete teknikker i praksis søger at fiksere unge kontanthjælpsmodtagere til bestemte former for frihed og subjektivitet. Specialets kritikideal består på denne baggrund i at gøre de fremherskende magt og videns konstellationer synlige, samt at fremanalysere de beslægtede magt teknikkers restriktioner, byrder og krav (Lemke 2009: 143). På denne måde kan analysen bidrage til at: *”åbne sprækker for*

indsigelse” (Dean 2015: 178), ligesom den næret af ønsket om at: *”friholde diverse sociale domæner for fastlåste magtstrategier”* søger at bidrage til en refleksion over kontanthjælpsreformen mere eller mindre subtile subjektiveringsmekanismer (Villadsen 2010: 23). Analysens målsætning består således ikke i at fælde universelle værdidomme men derimod i at eksplicite de praksisser og fornuftsrationaler, hvorigennem kontanthjælpsreformen måtte underkaste de unge forskellige former for adfærdsmodificerende og identitetstransformerende programmer.

3.5 Kritik af governmentality

Som alle andre socialteoretiske traditioner har governmentality analytikken været genstand for forskellige former for kritik, og jeg vil i det følgende fremlægge to centrale problematiseringer, hvis kritiske indsigelser både antager en socialfilosofisk og en mere metodisk funderet karakter.

Indenfor socialvidenskaben modstilles governmentality perspektivet ofte med Frankfurterskolens kritiske teori, hvis repræsentanter, som følge af governmentality analytikkens manglende bekendelse til det normative studies universelle moralkodekser, ofte tilskriver den foucauldianske styringsanalyse en passiviserende og nihilistisk karakter (Villadsen 2006: 24). Lektor Søren Juul advarer i sin doktorafhandling: *”Solidaritet, anerkendelse, retfærdighed & god dømmekraft”* (2010) fx mod den *”ufrugtbare relativisme”*, som risikerer at indfinde sig i kølvandet på fraværet af en normativ grundlagstænkning i socialforskningen (Juul 2010: 57). Manglen på normative idealer menes nemlig at undergrave muligheden for at kritisere fejludviklinger og begrunde konkrete visioner om moralske fremskridt i samfundet (Ibid.).

Den kritiske socialforskning vil på denne baggrund anfægte specialets sidestilling af magt og viden, der, som gensidigt forbudne elementer, ikke kan overskrides i forbindelse med udfrielsen af en objektiv sandhed eller reelt eksisterende frigørelsesinteresse. En sådan overskridelse udgør nemlig en central dimension indenfor flere former for kritisk teori, da de med reference til en ophøjet viden søger at blottlægge virkelighedens fremmedgjorte og patologiske former. Da specialets governmentality inspirerede analyse ikke lader sin kritik henføre til ahistoriske og universelle normative fundamenter, kan denne således kritiseres ud fra Frankfurterskolens kontrasterende perspektiv for samfundsvidenskabelig kritik. Et perspektiv hvis nyere fraktioner, som følge af deres opgør med de tidslige strukturers fremmedgørende forvrængninger (Rosa 2014) eller socialfilosofiske begrebsliggørelse af anerkendelsens differentierede sfærer (Honneth 2006), alle synes at forudsætte normative rammer udsprunget af en emancipatorisk erkendelsesinteresse,

baseret på demaskeringen af strukturelle barrierer for udøvelsen af frihed. Specialets videnskabsteoretiske position konfliktter således med de epistemologiske antagelser, som former den negative metodologi, som blandt andet forfægtes blandt den kritiske teoris seneste forgreninger (Honneth 2006; Rosa 2014). Forgreninger hvis makrodiagnoser af samfundets latente udviklingspotentialer visualiseres i lyset af en ekspliciteret normativ grundlagstæknings brud med den menneskelige erfarings sociale realiteter.

I relation til en sådan kritik kan man dog indvende, at analyser funderet på et normativt ideal ofte snarere blotter forfatterens skuffede forestillinger om hvordan tingene *burde* være, fremfor at afdække baggrunden for genstandsfeltets faktiske udformning. I forlængelse heraf påpeger lektor Kasper Villadsen og professor Nana Mik-Meyer fx hvordan, at den anerkendelsesfunderede grundlagstækning, som blandt andre Søren Juul ovenfor forfægter, synes at repræsentere en umulig ”medicin” overfor velfærdsinstitutioner, der som menneskebehandlende praksisser jo netop er undfanget af et handlingsimperativ om at behandle, udrede og bearbejde den pågældende institutions tilknyttede borgere (Villadsen & Mik-Meyer 2007: 171).

Den kritiske teoris brug af normative idealer kan imidlertid også anfægtes ud fra specialets videnskabsteoretiske positionering, da disse ikke kan begribes uafhængigt af magt, viden, kontekst og begrebslige skemaer for perception. Magt kan med andre ord ikke vurderes og bedømmes fra en neutral position (Saar 2013: 61) idet, der ikke kan appelleres til en original og utæmmet frihed hinsides diskursive magtstrategier (Torfing 2004: 50). På denne baggrund må normative udgangspunkter opfattes som repræsentationer af specifikke magt og videns relationer, fremfor ubesmittede afsæt for neutral kritik, hvorfra samfundets afvigende misdannelser kan konfronteres. Ved at suspendere de moralske sikkerheder, som udgør den kritiske teoris normative målestok for vurdering, kan governmentality perspektivet derimod sætte spørgsmålstejn ved de universaliserende fundamenter der, som uanfægtelige afsæt for kritik, konstituerer grundlaget for den normative kritiks moralske koder og universelle standarder for vurdering (Triantafillou: 2005: 20).

Udover den kritiske teoris indvendinger vedrørende governmentality analysens potentielle relativisme består en anden hyppigt fremhævet og relevant kritik i, at governmentality studier ofte begrænser sig til abstrakte beskrivelser af de politiske programmets ideelle strategier og visioner. Et sådan udsyn menes i mange tilfælde at blive på bekostning af afdækningen af de beskidte kampe og eventuelle modstandsformer, som tager form i intentionernes mere jordnære konfrontation med

samfundets konkrete praksisser (Villadsen 2002: 79; Nielsen & Andersen 2016: 17). Som tidligere skitseret leverer nærværende speciale ikke udtømmende og etnografiske beskrivelser af beskæftigelsespolitikens institutionelle virkelighed, men antager derimod en mere programmatisk karakter orienteret mod mere generelle og styringsrelaterede subjektiveringsprocesser. Analysen retter således blikket mod strategiernes, programmernes og de administrative teknikkers niveau, hvorfor det er de centralt formulerede retningslinjer for handling, samt de bestemte blikke og praksisinstrumenter som betinger, hvorledes de unge kan iagttages og dermed gøres til genstand for bestemte interventioner, som udledt fra et præsriptivt og foreskrivende niveau konstituerer specialets interessesfære (Raffnsøe & Gudman-Høyer 2005: 163). Et sådan ”snævert” blik for den politisk styrings abstrakte ambitioner kan dog med rimelighed beskyldes for at være afkoblet fra den reelle praksis, hvori de programmatisk logikker er indlejret (Nielsen & Andersen 2016: 18). En sådan kritik forekommer mig relevant og specialets blik for styringens strukturerende intention kunne med fordel suppleres med et mere praksisnært perspektiv, hvori de unges faktiske gøren i konfrontationen med de centralt formulerede hensigter blev belyst. En sådan udvidet analytisk prisme ville, om end dens synsfelt ville kunne omfatte tendentielle diskrepanser intention og praksis imellem, imidlertid række udover nærværende projekts rammer.

4. Analyse

I følgende analyse vil det blive undersøgt, hvordan de unge kontanthjælpsmodtagere søges subjektiveret i forbindelse med institutionaliseringen af kontanthjælpsreformen fra 2014. Analysen er struktureret omkring besvarelsen af to arbejdsspørgsmål, som dels orienterer sig mod de beskæftigelsespolitiske problematiseringer og beslægtede former for viden, som definerer de unges politiske italesatte positioner for identifikation, samt de praksisrettede instrumenter, hvorigennem kontanthjælpsreformen konkret søger at forme det unge subjekts identitetsmæssige udfoldelsesrum.

Analysen anlægger således et blik rettet mod to forskellige niveauer, som samlet set vil bidrage til at afdække de subjektiveringsprocesser, som de unge kontanthjælpsmodtagere pålægges i forbindelse med kontanthjælpsreformens indstiftelse i 2014.

4.1 Analysedel 1

Ved at analysere den beskæftigelsespolitiske debat som gik forud for kontanthjælpsreformens institutionelle implementering (Jf. 2.4.1.1.), ønsker jeg at afkode de aktuelle former for viden, som i skikkelse af politikernes konkrete subjekt problematiseringer og relaterede identitetsmæssige promoveringer, knyttes til de unges identitet og adfærd. Et blik herfor kan give et relevant indblik i de videns ladede problematiseringer som kontanthjælpsreformen kan forstås som et materialiseret svar på, og som i praksis indvirker på de unges legitime udfoldelsesrum for adfærd og identitet.

Følgende arbejdsspørgsmål ønskes således besvaret i første analysedel:

Hvilke former for subjektivitet bliver i forbindelse med kontanthjælpsreformens forudgående debat problematiseret, og hvilke kriterier for identitet bliver derimod ønsket fremelsket blandt gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere?

Som det fremgik af afsnittet *Metodiske refleksioner* (Jf. 2) blottede kodningen af specialets empiriske dokumentarkiv konturerne af to gennemgående idealtypiske figurer, som de unge kontanthjælpsmodtagere i særlig grad synes at blive problematiseret ud fra. De to figurer er med inspiration fra Foucault blevet rubriceret som disciplinære og pastorale former for ledelse, og blev identificeret i henholdsvis 27 og 24 af dokumentarkivets 71 artikler (Jf. 2.4.1.2.). Det unge subjekt synes således at blive problematiseret med reference til et sæt af divergerende logikker, som i form af de to figurer vil blive uddybet separat i nærværende analysedel.

De to figurer kan grundlæggende forstås i relation til en interesse for de unges krop, samt det man kan betegne som de unges ”sjæl”. Den disciplinære problematisering referer til en ambition om at

afrette og indordne de unge i henhold til samfundets sociale orden med henblik på at reducere forskelle og øge deres effektivitet i et rationelt samspil med arbejdsmarkedets øvrige bidragsydere. Som ledelsesstrategi sigter disciplinen således efter at gøre de unge lydige og nyttige, hvilket ønskes realiseret gennem en dresserende og normaliserende korrektion af de unges uhensigtsmæssige dispositioner og forvaltning af egne kræfter (Heede 2010: 92f; Kristensen & Hermann 2009: 817). Det er således den disciplinære magtudøvelses overordnede intentioner, som den beskæftigelsespolitiske ledelse skal forstås i relation til, og dermed ikke disciplinens raffinerede materialisationer som Foucault eksempelvis identificerer i fabrikkens totale strukturering af tid eller klasseværelset kvadratiske skandering af rummet (Foucault 2002).

Til forskel fra den disciplinære ledelses hierarkiserende blik og binære mærkning af det afvigende, skal den pastorale ledelse derimod forstås i relation til en ambition om ”redde” de forvildede unge, og i forlængelse af gruppens objektive interesse anviser vejen til det gode livs dennesidige frelse (Foucault 2008: 137). Den pastorale ledelsesrationalitet skal i besvarelsen af specialets første arbejdsspørgsmål ikke forstås i relation til dens primære teknik, som i form af individualiserende bekendelsesprocedurer søger sandheden om sin genstands intime indre, men derimod i dens mere abstrakte målsætning vedrørende pastorens velmenende ledelse af flokken.

Det er således gennem grænsedragningen af disse begrebslige og analytiske distinktioner, hvis nærmere indhold er defineret i specialets teori afsnit, at det empiriske materiale knyttet til besvarelsen af det første arbejdsspørgsmål er struktureret.

4.1.1 Pastoral problematisering af det unge subjekt

De problematiseringer som udgør kontanthjælpsreformens beskæftigelsespolitiske løbebane, baserer sig i flere tilfælde på normative og identitetspolitiske idealer for det gode liv. Idealiserede som i skikkelse af elementære sandheder udlægges som fikspunktet for kontanthjælpsreformens regulering af de unge, idet gruppens livsførelse formodes at afvige fra disse ophøjede mønstre for adfærd og identitet. Sådanne omsorgsladende subjekt problematiseringer rummer en vis affinitet med den pastorale ledelse af flokken, og er i forbindelse med kodningen af mit empiriske arkiv, blevet identificeret i 24 af de indhentede artikler. På denne baggrund udgør den pastorale tematik en gennemgående retorisk figur i specialets empiriske fundament, og denne velmenende form for ledelse vil i det følgende afsnit blive genstand for analytisk behandling.

I en kronik til Jyllands-Posten fra 2012 lancerer den daværende Social- og Integrations-minister Karen Hækkerup (S) i 2012 en forestående reformation af kontanthjælpsområdet og skriver i den forbindelse at:

”Vores velfærdssamfund skal være mere end et sikkerhedsnet, som samler de mennesker op, der falder udenfor. Velfærdsstaten skulle også meget gerne fungere som en trampolin, der hjælper folk videre i livet. Velfærdsstaten skal øge folks livschancer og styrke deres selvrespekt - ikke knægte den”(Hækkerup 2012).

Med denne udmelding ønsker Socialministeren at omforme velfærdsstaten i retning af et springbræt, som kan hjælpe folk: *”videre i livet”* fremfor at knægte deres selvrespekt ved at fastholde folk i periferien af samfundets etablerede sfærer. I forlængelse heraf skriver daværende beskæftigelsesminister Mette Frederiksen (S) i en kronik til Politiken samme år: *”Vi hjælper ingen ved bare at sende en check og lade nogle synke passivt og uvirksomme hen”,* hvorfor hun også *” (...) insisterer på, at alle skal have adgang til at udfolde sig og bruge deres evner på arbejdsmarkedet”*(Frederiksen 2012c). Med reference til regeringens beskæftigelsespolitiske visioner påpeger hun endvidere, at: *”Den grundlæggende værdi er frihed. Vi skal som mennesker have værdige og lige muligheder for at realisere vores potentiale”*(Ibid.), og udfrielsen af denne frihed konstitueres i et interview med Weekendavisen som en central komponent i regeringens social- og beskæftigelsespolitiske program: *”For mig er friheden som menneske tæt forbundet med, at man får lov til at bruge det potentiale, man selv har, i samfundet. Det er det aller-, allervigtigste for mig at sikre i vores social- og beskæftigelsespolitik”* (Hardis 2012).

Dette politiske udgangspunkt menes at fordrer en mobilisering af vores fællesskabslige forpligtelser, da vi, som Mette Frederiksen nogle måneder forinden udtaler i et interview med Jyllandsposten, skal: *” (...) være parate til at sige; ”hallo, du er 27 år gammel. Du sidder derhjemme på kontanthjælp - hvad tænker du på? Det er nu, livet er åbent”* (Gjertsen & Cordsen 2011b).

Den forhenværende regerings social- og beskæftigelsespolitiske drivkraft synes ovenfor koblet til et frigørende rationale, hvor den aktive selvudfoldelse gøres synonym med *”friheden”*, som legemliggøres via tilknytningen til arbejdsmarkedets rum for aktivitet, udvikling og realisering af egne potentialer. En sådan forestilling blotter passive og forsørgelsesfikserede sociale strukturer for en *”emancipatorisk”* kritik, som Mette Frederiksen med reference til den danske velfærdsstat fx artikulerer året efter i Jyllands-Posten: *” (...) hvis der samtidig ikke er noget livsperspektiv for den enkelte, er den snævre fordelingspolitiske profil ikke tilstrækkelig. Vi giver ikke plads til, at de*

mennesker kan realisere deres potentiale og udfolde deres drømme. Have et godt liv” (Gjertsen 2012a).

I forlængelse heraf påpeger Mette Frederiksen i Politiken samme år at: *”Vi stjæler jo perspektivet fra folk, når de er meget unge og bare får en overførselsindkomst”* (Højbjerg & Jespersen 2012), ligesom ministeren i Jyllands-Posten understreger hvorledes: *” (...) det handler om at give folk noget at leve for - ikke kun om at give dem noget at leve af”* (Gjertsen 2012a). Denne pointe fremhæves i flere sammenhænge, og i en kronik til Politiken udlægger ministeren den som kimen bag den daværende regerings beskæftigelsespolitiske ambitioner:

”Som socialdemokrater har vi måske været for optaget af at give mennesker noget at leve af. Og dermed glemt, at der er noget, der er endnu vigtigere, nemlig at vi har noget at leve for. Regeringen ambition er entydig: at få flere i arbejde og invitere flere indenfor i arbejdsfællesskabet” (Frederiksen 2012a).

På baggrund af ovenstående synes friheden forbundet med muligheden for at realisere sine potentialer via en uddannelse eller tilknytning til arbejdsmarkedet, og livet på kontanthjælp begribes i relation hertil som værende drænet for det *livsperspektiv*, der giver de unges tilværelse indhold og mening. I lyset af ovenstående problematiseringer opfordrer daværende beskæftigelsesminister Mette Frederiksen i et interview til Jyllands-Posten da også til: *” (...) at vi alle sammen kan lægge skyklapperne og de ideologiske dogmer til side og sige, hvad kan vi gøre i fællesskab for, at disse mennesker kan få lov til at få noget at stå op til”* (Gjertsen & Cordsen 2011a).

Regeringen ønsker altså at give de unge noget ”at stå op til”, hvorfor tilknytningen til uddannelses- og arbejdsmarkedet synes at tage form af et antropologisk omdrejningspunkt for menneskets aktive udfoldelse, ligesom disse domæner for legitim aktivitet grundlæggende konstitueres som kilden til en kvantitativ såvel som kvalitativ øgning af de unges subjektive livsperspektiv. En fortælling der i kraft af sin gennemgående karakter kan beskrives som et omdrejningspunkt i det konstitutive ”sandhedsregime”, der, som en foreskrivende skematik for perception, synes at udgøre kilden hvorfra regeringens ”emancipatoriske” projekt og pastorale afretning henter sin næring og legitimitet. Et sandhedsregime der i form af en specifik viden om de unge og deres objektive interesse intuitivt udstikker forskrifterne for det gode liv, og derigennem tildeler friheden de specifikke former som S-SF-R regeringen igennem sin pastorale ledelse ønsker at afrette de unge kontanthjælpsmodtagere i relation. Denne konstruktion af mening tager således form af magtfuldt politisk instrument, da det er igennem denne prisme, at de unges behov kommer til syne. I

forlængelse heraf tildeler Mette Frederiksen i samme interview til Jyllands-Posten i 2011 udformningen af det daværende kontanthjælpssystem en nærmest kontraproduktiv karakter:

”Vi gør disse mennesker en bjørnetjeneste, fordi man ikke får et lykkeligere liv af at være på kontanthjælp. Man får ikke mere frihed, man får ikke mere ansvar, man får ikke grundlaget for at rykke i sit eget liv og komme videre” (Gjertsen & Cordsen 2011a).

Den passive forsørgelse udlægges ovenfor som en *”bjørnetjeneste”*, idet den fremfor at stimulere en udvikling i retning af frihedens specifikke program for aktiv realisering af egne potentialer, snarere: *”stjæler perspektivet”* for de unge kontanthjælpsmodtagere. Denne betragtning optræder ligeledes hos socialminister Karen Hækkerup i 2012, idet hun i Jyllands-Posten betoner hvordan, at regeringen: *” (...) ikke vil gøre sårbare og udsatte unge mennesker flere bjørnetjenester ved at stikke dem et livslangt holdkæftbolsje og se passivt til, mens deres selvrespekt siver væk”* (Hækkerup 2012). I opposition hertil plæderer hun for et: *” (...) opgør med tendensen til at give mennesker krykker og kalde det socialpolitik”*, og påpeger i forlængelse heraf, hvordan S-SF-R regeringen vil: *” (...) investere i en socialpolitik, der sikrer, at vores udsatte borgere får den støtte og omsorg, der kan virke som et springbræt ind i fællesskabet”* (Ibid.).

Den daværende regering udlægger således tilværelsen på kontanthjælp som en ekskluderet tilstand, hvori den enkeltes selvrespekt fortoner sig i takt med, at denne afskæres fra at realisere sine latente potentialer og udfri frihedens selvudfoldende program. I forlængelse heraf udlægger Mette Frederiksen i flere sammenhænge regeringens politik som et: *”moderne solidaritetsprojekt”* (Cordsen 2013), hvis underliggende motivation udlægges på følgende vis: *”Først og fremmest handler det om at skabe grundlaget for en reel frigørelse af flere mennesker”* (Gjertsen 2012a). En frigørelse der kontinuerligt defineres som muligheden for at bruge det potentiale, man selv har i samfundet, og hvis motivation kan forstås i relation til følgende udsagn fra Mette Frederiksen i et interview til Jyllandsposten: *”Drivkraften er at flytte folk fra passiv forsørgelse til et liv, de på et tidspunkt har drømt om. Den drøm skal vækkes til live igen (...)”*(Cordsen 2013). I relation til udfrielsen heraf betoner Mette Frederiksen i flere sammenhænge nødvendigheden af at tage udgangspunkt i det enkelte individ og udtaler fx i Weekendavisen, hvordan det er: *” (...) centralt i vores politik, at vi (...) sætter borgeren for bordenden, så den tilbudte hjælp til et selvstændigt liv tager udgangspunkt i hende i stedet for at stritte i alle mulige retninger”*(Hardis 2012).

I forlængelse heraf kobler hun regeringens beskæftigelsespolitiske visioner til: *” (...) tanken om at*

myndiggøre mennesker, at tvinge myndigheder til at sætte sig ved samme bord med borgeren i centrum”(Ibid.).

S-SF-R regeringens reformbestræbelser udlægges altså som et: ”*moderne solidaritetsprojekt*”(Cordsen 2013), som med borgeren i centrum søger at vække de unges fortrængte drømme til live. Sideløbende med at den enkeltes drømme skal understøttes, er det imidlertid nogle meget specifikke forestillinger om frihed og meningsfuld livsførelse, som de unge skal frigøres i relation. Ved at tilskrive de unge bestemte visioner synes regeringen således at operere med nogle essentielle antagelser om gruppens iboende karakter, da de umiddelbart konstitueres som universelle individer, hvori specifikke ønsker og behov er indlejret. Der kan således identificeres en form for paradoksalt dobbeltiagttagelse, idet regeringen på den ene side ønsker at tage udgangspunkt i den enkelte unges ståsted og drømme sideløbende med, at frisættelsen af en række immanente karakteristika udgør beskæftigelsespolitikens præformede målsætning. Lektor Kasper Villadsen har i forlængelse heraf belyst hvordan, at dette tosidede blik på det sociale områdes sammensatte målgruppe, som på en gang partiel og universel, udgør et gennemgående træk i mange af de projekter, som har materialiseret de senere års sociale arbejde (Villadsen 2003: 203).

Med Mette Frederiksens udmeldinger antages de unge kontanthjælpsmodtagere altså at besidde et grundlæggende ønske om at ville uddanne sig, med henblik på at fremme udfrielsen af de latent tilstedeværende behov, som den aktive og udviklingsorienterede selvrealisering repræsenterer. Kontanthjælpsreformen ”emancipatoriske” solidaritetsprojekt består således i at fordrive de fremmede kræfter, der blokerer for udfrielsen af det målrettede og uddannelsesorienterede subjekt, der menes at modsvare den unges indre kerne og grundlæggende menneskelighed. Når Mette Frederiksen ovenfor taler om at give plads til menneskers drømme, er det således ikke alle drømme der refereres til, men derimod dem som korresponderer med specifikke og efterspurgte egenskaber. Det er med andre ord de latent tilstedeværende men undertrykte drømme, som i forlængelse af de unges iboende natur og konstruktive kerne tilstræber et meningsfyldt liv karakteriseret ved udviklingsorienteret selvudfoldelse, eksistentiel målrettethed og socialitet. Iført den pastorale præstemagts sekulære klæder synes regeringens beskæftigelsespolitiske visioner således at inkarnere en velmenende ledelse, hvorigennem de forvrængende og destruktive kræfter, som blokerer for udfrielsen af de unges ”autentiske” kerne, behov og lyster, søges fordrevet til fordel for udfrielsen af det selvudfoldende, aktive og udviklingsorienterede subjekt.

Mette Frederiksen ønsker med andre ord at anråbe eller vække nogle "essentielle" (men fortrængte) menneskelige træk, idet regeringens begreb om selvrealisering bygger på et særligt selv, som skal understøttes i henhold til at overtage styringen af den unges "forvildede" legeme (Villadsen 2003: 220). I relation hertil består en vigtig pointe hos Foucault netop i, at de magtrelationer som subjektet er indlejret i frakobles og skjules, når forhold som behov, lyster og aspirationer fremstilles som et udtryk for en indre essens. Dette gælder ligeledes for bevidstheden om subjektets uomgængelige historicitet, og brugen af essentialiseringer kan derfor med Foucault menes at repræsentere en afpolitisering af den samfundsskabte virkelighed. På denne baggrund bør de forherligede kriterier for identitet, som regeringens pastorale ledelse forfægter, ifølge Foucault snarere betragtes som et billede på det verserende magt- og viden regimes sandhedsvædede diskurs, end som et udtryk for de unge kontanthjælpsmodtageres naturgivne essenser (Hansen 2012: 250f).

På baggrund af ovenstående fortælling om de unge kontanthjælpsmodtageres indre vilje skal gruppen ifølge beskæftigelsesministeren: "*sættes fri via uddannelse*" (Frederiksen 2012c), eftersom: "*Uddannelse er en adgangsbillet til arbejdsmarkedet og et frihedsbrev til at blive herre i eget liv*" (Frederiksen 2013). Et frihedsbrev hvis alternativ den daværende beskæftigelsesminister i et interview med Politiken udlægger som det: "*(...) at have 50.000 unge danskere, der ikke laver noget og dermed spilder værdifulde år af en ungdom, der ikke kommer tilbage*" (Raatz & Parker 2013). Med dette social- og beskæftigelsespolitiske ræsonnement rubricerer Mette Frederiksen ledigheden som en ekskluderet tilstand i en verden, hvis normative strukturer synes konstitueret af ideologiske komponenter såsom bevægelse, dynamik og aktivitet. Kontanthjælpen tager i relation hertil form af et afkoblet socialt rum, hvori den lediges indre vilje begrænses i den selvudfoldelse, som ministeren ønsker at fremme. Fremdrift og bestandig selvrealisering udgør altså implicite forudsætninger for regeringens forestilling om frihed og "det gode liv", hvorfor disse egenskaber synes at markere det fikspunkt, som regeringens fremadrettede beskæftigelsespolitik ønsker at forme de unges subjektivitet i henhold til. Forestillingen om frihed tildeles således en meget specifik form, da denne skal praktiseres indenfor rammerne af det aktive, dynamiske og udviklingsorienterede liv, som konstituerer frihedens ophøjede program. De unge tilskrives altså en objektiv interesse, som korrelerer med det regeringsbårne sandhedsregimes kodificering af fornuften og forventes i relation hertil at internalisere idealet om selvrealisering gennem uddannelse og en aktiv, dynamisk og udviklingsorienteret livsudfoldelse.

På denne baggrund forekommer regeringens identitetstransformerende agenda i høj grad beslægtet med den pastorale ledelsesmetafor, hvor hyrden, som den bedrevidende fører af flokken og inkarneret i regeringens ledende stab, med henvisning til en højere sandhed anviser de unge vejen til de grønnere græsanges dennesidige frelse (Foucault 2008: 197). På denne baggrund synes selvrealiseringen at blive et uafviseligt krav, som de unge skylder sig selv såvel som samfundet, hvorfor det frie subjekt kan begribes som et situeret subjekt (Dean 2006: 262f), hvis udfoldelsesrum er struktureret af det magt og videns regime, hvorfra regeringens beskæftigelsespolitiske rationalitet udklækkes. Det er med andre ord indenfor denne programmatisk horisont for frihed, at det unge subjekt tilbydes en identitetsmæssig position. I forlængelse heraf udtaler Mette Frederiksen fx i Berlingske i 2012: ” (...) den største gave, vi kan give dem, der kan tage en uddannelse, er, at presse på for, at de gør det. For nogen er det nødvendigt, at vi også lægger et økonomisk pres, for ellers synes de, det er lettere at lade være” (Bonde 2012), og hun påpeger derudover, ligeledes til Berlingske, at: ”Vi gør disse mennesker en bjørnetjeneste, hvis vi ikke er hårde ved dem. Det er invaliderende i sig selv at være på overførselsindkomst”(Dannemand 2012).

Regeringens beskæftigelsespolitiske kurs synes altså koblet til en frigørende udfrielse af en forherliget semantisk figur, som i skikkelse af det aktive og selvrealiserende subjekt udgør et sedimenteret fikspunkt for beskæftigelsesministerens ambitioner med kontanthjælpsreformens subjekt modificerende program. I dette lys udlægges fraværet af kontante krav som en ”bjørnetjeneste”, hvorfor en opstramning heraf tager form af en generøs håndsrækning, som i forlængelse af de unges objektive interesse kan agere nobel trædesten på vejen til udfrielsen af deres respektive potentialer. En mere håndfast udbredelse af det fremherskende magt og videns regimes generaliserede valoriseringsprocesser udlægges altså som et storsindet projekt, hvorigennem de unge kan få noget at stå op til, ligesom at en række ophøjede egenskaber som fremdrift, udvikling og selvrealisering kan spire blandt samfundets unge kontanthjælpsmodtagere. De unges beskæftigelsespolitiske pligter udstrækker sig med andre ord til at omfatte selvrealisering og udvikling med henblik på at vække de iboende karaktertræk, som udfrielsen af det frie og autonome subjekt betinges af. Den pastorale ledelsesfigur synes i således særlig grad at træde frem i citaterne ovenfor, idet S-SF-R regeringens beskæftigelsespolitiske reformbestrebelse henføres til en form for moralsk gensidighed med de unge kontanthjælpsmodtagere. En gensidighed hvori moralen tager form af en bekymring for gruppens dennesidige frelse og som legitimerer, hvad der med den canadiske sociolog Mariana Valverde kan beskrives som en form for ”etisk despotisme”

(Valverde 1996: 361). Mette Frederiksen kan i relation hertil forstås som den ”gode despot”, der med de unges objektive interesse for øje, finder det nødvendigt at være ”hård” ved de unge og lægge et ”økonomisk pres” på gruppen. Det pastorale hyrdetema markerer sig således i regeringens beskæftigelsespolitiske ledelse, da de ønsker at indlede en art vejvisningsoperation med henblik på at bringe de forvildede unge tilbage i det aktive fællesskabs trygge favn (Foucault 2008: 181). Med reference til værdier som aktivitet, selvrealisering og bevægelse konstitueres udfrielsen af det selvudfoldende og udviklingsorienterede subjekt, som er i stand til at konnektere disse parametre for det frie selv, således som beskæftigelsespolitikens emanciperende genstandsfelt. Ved at mobilisere specifikke aspirationer i de unge kontanthjælpsmodtagere, og derigennem installere, appellere til og foranledige et diskursivt begunstiget selvforhold, ønsker S-SF-R regeringen at mobilisere en velmenende og pastoral intervention i henhold til de unges problematiserede livsførelse.

Det er ud fra de mange citater ovenfor altså ikke blot arbejdsløsheden, som bliver genstand for politisk administrative idealer og mål, men en implicit formning af de unges personlige selvdannelse, ønsker og behov, synes ligeledes at indskrive sig i regeringens beskæftigelsespolitiske visioner. De specifikke former for viden og sandhed som denne biografiske afretning umiddelbart trækker på tager således form af en videns funderet transformationsfaktor i unges liv, idet den afføder en pastoral håndhævelse af de rationaliserede imperativer om det aktive og selvudfoldende arbejdsliv (Foucault 1994: 147f). Imperativer, som udgør pejlemærket for regeringens beskæftigelsespolitiske målsætninger, og hvis bekymrende problematiseringer synes afledt af de unges inaktive livsførelse der, som følge af dennes statiske karakter, begrænser gruppen i relation til at udfri de essentielle egenskaber hvis latente repræsentation antages at udgøre de unges endnu uindfrie drømme og behov. Regeringens beskæftigelsespolitiske ambitioner vedrørende omformningen af de unges personlige kapaciteter, selvforhold og subjektivitet kan således begribes som en pastoral magtudøvelse, hvis skulpturerende indgriben i de unges særegne livsførelse, repræsenterer en integrativ, formålsbestemt og politiseret omsorg for de unges dennesidige livsførelse (Foucault 2008: 137, 140). En omsorg, som kan stimulere udfrielsen af unge subjekter, hvis livsudfoldelse konvergerer med frihedens snævre program for selvrealisering gennem uddannelse og beskæftigelse.

4.1.2 Disciplinær problematisering af det unge subjekt

Udover de pastorale elementer trækker den beskæftigelsespolitiske debats problematisering af det unge subjekt ligeledes på en anden form for retorik og rationalitet. Disse problematiseringer vil i det

følgende blive søgt indfanget med inspiration fra Foucaults begreb om disciplinering, da de i modsætning til den pastorale sjæleledelse funderer sig på en lydig- og nyttiggørende afretning af det unge subjekt med henblik på at tilgodese moralsk ladede og produktivitetsfikserede hensyn. De unge konstitueres således som en ressource der skal øges, og som idealtypisk figur optræder den disciplinære problematisering i 27 af det empiriske dokumentarkivs artikler.

Med et debatindlæg i Information blæser daværende socialminister Karen Hækkerup i 2011 til kamp mod den ”krævementalitet”, som i form af et regulært normskred menes at slå revner i det pligtbaserede fundament, hvorpå velfærdsstatens solidariske principper hviler (Hækkerup 2011).

Med en eksplicit reference til de unge kontanthjælpsmodtagere tilslutter Mette Frederiksen sig senere denne antagelse, idet hun til Information udtaler: ” (...) jeg møder en del unge, som synes, at det er ok at være på kontanthjælp. Her er der sket et skred.” (Klingsey 2011). I forlængelse af denne erkendelse finder hun det nødvendigt at stille klare krav til gruppen af unge, da: ”Et samfund hvor du ikke kan lave forpligtende aftaler med hinanden falder fra hinanden” (Ibid.).

Samfundet udlægges ovenfor som værende bundet sammen af gensidige aftaler, og de unges ”moralske skred” kan i relation hertil opfattes som et brud med den normerende samfundskontrakt, som i form af reciprokke og fællesmenneskelige forpligtelser udgør fællesskabets sammenhængskraft.

Denne forestilling om de unge kontanthjælpsmodtageres postulerede normbrud adresseres ligeledes af Venstres partiformand Lars Løkke Rasmussen, som fx udtaler til Jyllands-Posten at: ”Vi skal have gjort op med den holdning, at det er bedre at være på passiv forsørgelse, end det er at plukke jordbær. Vi skal tilbage til, at der er mere prestige i at stå op, end der er i at sove længe” (Gjertsen 2012b). Lars Løkke søger med henvisning til følgende udsagn efterfølgende at legitimere behovet for at stramme kravene og sænke ydelserne til unge kontanthjælpsmodtagere: ”Danskerne synes ikke, det er i orden, at man går på kontanthjælp hvis der er arbejde at få” (Ibid.)

Kravet om at nedsætte ydelserne udlægges ovenfor som en reaktion på et moralsk brud med de retvisende normer for adfærd og identitet, som ifølge ”danskerne” konstituerer den sociale ordens legitime rammer for livsførelse. Lars Løkke Rasmussens problematisering rummer således den afrettende og normaliserende intention, som ofte ledsager den disciplinære ledelsesrationalitets homogeniserende udøvelse (Heede 2010: 100). De unge kontanthjælpsmodtagere ønskes således rettet ind, så de bevæger sig i henhold til de moralsk normerende idealer, som udgør samfundets

konforme mønstre for adfærd. Lars Løkke Rasmussens ønske om at sænke ydelserne synes derudover generelt at udgøre en mærkesag blandt flere af den borgerlige oppositions politiske aktører², og følgende udmelding fra den tidligere konservative arbejdsmarkedsordfører Mai Henriksens synes i den forbindelse, i en debat i BT, at udgøre et hyppigt fremført budskab: ” (...) *det skal kunne betale sig at arbejde og det skal også kunne betale sig at være i uddannelse, og det kan det ikke i dag*” (Henriksen 2013).

Hvor S-SF-R regeringen ovenfor synes at abonnere på forestillingen om en kulturbåret og moralsk fortrængning af det abstrakte fællesskabs samfundsmæssige pligter, synes Mai Henriksen, som repræsentant for en hyppigt artikuleret borgerlige meningshorisont, derimod at anskue de unges passivitet med neoliberalt blik for den rationelle aktørs nyttemaksimerende kalkulationsskala. De unges passivitet forbindes således med tilstedeværelsen af en nytteoptimerende essens, hvis rationelle respons på udredningen af deres naturlige interesse udgør den forklaringsvariabel, hvorigennem gruppens ineffektive passivitet til dels skal forstås. Disse ”ideologiske” perceptionsskemaer skal ikke forstås som et udtryk for en disciplinær ledelsesrationalitet, men de kan som underliggende tankefigurer bidrage til af afklare de disciplinære intentioner, som jævnfør den resterende analyse synes at præge det beskæftigelsespolitiske landskab, som udgjorde kontanthjælpsreformens idépolitiske ophav.

I forlængelse af de ovenfor citerede regeringsrepræsentanternes problematiseringer vedrørende de unges moralske skred, set i relation til det samfundssind, der betinger statens moralsk befordrende velfærdsprojekt, synes forhenværende statsminister Helle Thorning Smiths bidrag til den indignerede debat heller ikke at kunne isoleres fra et behov for at betone fællesskabets uomgængelige pligter. Den forhenværende statsminister slår i Jyllands-Posten fx fast, at man ikke skal kunne vælge, hvorvidt man ønsker at være på kontanthjælp og udtaler i forlængelse heraf:

”Det er grundlaget for hele vores velfærdssamfund og vores fællesskab, at alle, som overhovedet kan bidrage med noget, bidrager. Man skal altså yde, før man kan nyde. Man skal gøre sin pligt, før man kan kræve sine rettigheder. (...) Alt andet er jo

² 11 af dokumentarkivets artikler er blevet kodet med henvisning til kategorien incitament, og det nyttemaksimerende menneskesyn udgør ligeledes en underliggende præmis i flere af de artikler, hvor den subjekt-rettede problematisering er blevet kodet med henvisning til kategorien disciplinering (Bilag 1).

ekstrem provokation i forhold til de mennesker, som hver eneste dag gå på arbejde og betaler skat” (Cordsen 2011a).

Helle Thorning Schmidt betoner ovenfor individets generaliserede pligt til at bidrage til samfundet, og disse pligter udlægges i flere artikler som en overordnet normativitet de unge kontanthjælpsmodtagere ikke kan unddrage sig³. De unges passive livsførelse udenfor arbejdsmarkedets og uddannelsesinstitutionernes etablerede rammer problematiseres således ud fra en moralsk betoning af pligterne til at ”yde”, og gruppen ønskes således afrettet i relation til de normer for deltagelse, som udgør velfærdstatens og fællesskabets fundament. De unge kontanthjælpsmodtagere skal med andre ord opdrages til at påtage sig sine fællesskabslige forpligtelser, og dermed rette ind i henhold til samfundskontraktens normerende forskrifter for adfærd og identitet. I forlængelse af ideen om de unges moralske degeneration, sammenlignede den daværende SF’er Mathias Tesfaye i slutningen af 2012 velfærdstaten med et kammeratligt flyttesjak, hvor et stigende antal bærere på frihjul udhulede den arbejdsmoral, som mentes at udgøre en fundamental støttepille i velfærdstatens solidariske konstruktion. Han påpegede i den forbindelse polemisk til Jyllands-Posten hvordan, at: *”Folk føler at de er for få ude på trapperne”* (Malacinski 2012), og efterlyste i relation hertil en revitalisering af respekten for den almindelige lønmodtager.

Der synes på baggrund af ovenstående beskæftigelsespolitiske udmeldinger således at kunne identificeres et ønske om at vende en aftagende respekt for lønarbejdets forpligtelser, og derigennem også et politisk krav om at intervenere overfor en fremskreden apatis nedbrydning af velfærdstatens solidariske fundament. En sådan ledelsesrationalitet synes at repræsentere en disciplinerende logik, idet den med henvisning til bestemte pligter ønsker at afrette de unge kontanthjælpsmodtagere i henhold til de driftige og flittige normer for adfærd, som konstituerer samfundets moralske orden. I forlængelse heraf problematiser den forhenværende formand for de konservative Lars Barfoed i en kronik til Berlinske kontanthjælpsmodtagernes inaktive livsførelse på følgende vis: *”Et stærkt fællesskab og en fælles bevidsthed opstår, når man yder og bidrager til noget større end en selv”* (Barfoed 2012b), og: *”Vi ser vores nation som en familie, hvor vi med hver sit bidrag kan yde til familiens bedste”* (Ibid.). Den konservative partiformands ønske om at reformere beskæftigelsesområdet kan i den forbindelse forstås i relation til følgende udsagn: *” (...) for mig er det først og fremmest et spørgsmål om værdier og moral”*(Ibid.).

³ Betoningen af pligter udgør en direkte ekspliciteret og gennemgående tematik i 9 artikler (Bilag 1).

De unges manglende foretagsomhed udlægges ovenfor som et brud med en normerende forskrift, og afvigelsen herfra gøres af Lars Barfod til et spørgsmål om moral og værdier. Igen synes spørgsmålet om moral altså at udgøre afsættet for politikernes problematisering af de unges ”inaktive” livsstil, men i modsætning til den pastorale ledelsesrationalitets moralske gensidighed, optræder den ovenfor i en mere moraliserende skikkelse. Citaterne synes med andre ord at rumme en kommunitær logik, hvori pligten til at bidrage til noget som er ”*større end en selv*” iscenesættes som grundstenen i samfundets moralske orden. Den disciplinære problematisering kommer således til udtryk i et reintegrerende ønske om at afrette de unge i relation til samfundsfællesskabets retledende normativitet (Raffnsøe et al. 2008: 213). De unge forventes ifølge citatet at skulle ”*yde*” og ”*bidrage*” til det abstrakte fællesskab som samfundet repræsenterer, og de unges adfærd og identitet skal i relation hertil omformes, så deres personlige karakter modsvarer det ideal, som i skikkelse af det foretagsomme og produktive subjekt forudsættes indenfor formandens kommunitære og værdipolitiske adfærdskodeks. Lars Barfods udtalelser kan således forstås som værende drevet af en moralsk motiveret normaliseringsbestræbelse baseret på et ønske om at lade det ”*normatives almengyldighed herske*” blandt samfundets unge modtagere af kontanthjælp (Foucault 2002: 326). Idealet om at bidrage til ”*familien*” konstitueres altså som en foreskrivende norm, som pålægger de unges adfærd en ydre begrænsning, og udgør målestokken for udmålingen af det moralske i deres livsførelse. De unge, som ikke er i stand til at bære samfundsborgerens ansvar og forpligtelser rubriceres således som afvigelser fra et normativt ideal, der forventes at blive indfriet gennem realiseringen af de fælles pligter, som de unges adfærd bliver vurderet ud fra.

Der synes således at knytte sig særlige forventninger og normer for adfærd til de unge kontanthjælpsmodtageres valg af livsførelse, og betoningen af pligter sedimenterer sig også i den Mette Frederiksen indlæg i debatten. Den daværende beskæftigelsesminister udlægger eksempelvis princippet om ret og pligt på følgende vis i Politiken i 2013: ”*Det er en af de vigtigste værdisøjler i det danske samfund*” (Heinskou & Hvass 2013), og hun skriver i en kronik til Jyllands-Posten samme år derudover, at:

” (...) der er ingen tvivl om, at ret og pligt er udgangspunkt for hele beskæftigelsesområdet. Det med, at der er job, man ikke ønsker at tage, det kan vi ikke

få til at fungere på det danske arbejdsmarked. Jeg mener, at et job er et job, og at det er bedre at have et job end ikke at have et job” (Gjertsen & Kaae 2013).

Pligten til at bidrage synes på baggrund af ovenstående at udgøre en værdiladet forskrift, som de unges passivitet på tværs af partipolitiske skel problematiseres ud fra. Arbejdsmarkedet må ifølge Mette Frederiksen ikke kunne fravælges, og de unge skal således ikke have mulighed for at afstå fra at påtage sig de pligter, som den moralske samfundsborger menes at legemliggøre. De unges fravær af beskæftigelses – og uddannelsesrelateret aktivitet og foretagsomhed anfægtes altså både blandt regeringen og den borgerlige opposition, som værende et udtryk for et problematisk brud med de normerende pligter, som konstituerer samfundets moralske orden og produktive fællesskab.

De unges ineffektive passivitet synes således både at blive problematiseret ud fra en kommunitær forestilling om normerende pligter, samt et beslægtet ønske om at nyttiggøre de unges kroppe set i relation til en samlet optimering af befolkningens produktive potentiale. På denne baggrund kan man mene, at den beskæftigelsespolitiske debat afspejler en disciplinær ledelsesrationalitet, hvorigennem gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere ønskes dresseret i retning af det føjelige, nyttige og moralske subjekt, som kan indordnes i samfundsmaskineriets større netværk (Jensen 2013: 206). Denne normaliserende og nyttiggørende bestræbelse udgør således en kodificering af de unges legitime adfærd, og kan med Foucault derfor anskues som en produktiv magtudøvelses indsnævring af de unges legitime spillerum for identitetsdannelse (Jensen 2013:170). Den beskæftigelsespolitiske debats disciplinære problematisering af de unges passivitet udstikker med andre ord en bestemt subjekt-position i samfundets sociale rum, hvorudfra de unge kontanthjælpsmodtagere kan handle meningsfuldt og legitimt (Dean 2006: 75).

Det nyttiggørende opgør med postulatet om en tiltagende apati blandt kontanthjælpsmodtagere kan ligeledes spores i en kronik, som den daværende konservative partiformand Lars Barfoed i 2013 skrev til Politiken. I kronikken anfægter han fx den pacificerende glidebane, som det danske velfærdssamfunds jævnt ekspanderende proportioner menes at stimulere:

”Vi er ganske enkelt ved at blive kvalt i omsorg. Både økonomisk og menneskeligt. Derfor er det på høje tid at appellere til det personlige ansvar og vække den hensygnende nationale pligtfølelse. Vi skal af med den bekvemlighedsdyne, som et stadig mere udbygget velfærdssamfund har lagt over os” (Barfoed 2013).

Lars Barfoed problematiserer ovenfor omfanget af velfærdssamfundets omsorg og tryghed, da denne bekvemmelighedsdyne menes at erodere grobunden for det driftige og ansvarlige subjekt, som i nationens tjeneste påtager sig sine fællesmenneskelige pligter. Han ønsker således, at fremme det ”personlige ansvar” og stimulere den ”hensygnende nationale pligtfølelse”, hvilket ikke synes at fundere sig på en pastoral ambition om at udbrede det gode liv, men snarere ud fra en vision om at udbrede produktionens byrder til en større skare af befolkningen. Det personlige ansvar skal med andre ord vækkes hos de unge kontanthjælpsmodtagere, hvis legeme bør indpodes de viljer og motivationer, som en forestående arbejdsmarkedsintegration forudsætter. Lars Barfods kommunitære normaliseringsbestræbelse repræsenterer således et re-moraliserende projekt, som kan forbindes med den disciplinære ledelsesrationalitet nyttiggørende ambition om at fremelske føjelige og produktive subjekter (Kristensen & Hermann 2009: 803).

I forlængelse af denne disciplinære bestræbelse betoner Lars Barfoed i Berlingske behovet for at reformere arbejdsmarkedet, hvilket han efterfølgende kobler til følgende vision: ”Vi skal ganske enkelt være flere, der kan klare sig selv og yder til Danmarks økonomi, færre der passivt nyder” (Barfoed 2012b). Dette ønske om at nyttiggøre det unyttige endosseres ligeledes blandt den daværende regering, da Mette Frederiksen, i en kronik til Berlingske, problematiserer gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere således: ”Det er spild, synd for den enkelte og en falliterklæring for samfundet. I stedet skal vi udnytte de unges arbejdskraft og energi. Det er de unge, vi skal leve af i fremtiden” (Frederiksen 2011).

Med citaterne ovenfor konstitueres de unge kontanthjælpsmodtagere som en uindfriet ressource, som i forlængelse af disciplinens optimerende logik bør indføres i samfundets produktive fællesskab. Dette udsagn korresponderer med den disciplinære ledelsesrationalitet optimerende problematisering af de unges aktuelle mangel på foretagsomhed, og kontanthjælpsreformens forudgående debat vidner således om, at der både blandt regeringen og den borgerlige opposition forfægtes en nyttiggørende ambition om at reformere de unges ineffektive passivitet til fordel for produktionen af føjelige og produktive subjekter. Subjekter, som bærer den ansvarlige friheds dydige kendetegn, og som legemliggøres i det pligtopfyldende og arbejdsduelige individ. De unge kontanthjælpsmodtagere forventes med andre ord at indtage de ”ansvarsfulde” subjekt-positioner, som integrationen i det produktive fællesskab foreskriver, og dermed påtage sig rollen som nyttigt element i fordelingen af samfundets kollektive byrder. Disciplinen sætter sig således

igennem blandt de beskæftigelsespolitiske aktører, idet de med udfrielsen af de unges ressourcer for øje tilstræber en nyttiggørelse af de unges endnu uindfriede kapaciteter. Kapaciteter, som i form af de unges latente potentialer ønskes integreret i samfundets økonomiske processer, hvilket kan forstås i relation til disciplinens ønske om at udvinde kroppens kræfter og underlægge denne et føjeligt og nyttigt forhold til sine omgivelser (Foucault 2002: 153).

Den disciplinære magts subjektiverende ambition om at afrette de unge i henhold til tidens produktive idealer for subjektivitet, synes således også at drage nogle moralske distinktionslinjer på tværs af befolkningen. Beskæftigelsespolitikken indskriver med andre ord udelukkelsens binære logik i sin praksis (Foucault 2002: 216), idet disciplineringens hierarkiserende, opdragende og afrettende rationalitet drager skillelinjer mellem de, som formår at praktisere denne form for produktiv livsførelse og de, som ikke besidder ressourcerne til at påtage sig den aktive identitet der af politikkerne udstikkes som den primære markør for identifikation i samfundets sociale rum (Dean 2006: 318).

Pligten til at bidrage synes således at udgøre afsættet for dele af den beskæftigelsespolitiske debats subjektivitetsfabrikerende ønske om at afrette de unges passive eksistens, og i relation hertil bliver det centralt at forøge de unges produktive duelighed, og afrette dem i relation til de fællesskabslige forpligtelsers normerende forskrifter. De unge kontanthjælpsmodtageres passivitet problematiseres altså ud fra moralske og produktionsrelaterede hensyn, og disse problematiseringer bundfælder sig i et ønske om at opdyrke aktive og produktive subjekter, som kan indgå i en henholdsvis føjelig og nyttig relation til samfundets moralske orden og produktive sfære. Det er med andre ord ikke de unges forvildede "sjæl", som skal reddes, men de unges kroppe skal derimod afrettes i relation til samfundets sociale orden, ligesom deres kræfter skal aftvinges og indgå i udfrielsen af samfundets produktive formål (Foucault 1994: 143).

4.2 Delkonklusion

De unge kontanthjælpsmodtagere forbindes i den beskæftigelsespolitiske debat grundlæggende med apati og passivitet, hvilket udgør en veletablerede forståelseshorisont, som det unge subjekt på tværs af politiske skel problematiseres ud fra. Problematismen af de unge kontanthjælpsmodtageres passive livsførelse synes imidlertid at hente sin næring i to disparate beskæftigelsespolitiske betydningsdannelser. Problematismen af det passive subjekt tager således både form af en individualiserende bekymring rettet mod den enkelte fremadrettede tilværelse samt en mere disciplinær dimension, som med befolkningens samlede produktion og

effektivitet for øje på totaliserende vis ønsker at stimulere fremkomsten af det nyttige og produktive subjekt. Den ovenstående analyse afspejler altså grundlæggende konturerne af to subjektivitetsfabrikerende hovedspor i den beskæftigelsespolitiske debat, som i form af henholdsvis pastorale og disciplinære ledelsesteknikker tilstræber en identitetstransformerende administration af de unge kontanthjælpsmodtageres livsførelse.

Den disciplinære problematisering af de unges inaktive livsførelse skal forstås i relation til et ønske om at nedbryde de unge kontanthjælpsmodtageres passive adfærdsmønstre med henblik på i højere grad at lade gruppen tage aktivt del i samfundets moralsk ladede forpligtelser og kollektive byrder. De unge skal således kropsliggøre det arbejdsduelige subjekt, som er i stand til at indtage en føjelig og nyttig position i samfundet, set i relation til en disciplinær optimeringslogiks kommunitære etik vedrørende pligten til at bidrage indenfor samfundets produktive sfære.

Blandt den borgerlige opposition tilskrives de unge kontanthjælpsmodtagere en postuleret privatøkonomisk orienteringshorisont, og gruppens problematiserede fravær af foretagsomhed menes i den forbindelse at skulle tolkes i lyset af det sociale systems skævvredne incitamentsstrukturer. S-SF-R regeringen anfægter ligeledes de unges motivationer men betoner, i modsætning til forestillingen om den rationelt kalkulerende agent, derimod fremkomsten af et ”moralsk skred” blandt gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere. Et skred, som menes at nedbryde velfærdsstatens fremadrettede legitimitet, samt fordre gestaltningen af et re-moraliserende subjektivitetsprojekt. I forlængelse heraf, bærer dele af den beskæftigelsespolitiske debat præg af en disciplinær ledelsesrationalitets ønske om at tilskynde de unge til at identificere sig med det produktive subjekt der, som et menneskeligt aktiv og i forlængelse af samfundets normerende pligter, mobiliserer sine kræfter på arbejdsmarkedet eller indenfor en opkvalificerende uddannelsesinstitution. De unge skal med andre ord omformes til en ressource, der kan bidrage til at optimere statens produktive styrke, og den disciplinære problematisering af de passive unge synes således forbundet med et målrationelt ønske om en totaliserende optimering af arbejdsstyrkens produktive potentialer.

S-SF-R regeringen synes derimod også at problematisere de unges inaktive tilværelse med henvisning til et omsorgsladet ønske om, at hjælpe de unge til at realisere en oprindelig og essentiel menneskelig kerne, karakteriseret ved aktivitet, selvrealisering og udvikling. På denne baggrund

ønskes de unge omformet i henhold til de specifikke markører for identifikation og subjektivitet, som menes at udgøre de unges latente drømme og behov. De unge skal således bringes til at ville det, som formodes at repræsentere en universel grundbetingelse for det gode liv. Gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere skal med andre ord revitalisere en immanent og positiv kerne, som i form af en indre essens definerer friheden ved den aktive, dynamiske og selvrealiserende tilværelse. I den forbindelse bliver udbredelsen af disse aktive parametre for identitet omdrejningspunktet for S-SF-R regeringens beskæftigelsespolitiske bestræbelser, og de unges inaktive og stillestående livsførelse problematiseres i forlængelse heraf til fordel for udfrielsen af det aktive og selvudfoldende subjekt.

Den politiske ambition om at omforme det unge subjekt udlægges altså som et solidarisk tilløbsstykke til udfrielsen af den indre kerne, som i kraft af de unges verserende tilstand formodes at være undertrykt af forskellige uhensigtsmæssige dispositioner i gruppens nuværende selvforhold. De unge skal således ”frisættes” i relation til en særlig og præformeret forståelse af frihed, som forudsætter udøvelsen af specifikke egenskaber som udvikling, deltagelse og selvudfoldelse. Den daværende regering opererer altså med et universelt frihedsbegreb, som definerer en række forudbestemte kriterier for den ønskede udvikling af de unges karakter.

S-SF-R regeringens beskæftigelsespolitiske visioner henter således sin logiske begrundelse i en pastoral udfrielse af et politisk promoveret subjekt, som i form af et diskursivt medieret forbillede ønskes indpodet i de unge kontanthjælpsmodtagere. Ønsket om at udfri en sådan subjektivitetsfabrikerende transformationsproces af de unges devaluerede selvforhold, karakteriseret ved inaktivitet og stagnation, konciperes altså som en omsorgsfuld nedbrydelse af de barrierer, som hindrer udfrielsen af den unges indre kerne og universelt konstituerede behov. Behov som forstås i termer af selvrealisering gennem arbejde og uddannelse, og udfrielsen af en aktiv, dynamisk og udviklingsorienteret livsførelse. Denne kvalitative rekonstruktion af den ”stillestående” og ”statiske” livsførelse udlægges altså som et frigørende projekt, hvorigennem de unge kontanthjælpsmodtagere kan tilegne sig de kapaciteter, som udfrielsen af selvrealiseringens specifikke program for frihed repræsenterer. På denne baggrund bindes de unge til et beskæftigelsespolitisk imperativ om aktivitet, udvikling og eksistentiel vitalisme, og pålægges derigennem en formende skulpturering i henhold til disse forherligede kriterier for identitet og frihed. De unge ønskes således at skulle forstå sig selv og deres liv på en bestemt måde, som korresponderer med den verdslige frelse, som den politiske rationalitets pastorale sjæleledelse menes at bringe. En frelse som forstås i relation til den ”objektive” øgning af de unges individuelle livsfylde, som udbredelsen den pastorale beskæftigelsespolitikens koder for selvet menes at afføde.

Afsluttende kan det altså ud fra første analysedel konkluderes, at de unge kontanthjælpsmodtagere gennemgående problematiseres med reference til den passivitet, som de i kraft af deres ledighed tilskrives i den beskæftigelsespolitiske debat. Det unge subjekt ønskes i forlængelse heraf transformeret i retning af et politisk promoveret subjekt, karakteriseret ved den selvudfoldende og produktive livsførelses aktive kriterier for identitet.

4.3 Analysedel 2

I den følgende analysedel vil specialet besvare arbejdsspørgsmål nummer to, og det vil således blive afdækket hvordan kontanthjælpsreformen konkret søger at understøtte udfrielsen af det subjekt, som den forudgående beskæftigelsespolitiske debats centrale aktører ophøjede til pejlemærker for indsatsen overfor gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere. I forbindelse med afdækningen af kontanthjælpsreformens svar på de politiske aktørers problematiseringer, vil analysen indledningsvist tage afsæt i det nye visitationssystem - herunder kategoriseringen, uddannelsespålægget og opfølgningssamtalerne. Analysen vil afslutningsvist behandle nyttejobbets funktion, set i relation til udfrielsen af beskæftigelsespolitikens forherligede kriterier for identitet.

Anden analysedel vil således søge at besvare nærværende speciales andet arbejdsspørgsmål, som lyder:

Hvordan søges de politisk promoverede subjekt-positioner med reformens implementering konkret indløst i den danske velfærdsstats institutionelle praksis?

4.3.1 Visitation

Med implementeringen af kontanthjælpsreformen blev der konkret indført en ny visitationsproces, hvori indførelsen af et nyt kategoriseringsværktøj, uddannelsespålægget og en række progressionsrettede opfølgningssamtaler, blev gjort til centrale komponenter i de unges første møde med det beskæftigelsespolitiske system. I en orienteringsskrivelse fra arbejdsmarkedsstyrelsen til landets kommuner bliver den nye visitationsproces beskrevet således;

”Visitationen af unge under 30 år uden en uddannelse skal baseres på en samlet vurdering af den unges uddannelsesmæssige ressourcer, kompetencer og udviklingsmuligheder. (...) I den nye visitation skal vurderingen være en længere og løbende proces, hvor borgeren ressourcer og behov allerede fra uge 1 og 3 måneder frem afklares, og der samtidigt arbejdes aktivt med borgerens udvikling”

(Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013a: 1, 3).

I udgangspunktet strækker visitationsprocessens afdækning af de unges uddannelsesmæssige potentialer sig altså over en længere periode, hvori flere samtaler skal bidrage til at afdække de unges situation. Dette gælder imidlertid ikke såfremt man i den første samtale kategoriseres som åbenlyst uddannelsesparat, eller *”i helt særlige tilfælde”* som værende aktivitetsparat (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013a: 3).

Med sigte på at blottlægge den subjektivering som institutionaliseringen af det nye visitationssystem kan menes at repræsentere, vil analysen i det følgende forholde sig til de former for ’materialiseret’ eller ’praksisgjort’ tænkning, som med kontanthjælpsreformen har ladet sig indlejre i visitationsprocessen forskellige processer. Analysen vil indledningsvist afdække de subjektiverende virkninger som indstiftelsen af det nye klassifikationssystem på et mere overordnet plan afføder, for derefter at belyse det konkrete og borgernære visitationsforløbs identitetstransformerende bestræbelser.

4.3.1.1 Kategorisering

”En af de store ændringer er, at matchsystemet afskaffes for kontanthjælpsmodtagere. Nu skal unge uden uddannelse enten vurderes som uddannelsesparate eller aktivitetsparate, så ingen længere bliver overladt til sig selv uden indsats”(Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013b: 3).

Som det fremgår af ovenstående uddrag fra en informationspjece udformet med henblik på at oplyse medarbejdere i jobcentre og ydelseskontorer omkring kontanthjælpsreformens nye visitationsproces, ændres det klassifikationsredskab, hvorigennem sagsbehandlere i praksis sonderer mellem de unges differentierede aktivitetspotentialer. De unge skal ikke længere blive: *”overladt til sig selv”*, og kontanthjælpsreformen udlægges i den daværende regerings reformudspil som: *” (...) et opgør med det nuværende såkaldte matchgruppesystem, hvor kontanthjælpsmodtagere kan blive kategoriseret som ”midlertidigt passive”* (Beskæftigelsesministeriet 2013b: 10).

Muligheden for at blive vurderet som værende *”midlertidig passiv”* elimineres således med indførelsen af det nye klassifikationssystem standardiserede fordelingsprincip, for som det fremgår af aftaleteksten, er der enighed om: *” (...) at afskaffe matchsystemet og dermed muligheden for, at kommunen kan beslutte, at en kontanthjælpsmodtager ikke skal have en aktiv indsats”* (Beskæftigelsesministeriet 2013a: 7).

Med indførelsen af det nye administrative vurderingsinstrument, kan de unge således kun erkendes som ”uddannelsesparate” eller ”aktivitetsparate”, hvorfor de udelukkende synliggøres i henhold til de etisk funderede subjekt-positioner, som korresponderer med tidens værdibårne politiske rationalitet. På denne baggrund kan problembårne afvigelser fra det beskæftigelsespolitiske sandhedsregimes glorificering af det selvudfoldende eller nyttige subjekt således ikke adresseres igennem det nye kategoriseringsinstruments optimerende optik.

I en orienteringsskrivelse vedrørende visitationen af uddannelsesmodtagere fra september 2013 hedder det i forlængelse heraf: *”I udgangspunktet mødes alle som uddannelsesparate”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013a: 1), ligesom det i aftaleteksten fremgår at en grundlæggende intention i reformen består i: *”at flest mulige af de unge kommer i uddannelse, og en øget andel bliver uddannelsesparate, mens en mindre andel visiteres som aktivitetsparate”* (Beskæftigelsesministeriet 2013a: 2).

De unge skal altså i udgangspunktet mødes som værende uddannelsesparate, mens en mindre andel i praksis kan blive rubriceret som aktivitetsparate. En sådan erkendelsesmæssig inddæmning af de unge kontanthjælpsmodtagere kan, med inspiration fra Mathias Herup Niensens studier af kategoriseringsredskabets historiske forskydninger, begribes som en måde, hvorpå beskæftigelsespolitikens ophøjelse af det selvrealiserende og produktive subjekt aflejrer sin etik i det maskineri, hvorigennem de unge bliver gjort til synligt objekt for politisk styring (Nielsen 2015: 44f). Ved kun at betjene sig af positive kategorier baseret på en endimensional erkendelsesmatrice blik for styrker, potentialer og ressourcer, anråbes de unge i henhold til en bestemt form for subjektivitet, hvorigennem de lades med en særlig mening som frontlinjemedarbejderne efterfølgende forventes at handle på (Nielsen 2015: 49). De unge kan med andre ord kun begribes som ’parate’ enheder, hvad enten dette gælder uddannelse, job eller aktivitet, og kvalificeres således i overensstemmelse med de dominerende subjekt-idealer, som er blevet identificeret i specialets første analysedel. Den institutionelt katalyserede klassifikation synes altså at materialisere den pastorale bestræbelse på at stimulere den fortrængte kerne af aktivitet, som undertykkes blandt de unge i det aktive samfunds stillestående periferi. På samme måde synes kontanthjælpsreformens nye kategoriseringsapparat at fiksere de unge til en form, som reflekterer den disciplinære problematiserings ønske om at stimulere udfrielsen af nyttige, moralske og ansvarsfulde produktionsenheder. På denne baggrund kan den nye kategorisering forstås som en produktiv magt, som søger at undfange og stimulere bestemte kapaciteter i de unge kontanthjælpsmodtagere. Kapaciteter som vel at mærke korresponderer med det beskæftigelsespolitiske magt og videns

regimes idealiserede subjekt-position, samt dominerende perception af de unges problemer og sociale situation.

I forlængelse heraf, og som både Nielsen (2015) og Caswell et al. (2010) tidligere har påpeget, kan kategoriseringer ikke opfattes som en objektiv repræsentation af de unge kontanthjælpsmodtageres situation, men bør jævnfør ovenstående snarere betragtes som en ordnet og fikseret virkelighed, der er rig på de særlige former for subjektivitet, som politikkerne på baggrund af specialets første analysedel ønsker at udbrede blandt målgruppen af unge borgere på offentlig forsørgelse. En virkelighed som her kommer til syne ved at anskue de unge gennem en politisk konstrueret og ressourcefikseret prisme, hvorigennem jobcentrenes frontlinjemedarbejdere reelt kun kan erkende det aktive, udviklingsorienterede og ansvarlige subjekt, som forherliges indenfor rammerne af tidens dominerende konstellation af magt og viden (Nielsen 2015: 47ff; Caswell et al. 2010: 389).

Med implementeringen af det nye klassifikationsredskabs processuelle reduktion af sagsbehandlingernes udbud af tilgængelige narrativer, søges de unge med andre ord indpodet bestemte former for adfærd og subjektivitet. I relation hertil repræsenterer kategoriseringsværktøjet en produktiv magtudøvelse, og kan endvidere begribes som en institutionaliseret teknik, hvorigennem praksis kan adressere den beskæftigelsespolitiske debats detronisering af de unges ”passive” selvforhold. Jobcenterets processuelt strukturerede blik på de unge kan med andre ord udlægges som et formelt metoderedskab, hvorigennem virkeligheden kodificeres således, at den befolkes med subjekter som harmonerer med tidens aktive idealer om bevægelse, udvikling og produktivitet. Idealiserede som med reference til det selvudfoldende arbejdslivs universelle goder eller kollektive byrder, konstituerer det ophøjede selvforhold som de unge forventes at identificere sig i henhold til. Man kan på denne baggrund mene, at de subjekt-positioner som kobles til den ansvarlige friheds konkrete program, materialiserer sig i kategoriseringsapparatets appel til de unges handlekraftige kerne, eftersom det synes at fiksere dem til beskæftigelsespolitikens valorisering af det aktive, nyttige og selvudfoldende menneske. Synliggørelsen af de unge via den positive optik, som er indlejret i reformens administrative vurderingsinstrument, repræsenterer således en subjektiverende fordelingsteknik, som igennem udstedelsen af den institutionelle identitets ’parate’ etikette strukturerer, hvad der i praksis kan ses og handles på.

4.3.1.2 Uddannelsespålæg og opfølgningssamtaler

Indenfor syv dage efter henvendelsen til kommunen skal de unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse have en samtale, hvori de konfronteres med et krav om at

påbegynde en uddannelse, og en dialog baseret udredning af vejen til realiseringen af dette præformerede mål indledes. Som det fremgår af kontanthjælpsreformens aftaletekst etablerer uddannelsespålægget således: ” (...) *rammen for samarbejdet med den unge frem mod valg af uddannelse, ansøgning og påbegyndelse af uddannelse*” (Beskæftigelsesministeriets 2013a: 3), og i en pjece til kommunernes sagsbehandlere specificeres uddannelsespålægget ved hjælp af følgende tre trin:

”Trin 1 – Den unge skal finde uddannelser, der er realistiske og relevante, som den unge kan søge ind på og derefter prioritere dem.

Trin 2 – Den unge skal søge optagelse på én eller flere af uddannelserne.

Trin 3 – Den unge skal starte på en uddannelse og fuldføre den. Disse tre trin danner rammen om indsatsen. Allerede ved første visitationssamtale skal kommunen rette indsatsen mod det trin, der er relevant. Og der skal sættes nogle klare frister ”

(Arbejdsmarkedstyrelsen 2013b: 4).

Uddannelsespålægget træder således i stedet for de udfasede jobplaner og implicerer en gensidig proces, hvorigennem konkrete indsatser og aktiviteter iværksættes med henblik på at understøtte udfrielsen af de relevante trin på stigen mod gennemførelsen af en uddannelse. I den forbindelse udlægges formålet med visitationsprocessens første samtale på følgende vis:

”Formålet er grundigt at afdække ressourcer og udfordringer i forhold til uddannelse for at kunne planlægge den rette indsats, således at den unge støttes og hjælpes til at overkomme barrierer på vejen hen imod uddannelse” (Arbejdsmarkedstyrelsen 2013a: 4).

Gennem en grundig afdækning af den unges ressourcer og udfordringer i relation til påbegyndelsen af en uddannelse, skal samtalen altså bidrage til at ”støtte” og ”hjælpe” unge kontanthjælpsmodtagere i retning af realiseringen af det ophøjede og præformerede mål om uddannelse. Denne bestræbelse synes at rumme en klar parallel til den *pastorale ledelses* individualiserende teknik, da denne netop opererer ved at afkræve individet sine indre tanker og forestillinger med henblik på at lede de unge af frelsens vej (Villadsen 2007: 158). I forlængelse heraf synes visitationssamtalen ligeledes at repræsentere et særligt rum, hvori de unge forventes at udsige sandheden om sit indre liv, mens en sagsbehandler faciliterer selvransagelsens bekendende tale i retning af målet om uddannelse. Et mål, som den enkelte jævnfør ovenstående citat skal: ”*hjælpes og støttes til at overkomme barrierer på vejen mod*”, hvorfor den magtfulde formning af

de unge i retning af udfrielsen heraf, i forlængelse af pastorens omsorgsfulde sjæleledelse synes at hævde den gode, dydige, passende og ansvarlige adfærd (Dean 2006: 45).

I den forbindelse synes Foucaults produktive magtbegreb også særdeles operativt, da de unge i en dialogbaseret og individuelt udformet proces søges vejledt mod en legemliggørelse af det intuitivt gode, som forfægtes af beskæftigelsespolitikens konstituerende videns-horisonter. På denne baggrund kan magtens positive kræfter effektuere sig i praksis, da den igennem samtals processuelle redskaber søger at mobilisere bestemte aspirationer i de unge, og således forme deres frie handlen i en ansvarlig og konform retning. En retning, som vel at mærke korresponderer med de virkningsfulde konfigurationer af magt og viden, som de unge i kraft af deres individuelle selvforhold forventes at forvalte deres frihed i henhold til. Magten kan i forbindelse med visitationssamtalen således identificeres i måden hvorpå, de unge herigennem søges gjort til bestemte subjekter, som modsvarer beskæftigelsespolitikens sandhedsladete idealer for adfærd og identitet. På denne baggrund synes den indledende visitationssamtale også at reflektere beskæftigelsespolitikens subjektiverende bestræbelse. En bestræbelse baseret på en problematisering af det unge subjekt som, hvad enten den skal forstås ud fra en optimeringslogiks ønske om at anråbe de unges nytteorienterede kerne, eller et velmenende projekts frigørelse fra den statiske og socialt ekskluderede tilstand af passivitet, gennemgående forfægter en kvalitativ transformation af de unge kontanthjælpsmodtageres ”inaktive” personlighed.

Gennemførelsen af visitationsprocessen indledende samtale stiller i forlængelse af ovenstående krav til de unges egen deltagelse, og den enkelte forventes at have forberedt sig forud for mødet med sit kommunale jobcenter. I arbejdsmarkedsstyrelsens orienteringsskrivelse til kommunerne vedrørende det konkrete indhold af visitationsprocessen fremgår det fx at:

”Forud for samtalen skal den unge have forberedt sig ved at overveje uddannelsesønsker, -mål og -muligheder. Dette skal den unge oplyses om i forbindelse med tilmelding på Jobnet eller ved henvendelsen til kommunen”

(Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013a: 3).

De unge skal altså inden den første samtale have gjort sig tanker og forestillinger om deres fremtid, hvorfor samtalen synes at repræsentere indgangen til en reflektiv proces, hvori de unge afkræves en strategisk stillingtagen til forhold i deres liv, som rækker udover nuet og den periode, hvori samtalen tager form. På denne baggrund underlægges de unge et reflektivt projekt, hvorigennem de forventes at formulere deres fremadrettede visioner i et sammenhængende livsforløb, som deres

handlinger og adfærd efterfølgende kan vurderes i relation til. Uddannelsespålæggets indledende samtale kan på denne baggrund anskues som et instrument, hvorigennem de unge forventes at få stimuleret evnen til selvrefleksion og udøvelsen af ansvarlige valg for derigennem at overskride de barrierer, som begrænser dem i relation til at praktisere frihedens selvudfoldende program eller legemliggøre disciplinens produktive ideal. De unge tvinges med andre ord til at producere specifikke udsagn som, i skikkelse af et visionært projekt for deres fremtid, kan udgøre et legalt pejlemærke for jobcenterets fremadrettede indsats overfor den enkelte unge. Et pejlemærke, som sagsbehandlerne efterfølgende kan måle de unges progression i henhold til, og dermed holde den enkelte unge ansvarlig for udfrielsen af. Frem for at forstå de unges aktive inddragelse i arbejdet med deres egen fremadrettede udvikling som en frisættelse, kan den derimod også anskues som en spidsfindig magtudøvelse, hvorigennem de unge tvinges til at producere udsagn, som de efterfølgende forventes at styre sig selv ud fra.

Den grundige afdækning af de unges kontanthjælpsmodtageres ressourcer indbefatter foruden den første visitationssamtale derudover gennemførelsen af yderligere to opfølgningssamtaler. Samtaler som skal afholdes indenfor de tre første kalendermåneder efter de unges henvendelse til kommunen, og som vel at mærke skal struktureres således at: ” (...) *de bedst muligt følger op på og understøtter den igangsatte indsats og progressionen i uddannelsespålægget*” (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013a: 4).

De unge skal i forbindelse med visitationen altså deltage i to opfølgningssamtaler, hvori der følges op på progressionen i henhold til de tidligere fastsatte uddannelsesplaner. De unges biografiske udvikling bliver således genstand for en evalueringsproces, hvorigennem den enkeltes progression vurderes set i relation til de målsætninger, som de unges tvungne og reflektive udsigelser om deres fremadrettede visioner affødt. De unge synes således at skulle forstå sig selv igennem strategiske termer koblet til et målbart projekt indenfor rammerne af et samlet livsperspektiv, hvorfor det reflektive dannelsesprojekt her udgør et ufravigeligt sigtepunkt i en institutionelt faciliteret udviklingsproces. En proces funderet på uddannelsespålæggets sanktionerede krav, men understøttet og fastholdt ved hjælp af den pastorale vejlednings opmuntrende tilskyndelser og fornødne understøttelse.

Sådanne vurderinger af de unges progression og udvikling synes at udgøre et grundlæggende element i kommunernes strukturering af den enkeltes forløb, og denne opfølgning skal for gruppen af uddannelsesparate foregå i det omfang at: ” (...) *det er nødvendigt for at sikre uddannelsesfokus*

og progression i forhold til uddannelsesvejen og arbejdet med uddannelsespålægget

(Beskæftigelsesministeriet 2013a: 4), hvorimod der for aktivitetsparate indføres en fast kadence for disse progressionsrettede opfølgningssamtaler:

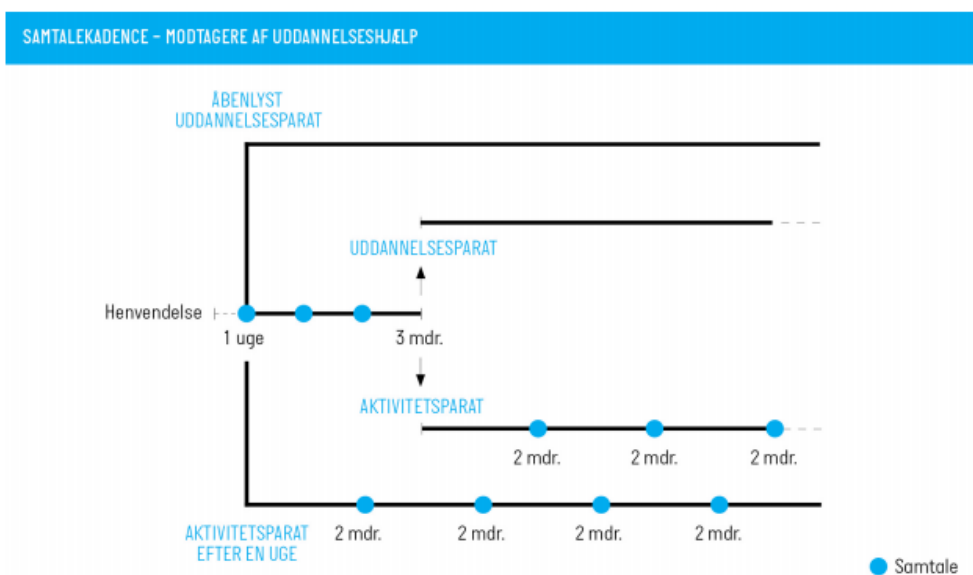
”Reglen er, at kommunen – mindst hver anden måned – skal gennemføre samtaler med den unge. Det skal sikre, at der hele tiden er fokus på at justere indsatsen, så den understøtter den unges progression frem mod uddannelse” (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013b: 7).

I forlængelse af ovenstående anvisning udgiver arbejdsmarkedsstyrelsen i 2013 et læringskatalog, funderet på en række erfaringer omkring, hvorledes man kan kvalificere det uddannelsespålæg, som med reformen blev et generaliseret krav på tværs af landets forskellige kommuner. Kataloget understreger på mange måder, hvordan magt og viden gensidigt betinger hinanden, da dets evidente anbefalinger netop udspringer af videns genererende undersøgelser omkring, hvorledes pålæggets output kan optimeres i praksis. I kataloget fremgår det blandt andet, hvordan pålægget skal bruges som et: *” (...) fleksibelt, men rammesættende redskab i dialogen med de unge* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013c: 12), ligesom det andre steder udlægges som en *”samarbejdsaftale”* i kontakten (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013c: 14) eller et godt *” (...) afsæt for dialog og samarbejde med den unge om et videre forløb”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013c: 15). Det fremgår endvidere, hvordan uddannelsespålæggets tre trin kan bruges til: *”at sætte delmål og milepæle”* (Ibid.) i forløbet med de unge, hvis primære mål består i at: *” (...) de unge tager uddannelsespålægget på sig og tager ansvar for at blive klar til at vælge og søge, påbegynde og gennemføre uddannelse”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013c: 20).

Som det fremgår af de ovenstående dokumenter bliver de unge med kontanthjælpsreformen indlemmet i et rum for bestandig udvikling, hvor de ved hjælp af fastsatte delmål, løbende evalueringer og oplæg til selvrefleksion, underkastes en pastoral og institutionelt orkestreret dannelsesproces. En dannelsesproces, hvorigennem de kan perfektionere sig selv i henhold til en livsstrategisk maksimering af deres nytte, lykke og autonomi. De unge formodes i kraft af deres situation altså ikke at besidde evnen til at træffe ansvarlige og autonome valg, hvorfor denne skal opdrættes, formes og aktiveres via en løbende vejledning, støtte og biografisk tvang. De løbende og individcentrerede evalueringssamtaler, hvorigennem de unge skal lære at praktisere friheden og fornuftens legitime former, kan på denne baggrund udlægges som et politisk reguleringsinstrument, som katalyserer de unges biografiske dannelsesprocesser i henhold til udfrielsen af

beskæftigelsespolitikens subjektiverende målsætninger. Målsætninger, som ikke kan isoleres fra de tidligere anførte forestillinger om de unges moralske karakter, samfundsmæssige forpligtelser og fortrængte essenser og som i relation hertil, repræsenterer en regulativ formning af de unge kontanthjælpsmodtageres identitetsmæssige handlerum.

Af figuren nedenfor fremgår det grundige evalueringssamtaleforløb, som de unge kontanthjælpsmodtagere skal gennemgå i forbindelse med kontanthjælpsreformens nye visitationsproces:

Figuren illustrerer de centralt formulerede retningslinjer for de unges forløb i deres lokale forvaltning, og er udformet i forbindelse med udgivelsen af en informationspjece målrettet sagsbehandlere og ansatte i ydelseskontorer. Kilde: (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013b: 3).

På baggrund af ovenstående kan uddannelsespålægget og de dertil knyttede progressionssamtaler menes at repræsentere en styringsteknologi (Dean 2006: 57), igennem hvilken realiseringen af bestemte mål søges fremmet. På denne baggrund synes de unges individuelle selvforhold, identitet og livsførelse også knyttet til samfundets overordnede liv, da denne proces medfører, at de unges private og sociale biografi flyder sammen i en forpligtende udfrielse af beskæftigelsespolitikens forherligede kriterier for identitet. De unge kontanthjælpsmodtageres livsprojekt, drømme og intime valg gøres med andre ord til genstand for en institutionelt faciliteret regulering, og uddannelsespålægget samt opfølgningssamtalerne synes således at materialisere et beskæftigelsespolitisk tilpasningsinstrument, hvorigennem statens vilje forbindes med den unges

personlige formåen og stræben. Denne sammenvævning implicerer, at skellet mellem det offentlig og private ujævnes, da de unge igennem denne regulering bindes til et præformeret identitetsprojekt, som ikke kan begribes uafhængigt af det omgivende samfund, hvori udfrielsen af deres immanente ansvarlighed repræsenterer en latent og endnu uindfriet ressource. I den forbindelse kan progressionssamtalerne forstås som en subjektiveringsteknik, der søger at stimulere opkomsten af et reflektiv selvforhold, hvorigennem specifikke fremtidsdrømme lader sig formulere. Drømme, som efterfølgende kan udgøre de navigerbare koordinater, i henhold til hvilke, kursen for den unges fremadrettede og selvmaksimerende livsførelse skal stilles.

4.3.2 Nyttejob

Nyttejobbet udgør et andet af de konkrete instrumenter, som med kontanthjælpsreformens implementering lod sig indføre i jobcentrenes administrative værktøjskasse. Et instrument hvori beskæftigelsespolitikens pastorale såvel som disciplinære ledelsesteknikker begge synes at have aflejret sig, med henblik på at imødekomme de problematiseringer, som forud for reformen blev koblet til de unges adfærd og identitet. Arbejdsmarkedsstyrelsen skriver fx i en pjece til landets praktikere, at: *”Målet med nytteindsats er, at den enkelte indgår i et arbejdsfællesskab og udfører en samfundsnyttig opgave for sin ydelse”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013b: 4).

I ovenstående udmelding synes der umiddelbart at blive trukket på begge de rationaliserede tankespor, som i analysens indledende del konstituerede grundlaget for beskæftigelsespolitikernes subjektiveringsbestrebelse. På den ene side henvises til der til de unges indlemmelse i et fællesskab samtidig med, at den enkelte gennem nyttejobbet forventes at blive nyttiggjort i relation til samfundets behov og forståelser heraf. Som aktiverende tiltag synes nyttejobbet således ikke at kunne isoleres fra et ønske om at omforme de unges inaktive identitet, i retning af mere adækvate former for livsførelse, set i relation til tidens normative parametre for den ansvarlige og frie borgers subjektivitet.

Nyttejobbet dækker grundlæggende over et stykke samfundsnyttigt arbejde, og i et vejledende notat til praksis vedrørende en *afklaring af strategien for anvendelse af nytteindsats*, udlægger Beskæftigelsesregion Hovedstaden og Sjælland en række konkrete jobfunktioner som værende egnede til formålet. Disse dækker over: *” (...) vedligeholdelse af bygninger, oprydning og renholdelse af strandområder, vedligeholdelse af offentlige grønne områder, rengøring af offentlige toiletter og pasning af dyr i større antal – fx får”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013d: 5). Nyttejobbet repræsenterer således en arbejdsrelateret aktivitet, som kan bryde med de unge

kontanthjælpsmodtageres problematiserede fravær af foretagsomhed, og som et institutionaliseret praksisinstrument synes det således at repræsentere et frugtbar middel i relation til at udfri de beskæftigelsespolitiske målsætninger, som regeringen i et publiceret udkast til reformen fx artikulerer således: *"Hverken som medmenneske eller som samfund kan vi acceptere, at mennesker bliver overladt til sig selv og en passiv hverdag"* (Beskæftigelsesministeriet 2013b: 7).

I forlængelse heraf fremgår det af udspillet endvidere hvordan, at: *"Alle har gavn af at have noget at stå op til og at have udført et stykke arbejde, når dagen er omme"* (Beskæftigelsesministeriet 2013b: 10), og med en eksplicit henvisning til nyttejobbets funktion står der: *"Det at have et arbejde og være en del af fællesskabet har stor værdi for den enkelte: Noget at stå op til, kolleger og mulighed for at realisere sit potentiale. Det skal blandt andet ske i et nyttejob"* (Ibid.)

Som praksisredskab synes nyttejobbet således at udgøre et led i den subjektiverende bestræbelse, hvorigennem S-SF-R regeringen søger at frigøre det konstruktive og visionære jeg, som bag de unges forvrængede overflade eksisterer som et potentielt fremtidigt væsen. Nyttejobbet retter sig med andre ord mod udfrielsen af de unges essentielle karakter, hvorfor det indskriver sig i en specifik viden og forståelse af mennesket, og i forlængelse heraf kan begribes som en pastoral ledelsesteknik, hvorigennem de unge kan ansøres i retning af de beskæftigelsespolitiske sandheders diskursivt medierede forestilling om verdslige frelse. En tilstand karakteriseres ved fællesskab og aktivitet, og som således begribes i opposition til den stiltid, passivitet og eksklusion, som kontanthjælpen menes at repræsentere. I forlængelse af de unges objektive interesse repræsenterer nyttejobbets tvungne aktivitet og samfundsnyttige beskæftigelse således et materialiseret forsøg på at genskabe den aktive oprindelig, som de unge med henvisning til den tidligere beskrevne ide om en universel menneskelig subjektivitet tilskrives. Ved eksempelvis at passe får, rengøre strande, grønne områder eller offentlige toiletter, kan de unge, i forlængelse af S-SF-R regeringens tidligere skitserede problematiseringer, således indgå i et foretagsomt fællesskab, få noget at stå op til og realisere deres formodede potentialer. Igen synes Valverdes begreb om den *"gode despot"* således at udgøre et operativt afsæt for iagttagelse (Valverde 1996: 361), da nyttejobbets tvungne modydelse, ud fra regeringens pastorale optik, synes at skulle forstås ud fra en subjektiverende ambition om at bringe de unge i overensstemmelse med regeringens dominerende forestillinger om det frie subjekt. Som et subjektiverende korrektiv til de unges devaluerede passivitet kan nyttejobbets således forstås som et udtryk for en etisk despotisme, udsprunget af tidens fremherskende forestilling om det frie subjekt der, som en konstituerende

beskæftigelsespolitisk vidensfigur, i praksis bundfælder sig som en normativitet som de unge ikke kan unddrage sig. Nytteindsatsen synes således at materialisere den subjektiverende ambition, som baseret på ønsket om at udfri de unges ”substantielle” og ”foretagsomme” kerne, udgjorde en rød tråd i Mette Frederiksens forudgående problematiseringer af de unge kontanthjælpsmodtagere. En ambition baseret på udfrielsen af det aktive subjekt, som legemliggør et bevægeligt korrektiv til de unge kontanthjælpsmodtageres problematiserede stilstand og passivitet.

Kontanthjælpsreformens implementering af nyttejobbet synes dog ligeledes at korrespondere med den beskæftigelsespolitiske debats disciplinære ønske om at fremelske et ansvarligt ungt subjekt, som indløser forestillingen om den aktive og nyttige bidragsyder. I notatet til Region Hovedstaden og Sjællands jobcentre fremgår det fx at: *”Nytteindsats gives ud fra devisen om, at alle, der kan arbejde, skal arbejde for deres ydelse. Og omvendt, at personer, der ikke ønsker at arbejde, ikke kan få en ydelse”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013d: 1f).

I ovenstående tekstuddrag kobles modtagelsen af det sociale sikkerhedsnets ydelser til en nyttiggørende modydelse, hvor igennem uddannelsesparate unge kan udvise den rette motivation, og grundlæggende levere et stykke almennyttigt arbejde for sin uddannelseshjælp. På denne baggrund kan nytteindsatsen forstås som et middel, hvor igennem de unge forventes at indoptage en form for lønmodtagerbevidsthed ved at skabe en anerkendelse af forbindelsen mellem løn og arbejde. Dette tankegods synes at harmonere med dele af den beskæftigelsespolitiske tænkning, som ud fra analysens første del sedimenterede sig blandt repræsentanter fra tidens borgerlige opposition. En tænkning, hvor denne forbindelse netop formodes at være fortrængt, som følge af det sociale sikkerhedsnets skævvredne incitamentsstrukturer. Nytteindsatsen kan i forlængelse heraf tolkes som et opdragende instrument, der i praksis søger at genoprette det aktive selvforhold, som menes at være blevet nedbrudt af det demoraliserende sociale system. Et system, hvis generøse struktur postuleres at have forledt den unges rationelt kalkulerende og nyttemaksimerende selv. I dette lys kan nyttejobbet anskues som et disciplinært instrument, som i praksis søger at indløse de unges produktive potentialer, og nyttiggøre samt effektivisere gruppens kropslige kapaciteter (Foucault 2002: 154).

Af arbejdsmarkedsstyrelsens pjece til praksis fremgår det, at nyttejobbet foregår på en offentlig arbejdsplads og, at det ikke nødvendigvis behøver: *” (...) at tjene noget særligt formål i forhold til de unges fremtidsplaner”* (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013b: 4). Denne udmelding optræder ligeledes i arbejdsmarkedsstyrelsens notat vedrørende nyttejobbets strategi og indhold idet, der står

at: ”Det konkrete arbejde behøver ikke at være valgt ud fra en hensyntagen til den enkelte lediges uddannelses- eller beskæftigelsesmål (Arbejdsmarkedsstyrelsen 2013d: 3).

Nyttejobbet skal på baggrund af ovenstående citater ikke nødvendigvis materialisere et led i udfrielsen af de unges specifikke drømme eller fremadrettede målsætninger, hvorfor det også kan forstås som en disciplinær normaliserings bestræbelse, som søger at retlede de unge i henhold til en almenforpligtende moral og produktiv livsførelse. Nyttejobbet kan således begribes som et institutionaliseret praksis instrument, som udsteder nogle regulerende rammer for de unges adfærd og derigennem søger at skabe kroppe, der agerer i overensstemmelse med det produktive og aktive adfærdskodeks, som konstituerer samfundets normerende idealer for identitet. Som et disciplinært redskab griber nyttejobbets således ind i de unges daglige eksistens med henblik på at gøre gruppen til genstand for en korrigerende organisering af deres livsførelse (Raffnsøe et al. 2008: 213), og derigennem bearbejde det ”uønskede” og fremelske en bestemt væremåde i forlængelse af beskæftigelsespolitikens ophøjede subjekt-idealiser (Raffnsøe et al. 220).

Ved at rengøre offentlige strande eller vedligeholde bygninger, som beskrevet af arbejdsmarkedsstyrelsen, søges de unge med andre ord disciplineret i en specifik henseende, centreret omkring et ønske om at indføre det aktive i det humane materiale, som de unges kroppe udgør. På denne baggrund kan nyttejobbet betragtes som en materialiseret tænkning, som i form af en magtudøvende ”styringsteknologi” eller ”teknik” har aflejret sig i jobcentrenes borgernære praksis (Villadsen 2007: 159; Dean 2006: 73). En ”teknik” hvorigennem beskæftigelsespolitikken i praksis søger at stimulere og opdyrke produktive, lydige og nyttige egenskaber blandt den problematiserede gruppe af unge kontanthjælpsmodtagere.

De unge gøres altså med nyttejobbet til objekt for en bestemt form for rationalitet og teknik, eller viden og magt, som i en gensidig forbindelse udgør nyttejobbets konstitutive ophav. Men hvad enten dette ”socialteknologiske” praksisinstrument forstås i henhold til regeringens sekulære sjæleledelse eller oppositionens disciplinære logik, synes det dog i praksis at materialisere en specifik subjektiveringsbestræbelse baseret på et ønske om at fremelske det aktive i mennesket. På denne baggrund synes nytteindsatsen at udgøre et teknisk svar på de problematiseringer, som forud for kontanthjælpsreformens indstiftelse prægede den beskæftigelsespolitiske debat, ligesom den implicerer en produktiv magtudøvelse i henhold til de unges subjektivitet. Produktiv i den forstand at den søger at stimulere, fremme og forøge bestemte adfærdsmønstre hos de unge, og som et

retledende instrument i jobcentrenes praksis, ansporer den aktive identitet som de unge forventes at påtage sig.

4.4 Delkonklusion

Med kontanthjælpsreformens implementering følger en række konkrete tiltag, der som subjektiverende magtteknikker i praksis søger at fremelske bestemte forherligede dispositioner i gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere. Hvad enten implementeringen af disse adfærds-korrigerende instrumenter skal forstås i henhold til S-SF-R regeringens ønske om at indsætte de unge i en sandfærdig relation til deres undertrykte kerne, eller den bredt forfægtede disciplins betoning af gruppens moralsk ladede forpligtelser, synes subjektiveringens tekniske manifestationer grundlæggende at stimulere udfrielsen af det fælles promoverede subjekt, som legemliggøres i det aktive og udviklingsorienterede menneske.

Med indførelsen af det nye kategoriseringssystem smalle perceptionsmatrice gøres de unge fx til genstand for en positivt ladet konstruktionsproces, hvorigennem de bindes til en særlig form for subjektivitet, som korresponderer med beskæftigelsespolitikens aktive idealer for identitet. De unge kan i den forbindelse udelukkende erkendes og klassificeres som ”parate” set i relation til at kunne påbegynde en uddannelse eller diverse forløb rettet mod indlemmelsen på en uddannelsesinstitution. Institutionaliseringsværktøjets processuelle udbud af prædeterminerede narrativer kan i relation hertil menes at repræsentere en form for kodificering af virkeligheden, eftersom denne ordnes i henhold til den verserende beskæftigelsespolitikens aktive og arbejdsmarkedsorienterede idealer for adfærd og personlige egenskaber. Den institutionelt katalyserede klassifikation af de unge som ”parate” enheder kan således anskues som et praksisinstrument, hvorigennem de unges søges underlagt en konstruktiv formning af deres identitet. En administrativ formning, hvorigennem gruppen stimuleres i retning af en udfoldelse af de latente potentialer for selvrealisering og produktivitet, som de politiske aktører over en bred kam tilskriver de unge kontanthjælpsmodtagere. Reformens nye kategoriseringssystem kan altså forstås som materialiseringen af en politisk logiks forherligelse af det aktive, arbejdsomme og selvudfoldende subjekt som, i skikkelse af et formelt metoderedskab i beskæftigelsespolitikens udførende led, søger at omforme de unges subjektivitet i overensstemmelse med disse ophøjede og sandhedsladede idealer for identitet.

Uddannelsespålægget og opfølgningssamtalerne synes ligeledes at repræsentere en administrativ teknik, hvorigennem de unge kontanthjælpsmodtagere bliver objekt for en formende magtudøvelse,

som søger at påvirke gruppens identitets- og adfærdsmæssige handlerum. De unge kontanthjælpsmodtagere tvinges igennem dette processuelle redskab til at engagere sig i deres eget optimeringsprojekt og derigennem formulere et legitimt sigtepunkt for deres fremadrettede livsforløb. Et sigtepunkt, som korresponderer med beskæftigelsespolitikens regulative idealer for identitet, hvorfor de unge indlemmes i et obligatorisk og refleksivt rum, hvori de forventes at udsige visioner og strategiske overvejelser indenfor rammerne af en præstruktureret målsætning om uddannelse og aktivitet. Uddannelsespålægget og de dertil knyttede opfølgningsamtaler kan på denne baggrund udlægges som en biografisk dannelsesproces, hvorigennem de unge forventes at indoptage og internalisere bestemte motivationer og strategiske visioner om uddannelse, og dermed inkorporere hensynet til samfundets helhed og dettes herskende rationalitet i sin forståelse af sig selv. De unges fremtidsønsker synes med uddannelsespålægget og opfølgningsamtalerne således at blive genstand for incitation, formning og pastorale appeller, hvorfor de unges private og sociale biografi flyder sammen i en institutionelt katalyseret proces, hvorigennem de vurderes og vejledes i henhold til beskæftigelsespolitikens diskursivt ophøjede idealer for identitet. De unge skal grundlæggende ikke boltre sig i nuet, men deres valg skal derimod ses som strategiske indlæg i et samlet livsforløb, hvorfor de gøres til objekt for en optimerende målstyring i henhold til udfrielsen af de semantiske figurer, som i form af det aktive, produktive og udviklingsorienterede menneske, lades med positiv betydning i kontanthjælpsreformens forudgående debat.

Gennem udbredelsen af nyttiggørende arbejde til de unge kontanthjælpsmodtagere søges gruppen disponeret for en særlig adfærd, som modsvarer det beskæftigelsespolitiske videns regimes ophøjede kriterier for identitet. Nyttejobbet udgør således et praksisinstrument, hvorigennem de unge pålægges det grundlæggende ideal om aktivitet, som beskæftigelsespolitikken ønsker at forme de unge kontanthjælpsmodtagere ud fra. Hvor opfølgningsamtalernes refleksive rum søger at producere sjæle med bestemte mål og selvforhold, kan nyttejobbet derimod menes at producere legemer, som bevæger sig i forlængelse af det beskæftigelsespolitiske imperativ om aktivitet. Nyttejobbet kan i relation hertil menes at repræsentere et led i en beskæftigelsespolitisk subjektiveringsbestræbelse, da de unge med kravet om at arbejde for deres kontanthjælp bindes til en bestemt subjekt-position, hvorfra de kan legemliggøre den politisk promoverede fordring om foretagsomhed. Nyttejobbet svarer således på kontanthjælpsreformens forudgående problematiseringer da det, ved at gøre aktivitet til et krav, responderer på forestillingen om de unges undertrykte behov for at indgå i et socialt fællesskab og udfri latente potentialer. På samme måde kan det grundlæggende begribes som et middel til at skabe bevægelse i den ”inaktive” og ”socialt

ekskluderede” kontanthjælpsmodtagers passive tilværelse. Nyttejobbet kan ud fra den disciplinære problematiseringsproces ligeledes anskues som et relevant svar, da de unge via nyttejobbet pålægges en bestemt adfærd, hvorigennem de i højere grad kan indfri deres moralske forpligtelser og udgøre et nyttigt element i samfundets abstrakte fællesskab.

Kategoriseringen, uddannelsespålægget, opfølgningssamtalerne og nyttejobbet synes altså overordnet at materialisere institutionaliserede praksisredskaber, som på forskellig vis søger at fremelske et sammenfald mellem beskæftigelsespolitikens forherligede kriterier for identitet, og de unges mentale strukturer, individuelle aspirationer og konkrete adfærdsmønstre. De udgør med andre ord delelementer i et statsligt initieret forløb, hvorigennem de beskæftigelsespolitiske aktørers positive valorisering af det nyttige, produktive og selvudfoldede subjekt i praksis søges indpodet i landets unge kontanthjælpsmodtagere.

5. Diskussion

Inden problemformuleringen bliver besvaret, finder jeg det relevant at diskutere analysens resultater. Diskussionen vil indledningsvist sætte tidens beskæftigelsespolitiske forherligelse af det aktive subjekt i relation til nogle generelle samfundsmæssige strømninger, for derefter at reflektere over denne subjekt-forståelses indvirkning på det beskæftigelsespolitiske arbejdes overordnede funktion og legitimationsgrundlag. Det vil derefter blive diskuteret hvordan, at specialets analytiske perspektiv udgør en relevant optik i relation til at begribe den magtudøvelse, som tager form indenfor de institutionelle rammer, som den beskæftigelsespolitiske promovning af det aktive subjekt stiller til rådighed for jobcentrenes borgernære arbejde. Der vil derudover blive præsenteret et bud på et relevant felt for fremadrettede undersøgelser. Et felt, som skal forstås i relation til den modmagt, som de unge ifølge Foucault må formodes at besidde, og som i praksis tilskriver dem et genstridigt potentiale i relation til påvirke de subjektiveringsbestrebelse, som kontanthjælpsreformen ifølge specialets analyse implicerer. Afslutningsvist vil der blive reflekteret over hvordan, at både de disciplinære og pastorale problematiseringer synes at kunne aflæse sine logikker i kontanthjælpsreformens institutionaliserede instrumenter. Et forhold, som vidner om den sammensatte konstellation af logikker, som aktivlinjens på overfladen brede opbakning bør forstås ud fra.

Kontanthjælpsreformens subjektiverende bestræbelse efter at underkaste de unge den udviklingsorienterede og selvudfoldende livsførelses aktive markører for identitet kan, med udgangspunkt i aktuel sociologisk teori, betragtes som en tidstypisk repræsentation af nogle generelle udviklingslinjer i relation til det senmoderne menneskes eksistentielle vilkår. Udviklingslinjer, som i flere makrofunderede og sociologisk ladede diagnoser af 'senmodernitetens' vestlige samfund begribes med henvisning til måden, hvorpå den dynamiske, udviklingsorienterede og aktive tilværelse tager form af et ontologisk og strukturerende vilkår for det moderne menneskes livsførelse (Giddens 2004; Bauman 2006). Regeringens promoverede program for frihed, baseret på de unges strategiske og optimerende overskridelse af selvet, kan således forstås i henhold til nogle generelle tendenser vedrørende det moderne individs intensiverede stillingstagen til sin personlige biografi.

I forlængelse heraf kan jobcentrenes beskæftigelsesrettede praksis heller ikke isoleres fra tid og rum, men bør, i forlængelse af specialets konstruktivistiske fundament, derimod anskues som et produkt af samfundets overordnede udviklingslinjer og fremherskende ideer om viden og sandhed.

Ideer som i en gensidig forbindelse definerer de erkendelsesformer, hvorigennem det faktiske sociale og beskæftigelsesrettede arbejde kan tage form. Kontanthjælpsreformen er altså informeret af forskellige diskursive forestillinger om eksempelvis de unges problemer og behov, hvorfor politikernes fremherskende problemforståelser indgår i en dialektisk relation med det social – og beskæftigelsespolitiske arbejdes konkrete udformning i velfærdsstatens institutionelle frontlinje. I forlængelse heraf, synes det interessant at reflektere over, hvad det er for et rum, som de beskæftigelsespolitiske aktørers promovning af det foretagsomme subjekt, som blev identificeret i specialets første analysedel (Jf. 4.1.), konkret efterlader til udførelsen af beskæftigelsesrelateret socialt arbejde i landets kommunale jobcentre. Når regeringens social- og beskæftigelsespolitiske aktører fx tilskriver de unge kontanthjælpsmodtagere en bestemt forestilling om det gode liv, karakteriseret ved aktivitet, udvikling og selvudfoldelse, forbindes kontanthjælpen sideløbende med negativt ladede termer som socialeksklusion og stagnation. De unges passivitet tager således form af brud med deres autentiske lyster og behov, hvilket synes at afføde et ”solidarisk” ønske om at transformere det passive kontanthjælpssystem til en mere ”frigørende” praksis. Denne tankefigur kan tolkes som en forskydning af den klassiske velfærdsstats forståelse af solidaritet og emancipation, som den materialiserede sig i udviklingen af det sociale sikkerhedsnets vidtforgrene trykkesystemer (Juul 2010: 304). Sikkerhedsnettets trykkesystemer tager således snarere form af et problem end en målsætning, og velfærdsstatens sigte synes med problematiseringen af de unges passivitet således at forrykke sig fra økonomisk kompensation til støtte i relation til at udleve frihedens aktive parametre for *sandfærdig* livsførelse. Med professor Niels Åkerstrøm Andersens ord bliver passiv hjælp således til ingen hjælp (Andersen 2003: 80). Som det fremgår af analysedel to (Jf. 4.3.) synes kontanthjælpsreformen i forlængelse heraf at gøre de unges selvforhold og adfærd til beskæftigelsespolitikens primære indsatsområde, hvorfor blikket for socioøkonomiske mekanismer og samfundsmæssige strukturer sideløbende fortoner sig fra social – og beskæftigelsespolitikens sigte. I stedet skal de unge via progressionsrettede opfølgningssamtaler støttes i relation til at opfatte sig selv som handlekraftige individer, som kan foretage konstruktive og fremsigtede valg og derigennem lære at praktisere deres autonomi på ansvarlig vis. Med inspiration fra lektor Kaspar Villadsen kan man dermed antyde, at de unges adfærd med kontanthjælpsreformen i højere grad anskues som et autonomt overfladefænomen end som et symptom på strukturelle og sociale baggrundsvARIABLE (Villadsen 2003: 212). Ved hjælp af kategoriseringen blik for de unges latente ressourcer, uddannelsespålæggets blik for de unges visionære-jeg og nyttejobbet blik for de unges uindfrie potentialer, synes

kontanthjælpsreformens strategiske logik altså grundlæggende at kredse om en frisættelse til overskridelse af de unges problematiserede selv. Den ”solidariske frisættelse”, som regeringen med kontanthjælpsreformen ønsker at implementere i velfærdsstatens beskæftigelsesrettede praksis, antager således en markant anderledes form end den, som fx forfægtes inden for mere konfliktteoretiske og samfundskritiske former for socialt arbejde. Hvor sidstnævntes emancipatoriske bestræbelser relaterer sig til en mobilisering af kollektive kræfter rettet mod eksterne sociale strukturer og materielle onder (Hutchinson & Oltedal 2006: 186-227), synes kontanthjælpsreformen derimod at repræsentere et individualiserende blik for de unges opfattelse af sig selv. Det er med andre ord snarere den unges ambitioner, tanker, identitet og personlige fastlåshed, end det er afbødningen af belastende samfundsbetingelser og underliggende strukturelle determinanter, som synes at udgøre fikspunktet for regeringens ”frigørende” bestræbelser (Villadsen 2003: 222). De beskæftigelsespolitiske tankefigurer, som med kontanthjælpsreformen synes at institutionalisere sig i beskæftigelsesområdets velfærdsstatslige praksis, anviser således en bestemt retning for arbejdet med de unge kontanthjælpsmodtagere. Et arbejde, som handler om at facilitere en individualiserende bearbejdning af de unges passive livsførelse, med henblik på at omforme dem i relation til nogle samfundsmæssige pligter og forestillinger om de unges indre vilje. Det beskæftigelsesrelaterede sociale arbejde består med kontanthjælpsreformen således i at producere bestemte subjekter, som i praksis påtager sig bestemte sandhedsvædede idealer for adfærd og identitet.

Til at indfange en sådan magtfuld dannelse af de unges rette selvforhold, forekommer governmentality optikkens analytiske blik for subjektiveringens tekniske kreativitet at udgøre et anvendeligt teoretisk perspektiv. For som specialets samlede analyse har vist, repræsenterer kontanthjælpsreformen på flere måder et modificerende blik på de unge kontanthjælpsmodtageres identitet og adfærd. Selvet udgør altså ikke et frirum fra ledelse (Jensen 2013: 280), men underkastes i praksis en række subjektiverende magtteknikker, hvorigennem de unge forventes at udfylde det rum for frihed, der stilles til rådighed af det beskæftigelsespolitiske magt og videns regime. Dette anser jeg for en relevant erkendelse i relation til fremadrettede studier af beskæftigelsesområdet. For når det sociale og beskæftigelsespolitiske arbejde, som kontanthjælpsreformen former, gør de unges intime selvforhold til sit foretrukne indsatsområde, bør det kritiske blik tilsvarende rettes mod de differentierede magtteknikker, hvormed de unge søges afrettet i henhold til beskæftigelsespolitikens institutionaliserede sandheder. I den forbindelse synes governmentality perspektivet at udgøre et relevant redskab, da dette netop kan bidrage til at

blotlægge sådanne teknikker, og dermed sætte magtteknikkerne under governmentality analysens kritiske spot. Da de unges identitetsmæssige selvarbejde og handlemuligheder tager form i en social magtrelation, synes blikket for Foucaults videnskabssteoretiske opblødning af dikotomien mellem samfund og selv ligeledes relevant. Dette skal ses i relation til en antagelse om, at de unge i flere tilfælde påtager sig de institutionelt projicerede subjekt-idealer, og derigennem frivilligt tilegner sig den subtile tvang, som den målrationelle afretning i henhold til den uddannelsesorienterede og intuitivt ansvarlige subjekt-position repræsenterer. Et valg som med Foucault ikke tager form i et tomrum, men blandt andet kan betragtes i relation til de, i anden analysedel, fremanalyserede subjektiveringsteknikker. Teknikker, som er informeret og struktureret af de tidligere skitserede sandheder, som lader det udviklingsorienterede, selvrealiserende og produktive subjekt med den positive værdi, som i en performativ forbindelse med den beskæftigelsespolitiske magtudøvelse situerer de unge kontanthjælpsmodtagere i et felt af normerende optioner. Når denne proces italesættes med termer hentet fra befrielseslogikkens vokabular, og legitimeres med henvisning til substantielle forestillinger om frihed, samt en generel øgning af de unges handlekraft og individuelle livsfylde, sløres den produktive magtudøvelse som kontanthjælpsreformens teknikker ifølge analysedel to reelt repræsenterer. Det vanskeliggør med andre ord muligheden for at stille kritiske spørgsmål til beskæftigelsespolitikken udøvelse af magt, da denne produktive kræft ikke artikuleres som en subjektiverende transformationsproces, men snarere som en støtte baseret på en ”neutral” viden omkring de unges individuelle velfærd og frihed. I forlængelse heraf synes governmentality perspektivet at udgøre en relevant optik i relation til at begribe sådanne former for magtudøvelse, som fx er indlejret i opfølgningsamtalernes på overfladen dialogbaserede og inddragende teknik. For som blandt andre den amerikanske politolog Barbara Cruikshank har påpeget, kan identitetstransformerende former for magtudøvelse ikke alene begribes via en undertrykkelsesterminologi, men bør i forlængelse af Foucaults produktive magtbegreb indfanges via en opløsning af klassiske dikotomiseringer såsom subjektivering og undertrykkelse samt tvang og samtykke (Cruikshank 2003: 31).

Selvom de tilbudte subjekt-positioner i forlængelse af ovenstående postulat kan have indflydelse på de unge kontanthjælpsmodtageres identitetsdannelse, kan den imidlertid ikke opfattes som værende determineret af kontanthjælpsreformens subjektiverende teknikker. Med afsæt i Foucaults teoretiske univers bør magten derimod anskues som værende forbundet med udøvelsen af forskellige former for modmagt, hvorfor der altid står et mulighedsfelt af reaktioner overfor den magtrelation, som de unge kontanthjælpsmodtagere indlemmes i (Jensen 2013: 289). I den forbindelse kunne det være

interessant at forskyde blikket for de beskæftigelsespolitiske intentioners programmatisk karakter og i et fremadrettet studie undersøge, hvorledes de konkret virker i jobcentrenes borgernære virkelighed. En virkelighed, som må formodes at repræsentere et mere sammensat magtspil end forestillingen om de subjektiverende intentioners institutionelle ekko lader forstå. I et sådant studie, kunne man fx undersøge, hvilke former for modmagt, der kan identificeres blandt de unge, og hvordan de forskellige administrative teknikker konkret udmønter sig i mødet med gruppen af unge kontanthjælpsmodtagere.

Afslutningsvist finder jeg det interessant, at kontanthjælpsreformens analyserede teknikker synes at udgøre et materialiseret svar på både beskæftigelsespolitikens disciplinære, såvel som pastorale, problematiseringer af det unge subjekt. Nyttejobbet udgør et illustrativt eksempel herpå, da det synes at repræsentere en logisk konklusion på forskellige politisk italesatte problematikker vedrørende det unge subjekt. De subjektiveringsmekanismer, som med kontanthjælpsreformen blev institutionaliseret i praksis, bør således ikke forstås ud fra en enkelt dominerende rationalitet, men snarere ud fra en pluralitet af forskellige ledelsesrationelle problematiseringer. Problematiseringer, som imidlertid synes at indgå i gensidige forbindelser og derigennem udfordre nogle af de klassiske distinktioner, som typisk kobles til den beskæftigelsespolitiske udvikling. I dette tilfælde synes både solidarisk fællesskabstænkning og ”work first” inspirerede teknikker fx at indgå i befrugtende relationer, idet de, på trods af at de henter deres legitimeringsgrundlag i divergerende forudgående problematiseringer, forfægter de samme svar i jobcentrets borgernære praksis. En sådan erkendelse forekommer mig interessant, da den stimulerer til en opblødning af traditionelle demarkationslinjer i forståelsen af den beskæftigelsespolitiske udvikling, og dermed kan bidrage til at nuancere forståelsen af de konsensuale aktivpolitikker, som på tværs af politiske skel definerer fornuftens verserende former. Da ideen om aktivering og nyttejob synes at kunne forstås som et fælles svar på en flerhed af bagvedliggende problematiseringer, bør den brede opbakning bag beskæftigelsesområdet aktiverende politikker altså tilsvarende begribes via et nuanceret blik herfor. Et blik, som på baggrund af specialets første analysedel udfordrer en flittigt fremhævet dikotomi mellem fx solidariske og fællesskabsstimulerende kontra disciplinære og produktivitetsfunderede beskæftigelsespolitikker. Sondringer, som opretholdes i forskellige teoretiske udlægninger af aktive og passive politikker samt i de ”work first” og ”humankapital” funderede tilgange, som blev præsenteret i specialets indledende problemfelt. Disse teoretisk modstillede ambitioner synes med kontanthjælpsreformen imidlertid at indgå i gensidigt befrugtende forbindelser, hvorfor de samme praksisrettede instrumenter forstås ud fra både et

fællesskabsfremmende såvel som et disciplinært hensyn. På denne måde påpeger nærværende speciale behovet for, at anlægge et mere nuanceret blik på den aktuelle beskæftigelsespolitikks rationaliserede ophav, end det som fx kommer til udtryk gennem brugen af de ovenfor skitserede distinktioner. Begrebslige distinktioner, som ud fra analysen reelt tenderer til at flyde sammen i den beskæftigelsespolitiske debat og praksis.

6. Konklusion

Hvordan søges unge modtagere af offentlig forsørgelse subjektiveret i forbindelse med implementeringen af kontanthjælpsreformen fra 2014?

Det er i dette speciale blevet vist, hvordan at kontanthjælpsreformen fra 2014 ud fra et foucauldiansk governmentality perspektiv kan betragtes som et produkt af en beskæftigelsespolitik diskurs, hvori bestemte former for rationalitet lader særlige subjekt-positioner med positiv betydning, og derigennem søger at definere det handlerum, hvori de unge modtagere af offentlig forsørgelse kan indtage en legitim identitetsmæssige position. Kontanthjælpsreformen har således vist sig at udgøre et interessant studieobjekt i relation til at udvinde et bredt udsnit af det politiske spektrums fremherskende forestillinger om det frie subjekt samt de dertil knyttede ideer om, hvad de unge kontanthjælpsmodtagere er og bør være. På baggrund af specialets analyse kan kontanthjælpsreformens overordnet forstås i relation til en beskæftigelsespolitisk rationalitet, der blandt reformpartierne kan karakteriseres ved en gennemgående forherligelse af det aktive menneske. En forherligelse, som i form af et politisk kodificerende ideal, udgør en alment rationaliseret begrundelsesfigur for en problematisering af de unge kontanthjælpsmodtageres ”passive” livsførelse. Problematiseringen af de unge kontanthjælpsmodtageres passivitet har vist sig at blive autoriseret ud fra to forskellige tankefigurer, som er blevet kategoriseret som henholdsvis disciplinære og pastorale indlæg i en overordnet biopolitisk bestræbelse. Begge viste sig at tilstræbe en omformning af de unges devaluerede levevis, med henblik på at binde gruppen til den aktive livsførelses ophøjede kriterier for identitet.

Konkret har specialet vist hvordan, at S-SF-R regeringen blandt andet forfægter en pastoral ambition om at understøtte udfrielsen af et ungt subjekt, som legemliggør og forstår sig selv igennem et særligt program for frihed, specificeret omkring adfærdsmæssige parametre som selvrealisering, udvikling og autonomi. Udbredelsen af dette programs ophøjede idealer for identitet udlægges som et frigørende solidaritetsprojekt, hvorigennem de unge kan indoptage de selvudfoldende mønstre for adfærd, som det meningsfulde livsperspektiv menes at forudsætte. Den daværende regering synes således at operere med en substantiel forståelse af menneskelige behov, og de unge kontanthjælpsmodtagere skal i forlængelse heraf omformes i retning af de aktive og autencitets-stræbende former for subjektivitet der, som antropologiske konstanter, menes at udgøre de unges endnu uindfrie viljer. Det er endvidere blevet fremanalyseret, hvordan reformpartiernes

politiske aktører problematiserer de unges passivitet ud fra en disciplinær normaliseringsbestræbelse, baseret på et ønske om at omforme de unges kontanthjælpsmodtagere i henhold til de fællesskabslige forpligtelsers normerende forskrifter for adfærd og identitet. Forskrifter, hvorigennem de unge forventes at tage aktiv del i fordelingen af samfundets kollektive byrder, og dermed identificere sig med de nyttige idealer for subjektivitet, som med reference til den sociale orden defineres ved det driftige, arbejdsduelige og pligtopfyldende subjekt. De unge anråbes således som en latent ressource, som ud fra økonomiske og produktivetsfunderede hensyn skal optimeres og udvindes indenfor rammerne af det aktive arbejdsliv.

Specialet har således vist hvordan, at de unges ”passive” levevis diskvalificeres gennem forskellige beskæftigelsespolitiske sandhedsspil, der som fremherskende videns-horisonter afgrænser fornuftens verserende former, og udgør det skema for perception, som de unge kontanthjælpsmodtagere vurderes og forstås ud fra. I forlængelse heraf har specialet fundet, at de unge indlemmes i afrettende subjektiveringsforløb, hvorigennem gruppen kan omformes således, at de bliver i stand til at praktisere en mere sand udøvelse af frihed, ansvar og autonomi. De beskæftigelsespolitiske videns former bundfælder sig med kontanthjælpsreformen altså i de borgernære jobcentres institutionelle praksis, og infiltrerer derigennem de unges eksistentielle domæne ved at organisere gruppens legitime og strukturerende mulighedsrum for udfoldelse af adfærd og identitet. Ud fra specialets analyse sker dette blandt andet igennem kontanthjælpsreformens nye kategoriseringsredskab, da de unge via dette administrative vurderingsinstruments snævre visualiseringer kun kan erkendes som parate og uddannelsesmotiverede. På denne baggrund repræsenterer kategoriseringen en teknik, som tilstræber en konstruktiv omformning af de unge kontanthjælpsmodtageres problematiserede identitet og adfærd, og hvorigennem gruppen kun synliggøres i relation til de beskæftigelsespolitiske aktørers positive valorisering af det ressourcefyldte subjekt.

Dette speciale har desuden vist hvordan, at uddannelsespålægget og opfølgningssamtalerne binder de unge til et forudbestemt identitetsprojekt, centreret omkring et obligatorisk mål om uddannelse. De unge kontanthjælpsmodtagere ønskes konkret indlemmet i en målrational dialog med praksis, hvorfor der skabes et rum for udviklingen af et refleksivt selvforhold, hvorigennem de unge kan anspores til at forstå sig selv i relation til strategiske og uddannelsesorienterede markører for identitet. Uddannelsespålægget og de beslægtede opfølgningssamtaler udgør således en form for biografisk smedje, hvori de unge kan formulere bestemte og efterspurgte drømme, som kan udgøre pejlemærket for en institutionelt katalyseret omformning af de unges passive livsførelse. Et

pejlemærke, hvorfra de unge kontanthjælpsmodtageres arbejde med sig selv kan måles, evalueres og koordineres, og som korresponderer med de politisk konsoliderede subjekt-positioner, som gruppen forventes at indoptage gennem opfølgningssamtalernes vejledende dannelsesproces.

Kontanthjælpsreformens indførelse af nyttejobbet kan igennem governmentality perspektivets teoretiske prisme ligeledes anskues som et led i en subjektiverende bestræbelse, hvor igennem de unge kontanthjælpsmodtageres søges afrettet i relation til de foretagsomme parametre for identitet, som promoveres blandt beskæftigelsespolitikens centrale aktører. Nyttejobbet kan på denne baggrund anskues som et forsøg på at fremprovokere ”frihedens” aktive dispositioner i de unges problematiserede selvforhold, og der igennem stimulere den udviklingsorienterede selvudfoldelse, som ifølge S-SF-R regeringen konstituerer det gode livs implicite forudsætning. Den tvungne aktivitet kan derudover fortolkes som et retledende korrektiv til det normerende brud med samfundets generaliserede pligt til arbejdsrelateret foretagsomhed, som de unge kontanthjælpsmodtageres passive forsørgelse menes at repræsentere. På denne baggrund synes nyttejobbet, som et konkret praksisinstrument, grundlæggende at materialisere et subjektiverende forsøg på at få de unge kontanthjælpsmodtagere til at identificere sig med den beskæftigelsespolitiske rationalitets normative forskrifter for udøvelsen af frihed og ansvarlig livsførelse.

Det er i dette speciale således blevet vist hvordan, at kontanthjælpsreformen synes at udgøre et materialiseret svar på de centralt formulerede problematikker vedrørende det unge subjekts devaluerede passivitet. Et svar, hvor igennem de unge pålægges bestemte relationer til sig selv, idet den politiske forherligelse af det aktive menneskes produktive og selvudfoldende markører for identitet bundfælder sig i en række praksisrettede instrumenter, hvor igennem de unge forventes at identificere sig med de politisk italesatte positioner for identifikation. Konkret er det blevet påvist hvordan, at kontanthjælpsreformen ved hjælp af kategorisering, uddannelsespålæg og nyttejob formaterer de unges legitime handlerum for udfoldelse af identitet, og der igennem søger at omforme de unge i retning af den fremherskende rationalitets aktive og politisk promoverede idealer for identitet. Idealene, som de unge forventes at identificere sig med og forstå sig selv igennem, hvorfor kontanthjælpsreformen implicerer et forsøg på at påvirke, hvem og hvad de unge er og ikke mindst *bør* være.

Som det blev fremlagt i specialets diskussion efterlader denne bestræbelse et særligt rum til udøvelsen af beskæftigelsesområdets praksisnære arbejde. Et rum, hvori det beskæftigelsespolitiske

arbejdes formål består i en ambition om at fremelske bestemte motivationer i de unge, og derigennem bistå gruppen i at kropsliggøre specifikke og sandhedsvædede idealer for subjektivitet. På denne baggrund er der blevet argumenteret for, at governmentality perspektivet er relevant, da det netop næres af et ønske om at udvinde tidens dominerende konstellationer af magt og viden, samt at blotlægge de teknikker, hvorigennem menneskers intime selvforhold gøres til genstand for diskrete former for modificerende magtudøvelse. I forlængelse heraf blev der reflekteret over hvordan, at det fremadrettet kunne være relevant at supplere specialets programmatisk blik med et mere praksisnært studie af de unges udøvelse modmagt. Det blev i diskussionen derudover påpeget hvordan, at de politiske aktørers pastorale og disciplinære problematiseringer i praksis synes at abonnere på de samme løsninger. En sådan erkendelse bør stimulere til en mere nuanceret forståelse af tidens beskæftigelsespolitiske kurs, end den som eksempelvis kan udledes af traditionelle distinktioner mellem fællesskabsfremmende og mere ”work first” funderede former for beskæftigelsespolitik.

Kontanthjælpsreformen implicerer altså et forsøg på at regulere de unge kontanthjælpsmodtageres problematiserede livsførelse ved at integrere dem i specifikke magt og videns strukturer. Strukturer, som stiller bestemte friheds- og ansvars-ladete positioner til rådighed for identifikation, og hvorigennem de unge kontanthjælpsmodtagere forventes at påtage sig det uddannelsesvillige, effektive, dynamiske og arbejdsduelige subjekts markører for identitet.

Det kan således konkluderes, at de unge med kontanthjælpsreformens indførelse søges subjektiveret i relation til et bestemt kodeks for adfærd og identitet, karakteriseret ved en uddannelses – og arbejdsmarkedsorienteret livsførelse, hvorigennem de kan realisere sig selv og deres samfundsnyttige potentialer. Konkret underlægges de unge med kontanthjælpsreformens en række teknikker i praksis, som på forskellig vis materialiserer en handlingsstrukturerende indsnævring af gruppens identitetsmæssige mulighedsrum. De unge kontanthjælpsmodtagere subjektiveres således i relation til de politisk italesatte pejlemærker for subjektivitet, som korresponderer med det beskæftigelsespolitiske magt og videns regimes regulative idealer for identitet, og som konkret legemliggøres via det selvrealiserende, selvudviklende og produktive individs aktive livsførelse.

7. Litteratur

Bøger og tidsskrifter:

Andersen, J. G. (2013): *Medborgerskab under pres*, i: Guldager, J. & Skytte, M.: *Socialt arbejde – teorier og perspektiver*, 1. Udgave, 1. Oplag, Akademisk Forlag.

Andersen, N. Å. (1999): *Diskursive analysestrategier – Foucault, Koselleck, Laclau og Luhmann*, Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København.

Andersen, N. Å. (2003): *Borgerens kontraktliggørelse*, 1. Udgave, Hans Reitzel Forlag.

Baadsgaard, K., Jørgensen, H., Nørup & I., Olesen, S. P. (2012): *Fra klientorienteret arbejde til administrativt arbejde – Ændringer i den faglige praksis og kvalificering på det beskæftigelsespolitiske område*, Tidsskrift for arbejdsliv (4).

Bauman, Z. (2006): *Flydende Modernitet*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Caswell, D., Marston, G. & Elm Larsen, J. (2010): *Uemployed citizen or 'at risk' client? Classification systems and employment services in Denmark and Australia*, i: *Critical Social Policy*, 30.

Caswell, D., Eskelinen, L. & Olesen, S. P. (2011): *Identity work and client resistance underneath the canopy of active employment policy*, i: *Qualitative social work* 1, (01).

Collin, F. (2012): *Videnskabsparadigmer; Socialkonstruktivisme*, i: Jacobsen, M. H., Rasmussen, K. L. & Nedergaard, P. (red): *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*, 2. Oplag, Hans Reitzels Forlag.

Cruikshank, B. (2003): *Viljen til at mægtiggøre*, *Grus*, Årg. 24. nr. 70, s. 30-48.

Dean, M. (2006): *Governmentality - Magt og styring i det moderne samfund*, Forlaget Sociologi.

Dean, M. (2015): *Liberale regerings autoritære træk*, i G. B. Battrup & S. Villadsen (red): *Kommunerne i krydsild*. Nyt fra samfundsvidenskaberne.

Dyrberg, T. B., Hansen, A. D. & Torfing, J. (2000): *Diskursteorien på arbejde*. Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur, Frederiksberg.

Esping-Andersen, G. (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Chp. 1 & 2, Princeton University Press.

Esmark, A., Andersen, Å. A. & Laustsen, C. B. (2005): *Poststrukturalistiske analysestrategier*, Roskilde Universitetsforlag.

Foucault, M. (1994): *Viljen til viden - seksualitetens historie 1*, 2. Oplag, Redaktion Filosofi, Det lille Forlag, Frederiksberg.

Foucault, M. (2002): *Overvågning og Straf*, Det lille forlag, Frederiksberg

Foucault, M. (2008): *Sikkerhed, territorium, befolkning - Forelæsninger på Collège de France 1977-1978*, 1. Oplag, Hans Reitzels Forlag, København.

- Foucault, M.** (2015): *Magtens masker*, i Ebbesen, L. (red) *Michel Foucault: Udvalgte forelæsninger og essays*, 1. Udgave, 1. Oplag, Forlaget Reflect.
- Giddens, A.** (2004): *Modernitet og selvidentitet: selvet og samfundet under sen-moderniteten*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag, København.
- Gordon, C.** (1991): *Governmental rationality – an introduction*, i: Burchell, G., Gordon, C. & Miller, P. (Red.): *The Foucault effect – studies in governmentality*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Hansen, A. D.** (2004): *Diskursteori i et videnskabsteoretisk perspektiv*, i: Fuglsang, F. & Bitsch, L: (red): *Videnskabsteorier i samfundsvidenskaberne – På tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde Universitetsforlag.
- Hansen, A. D.** (2012): *Diskurs- og videnskabsteori I: Juul, S. & Pedersen, K. B: Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: En indføring*, 1. Udgave, 2. Oplag, Hans Reitzels Forlag.
- Heede, D.** (2010): *Det tomme menneske: Introduktion til Michel Foucault*, 2. Reviderede udgave, 4. Oplag, Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet.
- Hjelmar, U.** (1998): *En politisk analytik – med udgangspunkt i Foucaults arbejde* i Berg-Sørensen, A. og Greve, M. F. (red.): *Staten, det er ... Stat og politik – historisk, politologisk og sociologisk*, Roskilde Universitetsforlag.
- Honneth, A.** (2006): *Kampen om anerkendelse*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Hutchinson, G. S. & Oltedal, S.** (2006): *Modeller i social arbejde*. Hans Reitzels Forlag.
- Jensen, A. F.** (2013): *Mellem ting - Foucaults Filosofi*, 2. Reviderede udgave, Forlaget THP, København.
- Juul, S.** (2010): *Solidaritet: anerkendelse, retfærdighed og god dømmekraft*, 1. Udgave, 3. Oplag, Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S. & Pedersen, K. B.** (2012): *Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejdet I: Juul, S. & Pedersen, K. B: Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: En indføring*, 1. Udgave, 2. Oplag, Hans Reitzels Forlag.
- Jørgensen, H.** (2008): *Fra arbejdsmarkedspolitik til beskæftigelsespolitik*, Tidsskrift for Arbejdsliv, 10. Årgang, nr. 3.
- Kristensen, J. E.** (1987): *Mennesket mellem viden, magt og subjektivitet*, Grus. Årg. 8, nr. 22/23. S. 145-170.
- Kristensen, J. E. & Herman, S.** (2009): *Foucaults studier af magt og politiske rationaliteter*, i: Kaspersen, L. B., Haveman, T. & Loftager, J.: *Klassisk og moderne politisk teori*, 1. Oplag, Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, C. A. & Andersen J. G.** (2009): *Strukturledighed – et barn af økonomiske ideer?*, i: Økonomi & Politik, vol. 82, nr1.
- Lemke, T.** (2009): *Biopolitik - En introduktion*, 1. Udgave, Gyldendal Akademisk Forlag.
- Loftager, J.** (2001): *Emile Durkheim: Borgerollen og det multikulturelle*, i: Korsgaard, O. (red.): *Poetisk Demokrati*, 1. Udgave, 1. Oplag, Gads Forlag.

- Lødemel, I. & Gubrium, E.** (2014): *Trajectories of change: Activation reforms from inception to times of austerity*, i: Lødemel, L. & Moreira, A. (red): *Activation or workfare? Governance and the neoliberal convergence*, Oxford University Press.
- Nielsen, M. H.** (2015): *Det aktive menneskes triumf? – en analyse af de omfattende forandringer af kategoriseringen af kontanthjælpsmodtageren*, i: Tidsskrift for arbejdsliv 17.
- Nielsen, M. H. & Andersen N. A.** (2016): *Når styringens ambitioner udfordres af praksis. Om at analysere rummet imellem styringens intentioner og situationel praksis*, i: Dansk Sociologi, nr. 1, årgang, 27. maj 2016.
- Pedersen, O. K.** (2011): *Konkurrencestaten*, 1. Udgave, 7. Oplag, Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, K. B.** (2012): *Socialkonstruktivisme*, I: Juul, S. & Pedersen, K. B.: *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: En indføring*, 1. Udgave, 2. Oplag, Hans Reitzels Forlag.
- Raffnsøe, S. & Gudmand-Høyer, M.** (2005): *Dispositivanalyse*; i: Esmark, A., Laustsen, C. B. og Andersen N. Å. (Red.): *Poststrukturalistiske analysestrategier*, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.
- Raffnsøe, S., Gudmand-Høyer, M. & Thaning, M.** (2008): *Foucault*. 1. Udgave, Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- Rasborg, K.** (2004): *Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi*, I: Fuglsang, F. & Bitsch, P. B.: (red): *Videnskabsteorier i samfundsvidenskaberne – På tværs af fagkulturer og paradigmer*, 2. Udgave, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.
- Rosa, H.** (2014): *Fremmedgørelse og acceleration*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.
- Rose, N.** (2003): *At regere friheden: en analyse af politisk magt i avanceret liberale demokratier*, I Borch, C. & Larsen, L. T. : *Perspektiv, magt og styring: Luhmann og Foucault til diskussion*. (Red) Hans Reitzel Forlag, København.
- Saar, M.** (2013): *At genplacere den moderne stat: guvernamentalitet og de politiske idéers historie*, Slagmark, nr. 66, S. 59-86.
- Schmidt, L. H. & Kristensen, J.** (1985): *Foucault's blik: om det moderne menneskes fødsel*, Modtryk.
- Stormhøj, C.** (2011): *Poststrukturalismer, analysestrategi, kritik*, 1. Udgave, 3. Oplag, Samfundslitteratur.
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S.** (2010): *Interviewet: Samtalen som forskningsmetode*, i Brinkmann, S. & Tanggaard, L.: *Kvalitative metoder – en grundbog*, 1. Udgave, 3. oplag, Hans Reitzels Forlag, København.
- Torfig, J.** (2003): *Den stille revolution i velfærdsstaten – fra forsørgelse og hierarki til aktivering og netværksstyring*, i: Madsen, P. K. & Pedersen, L.: *Drivkræfter bag arbejdsmarkedspolitikken*, Socialforskningsinstituttet 03:13, København.
- Torfig, J.** (2004): *Det stille sporskifte i velfærdsstaten. En diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse*, Magtudredningen, Aarhus Universitetsforlag.

Triantafillou, P. (2005): *Metodologiske problemstillinger i Michel Foucaults genealogiske magt- og frihedsanalytik: Ti bud*, i: *Research Papers from the Department of Social Science 5*, Roskilde University.

Valverde, M. (1996): *'Despotism' and ethical liberal governance*, i: *Economy and Society* Vol. 25, Issue 3, pp. 357 – 372.

Villadsen, K. (2002): *Michel Foucault og kritiske perspektiver på liberalismen - -Governmentality eller genealogi som analysestrategi*, i: *Dansk Sociologi*, vol. 13, No. 3.

Villadsen, K. (2003): *Det sociale arbejde som befrielse*, i: Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (red): *At skabe en klient: institutionelle identiteter i socialt arbejde*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Villadsen, K. (2004): *Det sociale arbejdes genealogi – Om kampen for at gøre fattige og udstødte til frie mennesker*, 1. Udgave, 1. Oplag, Hans Reitzels Forlag.

Villadsen, K. (2006): *Forord til den danske udgave*, i: Dean, M.: *Governmentality - Magt og styring i det moderne samfund*, Forlaget Sociologi.

Villadsen, K. (2007): *Magt og selv-teknologi: Foucaults aktualitet for velfærdsforskningen*, i: *Tidsskrift for velfærdsforskning*, vol. 10. nr. 3, s. 156-167.

Villadsen, K. (2010): *Civilsamfundet i Foucaultske blik: magtens relæ eller magtkritikkens base? I: Dansk Sociologi* Nr. 2/21. årg. 2010.

Villadsen, K. & Mik-Meyer, N. (2007): *Magtens former: sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*, 1. Udgave, Hans Reitzels Forlag.

Officielle skrivelser:

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2013a): *Orienteringsskrivelse: Visitation – uddannelseshjælpsmodtagere*, 30. September 2013.

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2013b): *Reform af kontanthjælpssystemet – Kontanthjælpsreformens betydning for unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse*, Juli 2013.

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2013c): *Hvordan understøttes uddannelsespålæg – Læring fra udviklingsprojekter om fastholdelse af unge med uddannelsespålæg i uddannelse*, Læringskatalog, December 2013.

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2013d): *Nytteindsats: Regler og indhold – strategi og anvendelse*, August 2013

Beskæftigelsesministeriet (2013a): *Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet – flere i uddannelse og job*, 18. April 2013.

Beskæftigelsesministeriet (2013b): *Alle kan gøre nytte – udspil til en kontanthjælpsreform*, Februar 2013.

Artikler:

Aagaard, J., Bonde, A. & Jessen, C. K. (2013): *Nu bliver de unge pisket i uddannelse*, Berlingske, Bragt d. 19.04.2013.

- Arnfred, C. E. & Jessen, C. K.** (2012): *Minister: Usundt at tjene på kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 30.08.2012.
- Barfoed, L.** (2012a): *Debat: Unges fremtid på spil*, Jyllands-Posten, Bragt d. 14.08.2012.
- Barfoed, L.** (2012b): *Debat: Flere skal yde til fællesskabet*, Berlingske, Bragt d. 24.03.2012.
- Barfoed, L.** (2012c): *Debat: Smuldrende bredside mod K-forslag*, Jyllands-Posten, Bragt d. 30.08.2012.
- Barfoed, L.** (2013): *Debat: Vi bliver kvalt i økonomisk og menneskelig omsorg af staten*, Politiken, Bragt d. 20.09.2013.
- Bonde, A.** (2012): *Mette Frederiksen vil bruge krisen til at ruske op i værdierne*, Berlingske, Bragt d. 21.01.2012.
- Bonde, A. & Burhøj, P.** (2013a): *Ministre vil tvinge unge ledige i uddannelse*, Berlingske, Bragt d. 25.02.2013
- Bonde, A. & Burhøj, P.** (2013b): *Unge skal glemme alt om kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 25.02.2013.
- Borg, O.** (2012): *Pligtmentalitet*, Jyllands-Posten, Bragt d. 22.01.2012.
- Christensen, R. B.** (2011): *Rekordmange uuddannede unge på kontanthjælp*, Politiken, Bragt d. 21.12.2011.
- Cordsen, C.** (2011a): *Man skal altså yde før man kan nyde*, Jyllands-Posten, Bragt d. 01.12.2011.
- Cordsen, C.** (2011b): *V og K: Værdiskred er de rødes ansvar*, Jyllands-Posten, Bragt d. 01.12.2011.
- Cordsen, C.** (2013): *Opsang til centrum-venstre*, Jyllands-Posten, Bragt d. 24.02.2013.
- Dall, C.** (2012): *Professorer: Lavere kontanthjælp vil sende unge i uddannelse*, Information, Bragt d. 07.08.2012.
- Dandanell, N. & Dall, C.** (2013): *Beskæftigelsespolitik er også socialpolitik*, Information, Bragt d. 30.03.2013.
- Dannemand, H.** (2012): *Minister vil skrue bissen på over for unge på kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 16.01.2012.
- Elstrup, M. & Malacinski, L.** (2012): *Unge skal rydde sne for kontanthjælpen*, Jyllands-Posten, Bragt d. 16.02.2012.
- Frederiksen, M.** (2011): *Ungdomsledighed - vi vil handle nu*, Berlingske, Bragt d. 31.10.2011.
- Frederiksen, M.** (2012a): *Debat: Det bliver svært*, Politiken, Bragt d. 19.02.2012.
- Frederiksen, M.** (2012b): *Debat: KONTANTHJÆLP: Vil vi de udsatte grupper godt, kan vi ikke fortsætte som nu*, Berlingske, Bragt d. 09.09.2012.
- Frederiksen, M.** (2012c): *Kronik: Ret og pligt skal tilbage i balance*, Politiken, Bragt d. 23.05.2012.

- Frederiksen, M.** (2013): *Kronik: KRONIKKEN: Uddannelse er vejen til lighed*, Berlingske, Bragt d. 12.06.2013.
- Geist, A.** (2011): *Unge på førtidspension lever på kanten af samfundet*, Information, Bragt d. 10.10.2011.
- Gjertsen, M. N.** (2012a): *En alvorlig systemfejl i velfærdsstaten*, Jyllands-Posten, Bragt d. 26.03.2012.
- Gjertsen, M. N.** (2012b): *Venstre: Pluk jordbær, eller vi kapper kontanthjælpen*, Jyllands-Posten, Bragt d. 11.08.2012
- Gjertsen, M. N. & Cordsen, C.** (2011a): *Skyklapper og ideologiske dogmer skal væk*, Jyllands-Posten, Bragt d. 04.11.2011.
- Gjertsen, M. N. & Cordsen, C.** (2011b): *Tvang skal få unge ledige i uddannelse*, Jyllands-Posten, Bragt d. 04.12.2011.
- Gjertsen, M. N. & Kaae, M.** (2013): *En reform for børnene af Carina og Robert*, Jyllands-Posten, Bragt d. 06.01.2013.
- Hardis, A.** (2012): *Vi må udfordre staten*, Weekendavisen, Bragt d. 04.04.2012.
- Heinskou, N. & Hvass, J.** (2013): *Kontanthjælp: Vi vil stille krav*, Politiken, Bragt d. 19.04.2013.
- Henriksen, M.** (2012): *V vil tvinge ledige til at flytte efter job*, Berlingske, Bragt d. 11.08.2012.
- Henriksen, M.** (2013): *Debat: Vi skal stille flere krav til de ledige*, BT, Bragt d. 26.02.2013.
- Hvass, J.** (2013a): *Mette Frederiksen: Det er tid til at sadle om*, Politiken, Bragt d. 18.01.2013.
- Hvass, J.** (2013b): *Mette F: På niveau med SU*, Politiken, Bragt d. 26.02.2013.
- Hækkerup, K.** (2011): *Vi skal alle yde efter evne*, Information, Bragt d. 09.12.2011.
- Hækkerup, K.** (2012): *Debat: Prioritering skal sikre velfærden*, Jyllands-Posten, Bragt d. 15.03.2012.
- Højbjerg, M. & Jespersen, P. M.** (2012): *INTERVIEW: Hundredtusinder uden job er da dybt ulykkeligt for et samfund*, Politiken, Bragt d. 21.01.2012.
- Jessen, C. K. & Arnfred, C. E.** (2012): *Unge får råd til mere på kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 30.08.2012
- Jessen, C. K. & Arnfred, C. E.** (2013): *Opgør om kontanthjælp i regeringen*, Berlingske, Bragt d. 12.01.2013.
- Jessen, C. K. & Thobo-Carlsen, J.** (2012a): *S afviser nyt forslag om kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 16.02.2012.
- Jessen, C. K. & Thobo-Carlsen, J.** (2012b): *Vil halvere dagpenge for unge*, BT, Bragt d. 16.02.2012.
- Johansson, S.** (2013): *Borgerlige partier: Skær i ydelserne*, BT, Bragt d. 04.02.2013.
- Karker, A.** (2012): *Mette vil have alle i sving*, BT, Bragt d. 03.01.2012.

- Kastrup, M., Seidenfaden, R. G. & Beck, J. (2012):** *Regeringen vil presse unge i arbejde*, Berlingske, Bragt d. 19.03.2012.
- Klingsey, M. (2011):** *Interview: 'Der er sket et normskred blandt unge'*, Information, Bragt d. 03.12.2011.
- Larsen, F. D. (2012):** *Debat: Uddannelse frem for kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 09.09.2012.
- Lassen, L. H. (2013):** *Hver fjerde unge ledig står ikke til rådighed*, Berlingske, Bragt d. 03.10.2013.
- Madsen, A. H. (2012):** *Stor gruppe unge på vej ned i kontanthjælpskul*, Politiken, Bragt d. 09.07.2012.
- Malacinski, L. (2012):** *Opråb i den nye værdikamp: Vis respekt for dem, der arbejder*, Jyllands-Posten, Bragt d. 04.12.2012.
- Nielsen, H. F. (2013a):** *Kontanthjælp skal ikke gå i arv fra forældre til børn*, Jyllands-Posten, Bragt d. 08.11.2013.
- Nielsen, H. F. (2013b):** *Socialchefer: Nyttejob er nyttige nok, men hvorfor ikke fra dag 1?*, Jyllands-Posten, Bragt d. 24.02.2013.
- Nilsson, K. (2012):** *Kontant krav til unge om at uddanne sig*, Politiken, Bragt d. 19.02.2012.
- Olsen, J. B. (2012):** *Giv SU til unge ledige*, BT, Bragt d. 22.04.2012.
- Pihl-Andersen, A. & Johansen, M. (2013):** *Måling: Folk på kontanthjælp skal arbejde for pengene*, Jyllands-Posten, Bragt d. 30.03.2013.
- Pihl-Andersen, A., Johansen, M. & Borg, O. (2013):** *Alle jobklare skal i arbejde*, Jyllands-Posten, Bragt d. 22.02.2013.
- Raatz, M. & Parker, T. A. (2013):** *Interview: Det er blevet et livsvilkår, at man er på kontanthjælp*, Politiken, Bragt d. 15.12.2013.
- Reissmann, M. (2013):** *Debat: Reform af kontanthjælp giver unge uddannelse*, Jyllands-Posten, Bragt d. 27.02.2013.
- Ritzau (2012a):** *SF-vending: Lav kontanthjælp er O.K.*, Information, Bragt d. 19.04.2012.
- Ritzau (2012b):** *Unge på kontanthjælp: Danskerne vil tvinge unge i arbejdstøjet*, Information, Bragt d. 18.02.2012.
- Rothenborg, M. (2011):** *SF lover løft til dem med hårdt arbejde og lav løn*, Politiken, Bragt d. 04.12.2011.
- Rytgaard, N. & Gjertsen, M. N. (2012):** *Socialdemokraterne: Pligten kalder*, Jyllands-Posten, Bragt d. 09.03.2012.
- Skjoldager, M., Lund, K., Bærentsen, O., & Hvass, J. (2013a):** *Flere unge ryger på kontanthjælp*, Politiken, Bragt d. 18.01.2013.
- Skjoldager, M., Lund, K., Bærentsen, O., & Hvass, J. (2013b):** *Regeringen: Flere unge skal fra kontanthjælp til SU*, Politiken, Bragt d. 18.01.2013.

Stampe, Z. (2013): *Debat: ZENIA STAMPE: Vi skal have taget hånd om de unge*, BT, Bragt d. 30.12.2013.

Sørensen, K. K., Bonde, A. & Jessen, C. K. (2013): *Mere pisk til de dovne*, BT, Bragt d. 16.04.2013.

Sørensen, K. K. (2013): *Ingen politisk afklaring om kontanthjælp*, Berlingske, Bragt d. 02.02.2013.

Thobo-Carlsen, J. (2012): *K vil have ledige under 30 år ned på SU-ydelse*, Berlingske, Bragt d. 08.08.2012.

Tørnes, U. (2012): *Debat: Det kan ikke betale sig at arbejde*, BT, Bragt d. 29.12.2012.

Vangkilde, J. (2013): *Tusindvis af unge barberes i kontanthjælp*, Politiken, Bragt d. 24.02.2013.

Winther, B. & Thobo-Carlsen, J. (2012): *Helle T.: De unge i centrum*, BT, Bragt d. 10.08.2012.